

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2010)

Els menors i la violència contra la parella

*Aproximació a les característiques
psicològiques, sociodemogràfiques i judicials
de les dues parts implicades*

Autores

Esther Amat; Emilia Cruz; Pepi Delgado;
Mònica Díaz, Victòria González; Sandra López;
Lourdes Molina; Anna Montes, Sheila Moreno;
Mª Rosa Vinuesa

Any 2011

Els menors i la violència contra la parella

Aproximació a les característiques
psicològiques, sociodemogràfiques i
judicials de les dues parts implicades

Esther Amat
Emilia Cruz
Pepi Delgado
Mònica Diaz
Victòria Gonzàlez
Sandra Lòpez
Lourdes Molina
Anna Montes
Sheila Moreno
Mª Rosa Vinuesa

Novembre de 2010

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Índex

1. Introducció.....	6
2. Objectius	7
3. Marc teòric i conceptual.....	8
3.1 Marc legal	8
3.1.1 Marc legal a la jurisdicció d'adults.....	8
3.1.2 Marc legal a la jurisdicció de menors	17
3.2 La violència contra la parella.....	25
3.2.1 Principals teories sobre la violència contra la parella.....	29
3.2.2 Tipus de maltractament	34
3.2.3 Conseqüències del maltractament i estratègies d'afrontament de la víctima	35
3.2.4 L'agressor. Característiques personals.....	38
3.2.5 La intervenció psicològica amb l'agressor	39
3.3 L'adolescència	41
3.4 Les relacions sentimentals a l'adolescència	46
3.5 La violència contra la parella en casos d'adolescents.....	48
3.6 Factors de risc de violència de gènere en adolescents.....	61
3.6.1 Variables sociodemogràfiques.....	62
3.6.2 Variables històriques.....	64
3.6.3 Variables clíniques.....	68
3.6.4 Variables interpersonals i variables contextuais (variables socials)..	72
4. Hipòtesis.....	76
5. Metodologia.....	77
5.1 Cronograma	77
5.2 Selecció de la unitat d'anàlisi	78

5.3 Criteris de mostreig	79
5.4 Definició variables	81
5.4.1 Variables sociodemogràfiques	81
5.4.2 Variables històriques	82
5.4.3 Variables clíniques	83
5.4.4 Variables interpersonals	89
5.4.5 Variables socials	90
5.4.6 Variables Jurídiques	92
5.4.7 Variables referides a les característiques en la relació de parella	96
5.4.8 Variables sociodemogràfiques de la víctima	97
5.5 Característiques de la mostra	98
6. Resultats	105
6.1 Variables històriques	105
6.2 Variables clíniques	107
6.3 Variables interpersonals	114
6.4 Variables socials	115
6.5 Variables jurídiques	118
6.6 Característiques de la relació de parella	125
6.7 Variables sociodemogràfiques de les víctimes	129
6.8 Relacions entre reincidència i la resta de variables	131
7. Conclusions	135
8. Propostes	147
9. Referències bibliogràfiques	149
10. Annex	172
10.1 Protocol de recollida de dades	172
10.2 Model de sol·licitud d'ordre d'allunyament	183

1. Introducció

Aquest estudi neix de la iniciativa d'un grup de professionals de l'Àrea de Mediació i Assessorament Tècnic de Menors de Barcelona.

Aquesta àrea està integrada per diferents professionals de l'àmbit social (treballadors socials, educadors socials i psicòlegs), que conformen l'equip tècnic, el qual està assignat als jutjats de menors de Barcelona.

La nostra tasca està regulada per la Llei Orgànica 5/2000, que en el seu Títol Preliminar article 1.1 explicita que s'aplica per "exigir la responsabilitat a les persones majors de catorze anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a delictes o faltes en el Codi Penal o les lleis penals especials".

Mitjançant aquest estudi ens plantejarem conèixer, d'una manera objectiva i quantificable, la realitat concreta d'un sector de la població amb el qual treballarem. Concretament, volem aprofundir en les característiques d'aquells i aquelles menors que tenen un expedient obert a la província de Barcelona per agressions a la seva parella o exparella, independentment de la qualificació que la fiscalia fa dels fets.

A partir de la nostra praxis professional, hem detectat en els darrers dos anys un increment de denúncies on la víctima ha tingut una relació afectivo-sentimental amb l'imputat. En aquests casos, hem observat que davant un fet delictiu que pot tenir trets de violència contra la parella, ens trobem amb diferents tipificacions fiscals. Precisament, una de les motivacions de l'estudi és intentar esbrinar el número de casos reals i les diferents variables que els configuren.

2. Objectius

L'objectiu principal d'aquest projecte és conèixer de primera mà les característiques psicològiques, sociodemogràfiques i judicials dels/les menors denunciats/des per agredir a la seva parella, alhora que conèixer les característiques sociodemogràfiques de les víctimes, a la província de Barcelona.

El objectius secundaris que ens plantegem són:

- Esbrinar aquells elements que faciliten la construcció de les relacions a les que hi ha presència de violència contra la parella.
- Aprofundir teòricament en les diferències existents en la tipologia dels casos de violència contra la parella en menors respecte a la dels adults.
- Quantificar els casos reals que atenem, més enllà de la qualificació fiscal.
- Conèixer les respostes judicials que s'han dut a terme amb aquest tipus de fets.

3. Marc teòric i conceptual

3.1 Marc legal

3.1.1 Marc legal a la jurisdicció d'adults

Per entendre millor quina és la situació legal actual de la violència de parella a l'Estat Espanyol explicarem succintament com s'ha tractat en el nostre ordenament la qüestió de les relacions interpersonals entre els membres d'una parella (tradicionalment un home i una dona, pares de fills comuns); i per extensió com s'aborda jurídicament l'exercici de la violència entre els seus membres, aspectes aquests que durant molts anys s'han considerat propis de l'esfera íntima, privada, domèstica, i per tant, han rebut poca atenció per part del legislador, més enllà de normes genèriques encaminades a mantenir el status quo de les asimètriques relacions de poder home-dona.

El nostre dret és hereu del dret romà, i a l'antiga Roma, tant pel que fa al dret públic com al privat, la dona estava situada en un nivell inferior al de l'home. Pel que fa al dret públic, la dona romana no participava en la funció pública, no podia exercir càrrecs ni votar ja que no formava part de les assemblees populars de ciutadans o comicis.

Pel que fa al dret privat, inicialment, el dret romà considerava com a subjecte plenament apte per ser titular de relacions jurídiques el *pater familias* (home lliure i ciutadà). Cap absolut del grup familiar, el *pater familias* podia disposar fins i tot de la vida dels seus membres, sense lleis que el limitessin exceptuant els costums del grup familiar que li imposaven la convocatòria d'un concili domèstic en determinades situacions abans d'imposar un càstig greu.

El seu poder absolut en l'àmbit familiar es concretava, entre d'altres, en la *patria potestat* (el pare tenia dret de vida i mort sobre els fills, la facultat de vendre'ls i alhora li pertanyia tot el que aquests adquirissin) i en la *manus* (en

virtut de la qual la dona entrava a formar part de la família de l'home, com si fos filla de la família, restant en conseqüència sota l'absoluta dependència del *pater familias*, i deixant de pertànyer a la seva família originària, si bé podia sortir d'aquesta situació mitjançant el divorci).

Al llarg dels segles i de les diferents etapes històriques, aquesta situació de desigualtat entre home i dona es va mantenir amb alguns canvis que no van afectar però l'essència principal.

Així, en l'esfera pública, la Declaració de Drets de Virgínia, adoptada l'any 1776 es considera la primera declaració de drets humans moderna de la història. Postulava que tots els homes són per naturalesa lliures i independents i tenen una sèrie de drets inherents dels quals no poden ser privats oblidant-se d'anunciar el mateix respecte les dones. Posteriorment, a França, mentre la revolució francesa consagrava la llibertat, igualtat i fraternitat dels ciutadans, no ho feia per les ciutadanes: es proclamava la "Declaració dels drets del Home", aprovada per l'Assemblea Constituent francesa al 1789 i la "Declaració dels Drets i Deures del Home i del Ciutadà" de 1795. L'any 1791, Olympe de Gouges proclama la "Declaració dels drets de la Dona i la Ciutadana" i és en aquesta data quan les dones entren, si més no mitjançant un document no oficial, en la història dels drets humans, constituint un dels primers documents històrics que proposa la emancipació femenina en el sentit de la igualtat de drets o equiparació jurídica i legal de les dones en relació als homes.

No és fins el segle XIX i principis del segle XX, que en els països desenvolupats europeus, neix el moviment social de lluita pels drets de les dones, que a l'estat espanyol es centra més en reivindicacions de caire social (dret a l'educació i dret al treball) que en peticions d'igualtat política i penal.

Mentre l'any 1910, en la majoria dels estats d'Estats Units, l'agressió a la dona es considerava causa de divorci, en la societat liberal espanyola el model androcèntric establert en aquella època garantia la subordinació de la dona a l'home i l'actuació social d'aquesta estava fortament pautada, com es pot

comprovar a nivell legislatiu al Codi de Comerç de 1885, al Codi Penal de 1870 i al Codi Civil de 1889.

Aquí, la dona era assimilada a un menor d'edat o incapaç i havia d'estar sota la tutela d'un home, ja fos el pare o el marit. Fins els 25 anys, si no estava casada, necessitava la llicència del seu pare per una sèrie d'actes jurídics i no podia deixar la casa paterna sense consentiment del pare. La dona casada no disposava d'autonomia laboral, personal, independència econòmica... Si treballava, no podia ni tant sols disposar dels ingressos que generava amb la seva feina. Precisava l'autorització del marit per desenvolupar activitats econòmiques i comercials, per establir contractes, per obrir comptes corrents, per sortir del país, per realitzar compres que no fossin imprescindibles pel manteniment de la llar... El poder del marit estava reforçat amb mesures penals que castigaven aquelles que gosessin oposar-se a l'autoritat de l'home (la dona podia ser tancada a presó si desobeïa o insultava de paraula l'home) i s'establia una doble moral en funció que qui portés a terme determinada conducta fora home o dona. L'home podia mantenir relacions sexual extramatrimonials, que per la dona estaven fortament prohibides, com es fa palès en la legislació relativa a l'adulteri i als crims passionals.

Concretament, el Codi Penal de 1870 establia que si el marit sorprendia la dona adúltera amb l'amant i assassinava o agredia algun d'ells, era desterrat per un curt període de temps. En la mateixa situació, les penes imposades a l'esposa eren molt més greus: al ser considerat un parricidi l'assassinat del marit, la sentència era sempre de cadena perpètua. També es fixaven penes de presó per les dones adúlteres.

Als anys 20, el feminisme espanyol, fins les hores centrat en reivindicacions socials, inicia demandes polítiques. Així, al 1918 a Madrid es crea l'Associació Nacional de Dones Espanyoles (ANME, Asociación Nacional de Mujeres Españolas) que planteja clarament el sufragi femení, que finalment va ser atorgat en el marc de les reformes introduïdes a la legislació de la Segona República espanyola (1931-1936).

La Constitució de 1931 va suposar un gran canvi en la lluita pels drets de les dones. A més de regular el sufragi, tot allò relacionat amb la família va ser legislat en la Constitució republicana des de una perspectiva de llibertat i igualtat: el matrimoni basat en la igualtat dels cònjuges, dret al divorci, obligacions dels pares envers els fills... Així, en el seu article 23 consagra que “no podran ser fonament de privilegi jurídic: la naturalesa, la filiació, el sexe, la classe social, la riquesa, les idees polítiques, ni les creences religioses” (el subratllat és nostre); en l'article 36: “Els ciutadans d'un i altre sexe, majors de 23 anys, tindran els mateixos drets electorals conforme dictaminin les lleis”. L'article 40 tracta de l'admissió de tots els ciutadans sense distinció de sexes en els càrrecs públics; l'art 43 estableix l'igualtat de drets entre els dos sexes en el matrimoni; l'art 46 senyalava l'obligació de l'estat de protegir el treball de les dones i la maternitat.

L'any 1932 s'aprova la primera Llei de Divorci a l'Estat espanyol. La Guerra Civil i la posterior dictadura van truncar aquests avenços legals de la República en matèria d'igualtat d'homes i dones, retornant les dones a la situació de dominació anterior: les lleis civils que havien estat reformades s'aboleixen i es torna al Codi Napoleònic de 1889 i a la legislació laboral anterior a 1931.

A partir de setembre de 1936 un decret “moralitza els costums” mitjançant la supressió de l'escolaritat mixta. Al març de 1938 “s'allibera a la dona casada del taller i del treball”, alliberació que s'acompanya de primes de maternitat i la prohibició d'exercir professions liberals; també, al 1938, es deroga la llei republicana sobre el matrimoni civil i, retroactivament, es deroga la llei de divorci.

L'any 1958 es modifica el Codi Civil, reformant 56 articles. Les vídues que es tornin a casar obtenen el dret a la pàtria potestat dels fills (únicament en aquests casos) i les dones obtenen el dret de ser testimonis en els judicis, però no s'aboleix la potestat marital que autoritza el marit a corregir l'esposa i obligava aquesta a obeir-lo. La dona continua tenint obligació de seguir al marit on ell vulgui fixar la seva residència, el marit és l'únic representant legal de l'esposa. El dret de correcció del marit va estar vigent a Espanya fins el 1975.

La majoria d'edat de la dona estava estipulada en 25 anys fins l'any 1972. El Codi Civil va establir posteriorment la majoria d'edat dels 23 als 21 anys i finalment als 18.

L'any 1975 va ser declarat per les Nacions Unides com Any Internacional de la Dona, donant inici a una nova etapa. Al desembre d'aquest any es constitueix el primer congrés feminista de caràcter nacional celebrat a l'Estat espanyol (Jornadas Nacionales por la Liberación de la Mujer) i, al maig de 1976, van tenir lloc a Barcelona les I Jornades Catalanes de la Dona, a les que van assistir quatre mil dones.

Mentre succeïen tots aquests esdeveniments, la nostra legislació, d'acord amb l'art. 449 del Codi Penal derogat, vigent fins 1979 (Llei 22/1978 de 26 de març), estipulava que cometien adulteri *“la mujer casada que yazca con varón que no sea su marido y el que yazga con ella, sabiendo que está casada, aunque después se declare nulo el matrimonio”*. Simultàniament, l'art. 452 del mateix Codi disposava que cometia delictes d'amistançament (*amancebamiento*) el marit que tingués amistançada dins l'habitatge conjugal o notòriament fora del mateix. La distinció entre ambdues figures és evident. La regulació penal de les relacions adulteres no finalitzava en l'acte de jeure fora del matrimoni, sinó que en l'art. 428 desembocava en una protecció de l'honor masculí si l'home, per salvaguardar el seu honor, matava o lesionava als adúlter sorpresa *in fraganti*.

L'any 1983 es crea el “Instituto de la Mujer”, que podem considerar com la figura visible de l'origen de les polítiques públiques de gènere a l'Estat Espanyol (Bustelo, 2004), si bé les actuacions públiques sobre l'abordatge del fenomen de la violència masclista van cobrar el seu impuls més significatiu i generalitzat amb posterioritat a la IV Conferència Mundial sobre les Dones, organitzada per Nacions Unides l'any 1995 a Beijing.

A finals dels anys 90 s'articulen a casa nostra les primeres xarxes o protocols de coordinació a l'àmbit local i els primers plans específics contra la violència

masclista d'àmbit estatal. L'any 1998 es va aprovar el primer *Pla de l'Estat d'acció contra la violència domèstica (1998-2000)*, el qual articulava mesures en sis grans àrees, i posteriorment el *II Pla integral contra la violència domèstica (2001-2004)*, l'aportació principal del qual és l'establiment de mesures penals i processals que van donar lloc a canvis en la legislació penal, seguint la Recomanació del Comitè de Ministres del Consell d'Europa (2002) sobre la protecció de les dones contra la violència (recomanació adoptada el 30 d'abril de 2002),

El desplegament normatiu correlatiu al estat espanyol ha estat ordenat cronològicament:

(1989) - Llei Orgànica 3/1989, de 21 de juny, d'actualització del Codi Penal contemplava com delicte els maltractes reiterats en el sí de la família, malgrat la lesió física fos lleu.

(1995) - Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal: La nova reforma del Codi Penal de 1995 -realitzada en 1999, en el seu article 153-incrementava les penes pel delicte de maltractament i afegia, a més, la pena corresponent a la magnitud de les lesions causades.

(2003) - Llei Orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.

(2003) - Llei Orgànica 15/2003, de 25 de novembre, per la que es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. Amplia la durada màxima de les penes d'allunyament i no apropament a la víctima, contempla la previsió del seu compliment simultani amb la pena de presó inclús un cop finalitzada la pena, per evitar l'apropament durant els permisos de sortida o altres beneficis penitenciaris o després del seu compliment. S'estableixen de forma separada les tres modalitats existents: la prohibició de residir i anar a determinats llocs, la prohibició d'apropament amb la víctima o altres persones i

la prohibició de comunicació amb la víctima ni que sigui per mitjans informàtics o telemàtics.

(2003)- Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'Ordre de Protecció de les Víctimes de Violència Domèstica. Unifica els diferents instruments d'emparament, i tutela les víctimes d'aquests delictes i faltes, per tal que mitjançant un procediment judicial ràpid i senzill, substanciat davant el jutjat d'instrucció, la víctima pugui obtenir un estatut integral de protecció que concentri de forma coordinada una acció cautelar de naturalesa civil i penal.

L'ordre de protecció de les Víctimes comporta mesures cautelars sense cap antecedent en l'ordenament jurídic penal espanyol: per primer cop es regula el fet que la víctima (o familiars directes d'aquesta) puguin sol·licitar la mesura cautelar d'allunyament, la qual es configura sobre la base de sis principis bàsics:

1) Principi de protecció de la víctima i de la família. La raó de ser de l'ordre de protecció resideix en l'objectiu fonamental de protegir la integritat de la víctima i de la família davant de la persona agressora. Dit amb altres paraules, l'objectiu prioritari de l'ordre de protecció és que la víctima i la seva família recuperin la sensació de seguretat davant de possibles amenaces o represàlies posteriors de l'agressor. Per aquest motiu, en els supòsits de violència domèstica, l'accés a una ordre de protecció es constitueix en un dret de la víctima.

2) Principi d'aplicació general. El jutge ha de poder imposar l'ordre de protecció sempre que la consideri necessària per tal d'assegurar la protecció de la víctima, amb independència que el supòsit de violència domèstica sigui constitutiu de delictes o de faltes.

3) Principi d'urgència. L'ordre de protecció -sense detriment de les oportunes garanties processals ni del principi de proporcionalitat- s'ha d'obtenir i executar amb la màxima celeritat possible. Així doncs, cal articular un procediment prou

ràpid per aconseguir la verificació judicial de les circumstàncies del fet i les mesures consegüents de protecció de la víctima.

4) Principi d'accessibilitat. La regulació eficaç de l'ordre de protecció exigeix l'articulació d'un procediment prou senzill perquè sigui accessible a totes les víctimes de delictes de violència domèstica. Així doncs, la sol·licitud de l'ordre ha d'adaptar-se a criteris de senzillesa, de manera que la víctima, els seus representants, etc., puguin accedir fàcilment al jutge per sol·licitar-la, sense costos afegits.

5) Principi de protecció integral. La concessió de l'ordre de protecció pel jutge ha de provocar, d'una sola vegada i de manera automàtica, l'obtenció d'un estatut integral de protecció per a la víctima que activi una acció de tutela i que concentri mesures de naturalesa penal, civil i de protecció social.

6) Principi d'utilitat processal. L'ordre de protecció ha de facilitar, a més, l'acció de la policia judicial i el procés d'instrucció criminal subsegüent, especialment pel que fa a la recollida, el tractament i la conservació de les proves.

A finals de l'any 2003, una comissió formada per representants del Consell General del Poder Judicial, La Fiscalia General de l'Estat, El Consell General de l'Advocacia, el Consell General de Procuradors, dels Ministeris de Justícia, Interior, Treball i Assumptes Socials i representants de les diverses comunitats autònomes, van acordar un protocol unificat (veure Annex, punt 10.2) a disposició de les víctimes o denunciants en les comissaries dels diferents cossos policíacs a tot l'Estat espanyol.

(2004) - Reial Decret 355/2004, pel qual es crea un registre central per a la Protecció de les Víctimes de la Violència Domèstica.

(2004) - Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, constitueix la primera llei integral europea que recull una resposta global a les violències contra les dones en les

relacions de parella, amb inclusió d'aspectes preventius, educatius, socials, laborals, assistencials, sanitaris i penals. En el seu títol IV, introdueix normes de naturalesa penal, mitjançant les quals es pretén incloure, dins els tipus agreujats, un d'específic que incrementa la sanció penal quan l'agressió la dugui a terme "el que per qualsevol mitjà o procediment causi a un altre menyscapte psíquic o una lesió no definita com a delictes en aquest Codi, o copegi o maltracti d'obra un altre sense causar-li lesió, quan l'ofensa sigui o hagi estat esposa, o dona que estigui o hagi estat lligada a ell per una relació d'afectivitat anàloga fins i tot sense convivència" (art. 153.1). També es castiguen com a delictes les coaccions lleus i les amenaces lleus de qualsevol classe, comeses contra les persones esmentades anteriorment (art. 171.4).

Aquests dos aspectes han estat objecte de nombrosos recursos d'inconstitucionalitat. El Tribunal Constitucional (en endavant, TC), en la seva sentència 59/2008 de 14 de maig va declarar la constitucionalitat dels arts. 153.1 i 171.4 de la Llei 1/2004, en declarar que la igualtat reconeguda en l'art. 14 de la Constitució no implica una prohibició de diferenciació, sinó que és compatible amb el tracte diferenciat quan la diferència jurídica persegueix un fi legítim i les conseqüències de la diferència no són desproporcionades.

Seguint l'anàlisi de Larrauri (2009), en aquesta sentència el TC discuteix la compatibilitat amb el principi d'igualtat general perquè, argumenta, el motiu exclusiu de la diferenciació no és el sexe, sinó l'àmbit relacional en el que es produeixen les agressions (en aquest sentit també ho fa la Sentència TC 76/2008), i defensa que el tractament penal diferenciat està justificat per les "altíssimes xifres al voltant de la freqüència d'una greu criminalitat que té per víctima la dona i per agent la persona que és o ha estat la seva parella", legitimant la diferència per motius de prevenció dels comportaments agressius.

Altres sentències del TC, com la 60/2010 que defensa la imposició obligatòria per a determinats delictes, de la pena accessòria d'allunyament, confirmen la constitucionalitat de la LO 1/2004.

(2007) - Llei 40/2007, de 4 de desembre, en matèria de Seguretat Social, la disposició addicional 30, la qual modifica la Llei 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

(2008) - Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, (DOGC núm. 5123)

3.1.2 Marc legal a la jurisdicció de menors

Pel que fa a la justícia juvenil a Catalunya, comptem amb la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la Responsabilitat Penal dels Menors (a partir d'ara LO 5/2000), que marca el procediment a seguir davant els indicis d'infracció penal, quan els presumptes autors o autores tenen més de 14 anys i menys de 18, i desenvolupa la resposta que es dona a les conductes tipificades com a delictes o faltes en el Codi Penal o lleis penals especials.

Allò que distingeix plenament la LO 5/2000 és que l'interès suprem del menor ha de primar sobre qualsevulla altra consideració, si bé les modificacions introduïdes en la Llei Orgànica 8/2006, en limitar els supòsits de suspensió condicional de les mesures d'internament en determinats casos i el fet de donar presència i paper actiu a les víctimes mitjançant l'acusació particular, modulen en la pràctica aquest interès suprem. Un altre tret característic de la nostra legislació són les alternatives per no judicialitzar el procediment, en totes les fases del mateix, atenent als principis d'oportunitat i d'intervenció mínima.

En la jurisdicció penal de menors, la instrucció del procediment depèn de la fiscalia. Aquesta, si decideix incoar l'expedient judicial, ho notifica al menor i als seus representants legals (pares, tutors i advocats) i també a la víctima i als seus representants legals, si aquesta és menor d'edat. També indica a l'equip tècnic, quan sol·licita el preceptiu informe, si és adient una alternativa extrajudicial o si es precisa de l'aplicació dels dos programes com a forma de resoldre l'expedient.

Les respostes judicials, adoptades un cop provats els fets, o bé amb la conformitat de l'imputat, es defineixen com mesures educatives, i entre elles, l'internament del menor infractor serà sempre la darrera mesura a aplicar. A diferència de la legislació d'adults, on les respostes judicials són anomenades penes, les privatives de llibertat són l'eix de la resposta front la conducta infractora.

3.1.2.1 Les mesures educatives

En aquest apartat tractem de detallar breument les mesures educatives que pot imposar un jutge de menors, sempre fruit de la convergència entre l'interès suprem del menor, la naturalesa i gravetat dels fets, i la protecció dels interessos de la víctima. Totes les mesures imposades a un menor tenen una durada determinada en sentència. A aquest respecte, la llei contempla uns màxims temporals d'aplicació de les mesures en funció de la gravetat dels fets i l'edat.

A) Mesures no privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic

- Amonestació: mesura en la que el jutge, en un acte únic que té lloc a la seu judicial, manifesta al menor de manera concreta i clara, les raons que fan socialment intolerables els fets comesos, li exposa les conseqüències que aquests fets han tingut o podien haver tingut per ell i per la víctima i li formula recomanacions pel futur.

- Tractament ambulatori: consisteix en l'obligació, per part del menor, d'assistir periòdicament a un centre terapèutic designat pel tractament especialitzat de les addiccions o alteracions psíquiques, alhora que se li ofereix un suport socioeducatiu amb vista al procés d'integració social.

- Assistència a un centre de dia: consisteix en l'assistència obligatòria del menor, durant unes hores al dia, a un centre plenament integrat en la comunitat. Està adreçat a joves de 14 a 18 anys amb importants dèficits

socioeducatius, d'estructuració del seu temps, i amb possibles problemàtiques familiars.

- Prestacions en benefici de la comunitat: d'acord amb l'article 25.2 de la Constitució espanyola, aquesta mesura no es pot imposar sense el consentiment del menor. Consisteix en que el/la menor porti a terme una activitat, durant un nombre de sessions prèviament fixat, ja sigui en benefici de la col·lectivitat en el seu conjunt o de persones que estiguin en una situació de precarietat per qualsevol motiu.

- Realització de tasques socioeducatives: consisteix en l'obligació per part del menor d'assistir i participar en activitats específiques de contingut educatiu que li facilitin la reinserció social, durant un temps determinat. S'adreça a menors amb dèficits concrets i susceptibles de millora amb una intervenció intensiva i molt focalitzada.

- Permanència de cap de setmana (al domicili o en un centre educatiu depenent de justícia juvenil): el/la menor té la obligació de romandre al seu domicili o al centre educatiu fins a un màxim de 36 hores, a comptar entre la tarda de divendres i la nit de diumenge. Durant aquest temps ha de dur a terme les tasques socioeducatives que se li encomanin.

- Llibertat vigilada: Aquesta mesura s'executa en el mateix medi social i familiar del/la menor. Durant el temps que la instància judicial dictamina està sotmès a una supervisió a càrrec d'un professional especialitzat. La mesura té com a finalitat facilitar l'adquisició d'habilitats, capacitats i actituds necessàries per a un desenvolupament personal i social correctes. Durant el temps que duri la llibertat vigilada, també s'han de complir les regles de conducta (obligacions i/o prohibicions) que, d'acord amb aquesta llei, el jutge pot imposar.

L'execució de la mesura implica que el professional designat elabori un programa individualitzat d'intervenció, que ha d'aprovar el jutge de menors. En aquest programa s'han de planificar aquells aspectes de l'àmbit personal,

familiar, social, educatiu, formatiu o laboral en que es considera necessari intervenir; s'han de fixar les pautes socioeducatives que ha de seguir el/la menor, i la freqüència de les entrevistes presencials.

- Convivència amb una altra persona, família o un grup educatiu: suposa l'allunyament temporal del/la menor del seu nucli familiar i la seva immersió en un medi no institucional basat en un context de relacions de tipus familiar. Intenta proporcionar al menor un ambient de socialització positiu, mitjançant la convivència, durant un període determinat pel jutge, amb una persona, amb una família diferent de la seva o amb un grup educatiu que s'ofereixi a complir la funció de la família pel que fa al desenvolupament de pautes socioafectives prosocials en el menor.

- La privació del permís de conduir ciclomotors o vehicles de motor, o del dret a obtenir-lo, o de llicències administratives per a la caça o per a l'ús de qualsevol mena d'armes, és una mesura accessòria que es pot imposar en aquells casos en que el fet comès tingui relació amb l'activitat que porta a terme el menor i que necessiti autorització administrativa.

B) Les mesures privatives de llibertat de caràcter educatiu o terapèutic.

La LO 5/2000 regula els diferents tipus de règim de vida o estada en els Centres Educatius de Justícia Juvenil:

- Règim tancat: En aquesta mesura el/la menor està obligat/da a residir al Centre Educatiu i a desenvolupar totes les activitats formatives, educatives, laborals i de lleure previstes en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura. L'obligació de desenvolupar les activitats anteriors al propi centre, incloses les de lleure, s'ha d'entendre sense perjudici dels permisos ordinaris, extraordinaris i sortides programades, a les quals pugui tenir dret.

- Règim semiobert: El/la menor està obligat/da a residir al centre educatiu però pot realitzar alguna o algunes activitats formatives, educatives, laborals i d'oci,

establertes en el seu programa individualitzat d'execució de la mesura, a l'exterior del centre. La realització d'activitats a l'exterior està condicionada a la seva evolució al centre i al compliment dels objectius del seu programa. El jutge les pot suspendre per temps determinat.

- Règim obert: En aquesta mesura el/la menor està obligat/da a residir al centre com a domicili habitual, però pot realitzar a l'exterior totes les activitats formatives, laborals, educatives i de lleure, amb subjecció, no obstant, als horaris i a la planificació del propi centre.

Segons el Reglament de la Llei, el/la menor té la obligació de pernoctar al centre, llevat que el jutge autoritzi un règim de no pernocta durant un temps per motius formatius i/o laborals, essent la permanència mínima diària de vuit hores. També es preveu la possibilitat de continuar la mesura en pisos o institucions de caràcter familiar, ubicats fora del centre, sota el control de l'entitat que gestiona el recurs.

- Internament terapèutic: Els/les menors estan obligats/des a residir en el centre designat i a rebre atenció educativa especialitzada o un tractament específic per a alguna de les problemàtiques següents: anomalies o alteracions psíquiques; dependència de begudes alcohòliques o drogues tòxiques; o alteracions en la percepció que determinin una alteració greu de la consciència de la realitat.

- Permanència de cap de setmana en un centre educatiu: el/la menor ha de romandre fins a un màxim de 36 hores al centre, entre la tarda de divendres i la nit de diumenge.

En aquest punt, és important senyalar que, des de les modificacions introduïdes amb la Llei Orgànica 8/2006, no hi ha obstacles per imposar més d'una mesura per un mateix fet.

Les mesures educatives imposades per un jutge de menors poden ser cautelars o fermes, en relació al procediment emprat per acordar-les: cautelar o ordinari, respectivament. En el procediment ordinari, des de l'inici de la instrucció fins a la resolució judicial ferma, el menor resta a la comunitat sota la tutela dels seus pares o tutors legals, sense cap restricció de drets.

En el procediment cautelar, a instància del fiscal o l'acusació particular i un cop escoltat l'equip tècnic, el jutge pot adoptar una mesura de tipus cautelar. Aquesta pot ser de llibertat vigilada amb o sense instruccions afegides (amb una durada màxima fins que el jutge adopti la resolució ferma); d'internament (en els diferents règims abans esmentats, per un període màxim de sis mesos, prorrogables tres més); de convivència amb una altra família o grup educatiu (que pot prolongar-se fins la resolució ferma) o d'allunyament de la víctima (de vegades també amb prohibició expressa de comunicar-se amb ella o els seus familiars). Aquesta darrera mesura va ser incorporada a la Llei 5/2000 arran de les modificacions de la mateixa previstes a la Llei Orgànica 8/2006.

3.1.2.2 L'Equip Tècnic a la Justícia Juvenil

L'Equip Tècnic, del que som personal integrant les autores d'aquesta investigació, ve regulat a la LO 5/2000. Està format per professionals de les ciències socials (psicòlegs, treballadors socials i educadors socials) i té una doble funció: dur a terme els programes extrajudicials i assessorar a jutges i fiscals respecte de la situació personal, familiar i social del/la menor imputat/da.

L'Equip Tècnic articula la seva intervenció a través dels diferents programes: el de mediació conduït per la figura del mediador/a, el d'assessorament tècnic i el d'assessorament sobre mesures cautelars que duen a terme els assessors/es per a la instància judicial. Aquests programes es detallen en els apartats que segueixen.

3.1.2.3 Programa de Mediació

El Programa de Mediació i Reparació té com a referència les Recomanacions del Consell d'Europa i de les Nacions Unides sobre les reaccions socials i penals a la delinqüència juvenil, així com les orientades de forma específica a la mediació penal.

Aquest programa, que dóna contingut al principi d'oportunitat, possibilita la conciliació i/o la reparació per la via extrajudicial del conflicte entre l'adolescent infractor i la víctima o perjudicat/da pel delicte, en els termes que preveu la LO 5/2000 en els seus articles 19, 27.3 i 51.2 on queden definits els conceptes i els efectes jurídics derivats de la conciliació i la reparació. Concretament, el Reial Decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la LO 5/2000, desenvolupa en els articles 5 i 15 la forma de dur a terme les solucions extrajudicials.

El Ministeri Fiscal concreta quin és el delicte, qui és la víctima i qui és l'infractor i el mediador/a fa l'ofertament de l'esmentat programa als imputats/des, essent la participació voluntària. Aquesta participació, que també es voluntària per la víctima, implica la responsabilització del jove respecte de les pròpies accions i les seves conseqüències, com també un esforç encaminat a poder compensar a la víctima i a que aquesta senti que és compensada.

Si bé el conflicte s'aborda en un espai extrajudicial, les parts busquen una solució i uns acords, els resultat final i els beneficis jurídics a aplicar corresponen al marc del procediment penal formal. Es fa a instància del ministeri fiscal i/o del jutge, segons el moment processal en què es porta a terme i, a la pràctica, pot comportar una alternativa al procés judicial o ser-ne un complement.

3.1.2.4 Programa d'Assessorament

El Programa d'Assessorament pretén solucionar el conflicte entre les parts de forma judicial. S'aplica en dependència funcional de la fiscalia, que concep com a preceptiu l'assessorament i l'informe tècnic.

Està orientat a donar contingut, des de la perspectiva psicosocial i educativa, al que la Llei 5/2000 defineix com a interès suprem del menor, i a incorporar elements valoratius en els diferents moments del procediment. Implica que el tècnic assessori a la instància judicial perquè aquesta pugui incorporar a la seva resolució aquesta realitat, a més de la que ja coneixen (característiques i les circumstàncies del fet delictiu), per tal d'adequar les mesures a les necessitats concretes del/la menor.

El marc legal que regula l'actuació dels Equips Tècnics en el programa d'assessorament és:

- Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.
- Reial Decret 1774/2004, de 30 de juny, del Reglament de la LO 5/2000.
- Llei 27/2001, de 31 de desembre, del Parlament de Catalunya, que regula a l'àmbit territorial de Catalunya les competències atribuïdes per la Llei en l'àmbit de la Justícia Juvenil.

La LO 5/2000, estableix com a preceptiu l'informe tècnic i l'assistència d'un representant de l'equip tècnic a l'acte d'audiència. La Llei 27/2001, de 31 de desembre, sobre justícia juvenil, del Parlament de Catalunya, a l'article 7, regula en l'àmbit català les competències atribuïdes en la LO 5/2000, sobre els equips tècnics.

3.1.2.5 Assessorament sobre mesures cautelars

En el capítol II de la Llei 5/2000, que regula el procediment d'adopció de mesures cautelars, està previst també com preceptiu l'assessorament de l'equip tècnic. És el Ministeri Fiscal o l'acusació particular qui proposa al Jutge la mesura cautelar en funció dels "indicis racionals de la comissió del delictes i el risc d'al·ludir o d'obstruir l'acció de la justícia per part del menor o d'atemptar contra els béns jurídics de la víctima" (article 28.1).

L'Equip Tècnic, a la compareixença que precedeix a la resolució judicial, ha d'informar sobre la conveniència o no de la mesura cautelar proposada (article 28.2).

El Jutge acorda o no l'imposició de la mesura cautelar tenint en compte la gravetat dels fets, la valoració de les circumstàncies personals i socials del menor, l'existència d'un perill cert de fuga, el risc d'atemptar contra la víctima o contra els seus béns jurídics i, especialment, la comissió o no d'anteriors fets greus de la mateixa naturalesa.

Les mesures cautelars que el jutge pot adoptar són: la llibertat vigilada per un període determinat de temps o fins la resolució judicial ferma; l'internament en centre educatiu en qualsevol dels seus règims de vida per un període màxim de sis mesos prorrogables a tres mesos més; i l'allunyament i/o prohibició de comunicar-se per qualsevol mitjà amb la víctima.

3.2 La violència contra la parella

L'Organització Mundial de la Salut l'any 2002 va considerar la violència contra les dones com un dels tres principals problemes de la seva salut biopsicosocial. A més va considerar-la una greu qüestió de salut pública, donada la disminució de la qualitat de vida i benestar personal que produeixen les conductes conseqüents del maltractament, com ho són les lesions físiques transitòries o permanents; malalties diverses amb increment de la morbiditat i la mortalitat

femenines; problemes en la salut sexual i reproductora; i en casos extrems morts per homicidis i suïcidis (Gálligo, 2009).

Segons dades d'aquest organisme, la violència de gènere és la principal causa de mortalitat entre les dones de 15 a 45 anys a tot el món.

La violència en les relacions de parella a la població espanyola en general, i la població adolescent i jove en particular, suposa a l'actualitat un dels problemes socials més seriosos. Al nostre país la proporció de dones que perd la vida a mans de la seva parella, quan intenta posar fi a la relació sentimental, ve augmentant des de l'any 2000.

Un estudi realitzat pel Centre Reina Sofía a l'Estat espanyol revela que la incidència de dones maltractades entre els anys 2003 i 2007 ha augmentat en un 26,47%.

Concretament, segons la informació estadística sobre violència de gènere de setembre de 2010 publicada pel Ministeri d'Igualtat, des de l'1 de gener al 30 de setembre de 2010, a tot l'Estat espanyol, 63 dones havien mort a mà de les seves parelles, 10 d'elles a Catalunya.

Per acostar-nos a aquesta problemàtica, en primer lloc cal definir què s'entén per "violència de gènere" i per "violència contra la parella".

Les Nacions Unides defineixen la violència de gènere com aquells actes vers les dones i nenes que "puguin tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada", independentment de que qui els porti a terme tingui o hagi tingut relació afectivo-sentimental amb la víctima.

Per tant, des d'aquesta òptica, la violència de gènere és l'exercici de la violència que reflecteix l'asimetria existent en les relacions de poder entre

homes i dones, ja que és una violència exercida per qui posseeix –o creu posseir– un poder legítimat des d'una posició de dominació. Aquesta asimetria de poder en les relacions entre homes i dones ve definida pels gèneres femení i masculí, construïts socialment, constantment afectats pel poder social que imposa un tipus de feminitat i masculinitat que, al seu torn, defineixen comportaments i actituds diferenciats i que afecten a la totalitat de la vida social (Amurrio, Velez, Larrinaga, Usategui i del Valle, 2010).

D'altra banda, la “violència contra la parella” es pot entendre com qualsevol amenaça o violència real perpetrada per un home o dona contra algú amb qui ell o ella té, o ha tingut, una relació sentimental íntima.

Atesa la prevalença d'aquest tipus de violència, que a Espanya es situa entorn del 20% (Fontanil, 2005), l'alt grau de reincidència i la seva naturalesa, sembla doncs, en termes de predicció, la forma de violència que té més interès. A més, en totes les actuacions professionals és prioritària la intervenció per les particulars condicions de vulnerabilitat en que es troba la víctima (Campbell, 1995).

La violència contra la parella a Catalunya i a l'Estat espanyol ha causat, en els darrers anys, molta alarma social. Quant a la prevalença de la violència contra la parella s'ha de tenir en compte que les dades citades sobre els maltractaments representen probablement només la punta de l'iceberg (Gracia, 2002). El problema és més greu quan es considera que les dades s'ocupen sobretot de violència física, i tenen poc en compte altres formes de violència (la violència psicològica, econòmica, etc.).

No existeix una sola causa que determini la violència de la parella, sinó que el més probable és que es tracti d'un conjunt de factors que interrelacionen en cada individu d'una manera diferent, generant així múltiples conductes de maltractament.

La necessitat d'intervenir professionalment en la violència que esdevé en l'àmbit de les relacions sentimentals està més accentuada pel tipus de violència que és típicament repetitiu (Dutton & Kropp, 2000). Les intervencions, a més, han de ser específiques per aquest tipus de violència, tenint en compte la particularitat de la violència contra la parella, i han d'estar incloses en un pla integral (Bonino, 2005).

Algunes de les intervencions que es fan a l'actualitat són de sensibilització de la població i difusió d'informació a través dels mitjans de comunicació. Una part important d'aquesta tasca està dirigida als esforços preventius, que pretenen sensibilitzar a les potencials víctimes de la gravetat del problema, o a la publicació de recursos per obtenir ajuda, com per exemple les campanyes sobre atenció telefònica a dones víctimes de violència de gènere, que a l'Estat espanyol s'articula a través del número 016, telèfon que en el període de gener a setembre de 2010 ha atès 209.571 trucades, de les que 27.688 (13'2 %) corresponen a Catalunya.

No obstant, aquestes campanyes d'àmbit comunitari no solen realitzar avaluacions posteriors que permetin objectivar el seu impacte i eficàcia. La falta de dades sobre aquest tema posa en dubte l'adequació de les mesures a la població diana i, sobretot, dificulta pronunciar-se sobre l'adquisició de destreses que ajudin a protegir a les possibles víctimes d'aquestes situacions.

Altres intervencions s'adrecen a sensibilitzar els professionals de l'àmbit de la salut (metges, psicòlegs, infermers, treballadors socials, etc.), donat que entren en contacte amb un elevat volum de població i, en moltes ocasions, serveixen com a porta d'entrada al sistema de protecció per la víctima.

L'any 2006, l'Institut de la Dona va publicar un informe que avaluava la presència de victimització de les dones agredides per les seves parelles. La investigació va simultaniejar dues perspectives: una atòmica, preguntant a través de tretze indicadors conductuals la freqüència amb que aquestes conductes apareixien a la parella (usant cinc nivells en una escala de tipus

Likert); i una molecular, sol·licitant a les dones enquestades la seva percepció sobre si havien sofert maltractament en les seves relacions (a respondre Sí/No).

Els resultats de l'informe van ser clars: mentre que un 3,6% va referir haver-se sentit maltractada, un 9,6% va indicar que havia sofert amb freqüència almenys una de les tretze conductes descrites sense identificar-se com a maltractada. Aquest 9,6% pateix el que s'anomena Maltractament Tècnic.

Les implicacions d'aquesta investigació són àmplies. En primer lloc, evidencia que existeix un gran nombre de víctimes sense consciència de maltractament (gairebé el triple respecte les que si tenen consciència); en segon lloc, exposa la baixa probabilitat que aquestes persones accedeixin voluntàriament als recursos preparats per a persones maltractades, en tant no es reconeixen com a tals.

3.2.1 Principals teories sobre la violència contra la parella

Moltes teories científiques i filosòfiques intenten explicar perquè es donen aquestes situacions de violència. A partir dels anys 60 s'han desenvolupat les teories més importants sobre la violència domèstica. Entre d'altres destaquen les teories sociològiques, les teories feministes i les teories psicològiques.

A traves d'aquestes teories podem observar la dificultat que existeix per poder explicar la violència contra la parella des de una única vessant i, per tant, és fa necessari un anàlisi on convergeixin factors socials, psicològics o de personalitat i d'altres.

Per tal de poder elaborar el present estudi, hem considerat tenir en compte algunes d'aquestes teories que breument passem de desenvolupar.

a) Teories sociològiques

Des d'una vessant socio-cultural existeixen teories que consideren que la violència a la parella es dona degut a diferents factors socials, principalment, a l'estructura social patriarcal autoritària. Així doncs, es podria entendre l'agressió com una forma d'exercir i perpetuar aquest poder.

Alguns autors expliquen la violència contra la parella com a resultat de l'estrés i la frustració produïts a la unitat familiar (McCubbin et al, 1980). Altres autors, relacionen la violència familiar amb situacions estressants específiques (Gelles, 1980).

Farrington (1986) va desenvolupar un model general d'estrés per explicar l'etiologia de la violència; model que es basa en l'existència d'un estímul estressor, d'una demanda objectiva, d'una demanda subjectiva, de la capacitat de resposta de l'individu o sistema social per a respondre a l'estímul, de les respostes d'afrontament de l'individu o sistema, dels canvis en els nivells d'estrès de l'individu o sistema a causa de l'experiència estressant i de les possibles conseqüències de l'experiència estressant (Sepúlveda, 2005).

Altres teories, prenem com a base les teories de l'aprenentatge social, consideren que la violència familiar és una conducta apresada, que es transmet de generació en generació. Així, el nen que va ser abusat o maltractat per un familiar, continua el cicle de violència quan és més gran (Belmonte, 1995)

Des d'aquesta orientació, el model ecològic té com a estructura teòrica la multicausalitat a l'hora d'explicar la violència familiar. Aquest model, va ser plantejat per Brofenbrenner (1979) i els diferents nivells que planteja són el microsistema, l'exosistema i el macrosistema. Destaquem la teoria ecològica de Donald Dutton (1988) per entendre la violència familiar. Per Dutton, el desenvolupament individual està marcat per l'aprenentatge i aquest pel macrosistema o sistema cultural on el sistema patriarcal contribuiria a generar la creença en els homes que els seus desitjos no han de ser criticats per la dona.

També destaquem l'aportació dels Beck (2001). Els Beck, tots dos sociòlegs alemanys, en el seu llibre, "El normal caos del amor" han estudiat àmpliament les relacions amoroses més que no pas el tema específic del maltractament, fet al qual es refereixen de manera indirecta i que es recull per considerar necessària aquesta aportació a les problemàtiques en les relacions home-dona. Destaquen els canvis en les relacions i d'altres aspectes, tals com les crisis de mitjana edat; els fills com a substituïts de les parelles; les parelles nombroses encadenades pel divorci; la vida dels solitaris i la seva intensificació de la xarxa d'amistats, etc. Aquests conflictes porten, suposadament, a les parelles a una autogestió subjectiva de la vida amorosa, plena de paradoxes, entre les quals destaquen les de la llibertat, les de l'autenticitat i les de l'acció.

La paradoxa de la llibertat es plasma en la submissió de la llibertat de l'altre i ha d'imposar-se com objectiu. La paradoxa de l'autenticitat significa que l'amor desenvolupa una teràpia duradora mútua sobre la base d'una comunicació no sincera mútua, sinó es corre el risc de perdre l'altre. La paradoxa de l'acció en l'amor significa que aquest no té lleis, ni pot ser falsificat i suposa una utopia només realitzable en l'assaig i error.

b) Teories feministes

Segons aquest plantejament la violència exercida contra la dona es converteix en un mecanisme utilitzat per mantenir aquesta situació d'asimetria i subordinació. Per tal d'entendre millor aquest tipus d'interacció violenta, resulta útil la teoria clàssica del *cicle de la violència* proposat per la Leonore Walker (1979). Segons aquesta teoria, el cicle de la violència es divideix en tres fases que varien en intensitat i duració. Aquestes etapes es repeteixen reiteradament, disminuint el temps entre l'una i l'altra:

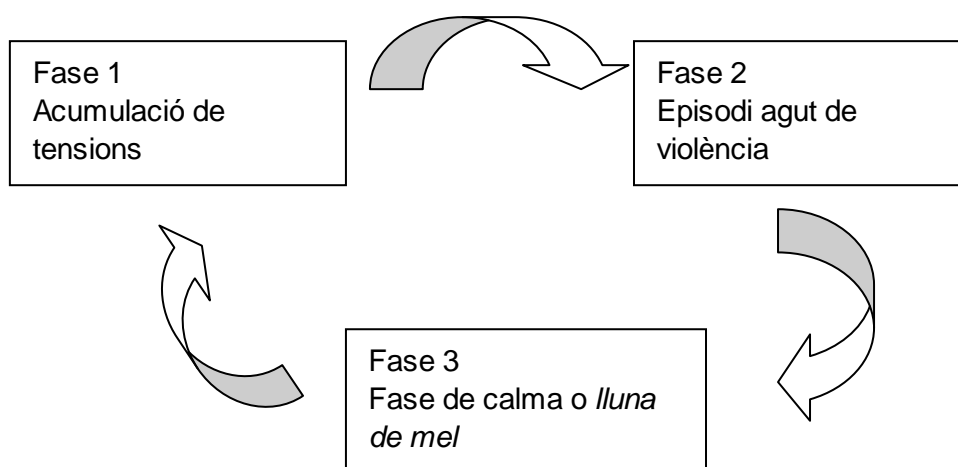
- 1) Acumulació de la tensió: escalada gradual de la tensió en la que l'hostilitat de l'home va en augment sense motiu comprensible per la dona. S'intensifica la violència verbal i apareixen els primers indicis de

violència física. La dona creu que són episodis aïllats que pot controlar i que desapareixeran, però la tensió augmenta i s'acumula.

- 2) Explosió de la violència o fase aguda: esclata la violència i es produeixen les agressions físiques, psicològiques i/o sexuals. És en aquesta fase on la dona acostuma a denunciar o demanar ajut.
- 3) Fase de penediment o "lluna de mel": l'agressor manifesta el seu penediment i demana perdó a la dona. L'home utilitza estratègies de manipulació afectiva (regals, carícies, disculpes, promeses) per evitar que la relació es trenqui. La dona sovint pensa que tot canviarà. En la mesura que els comportaments violents guanyen terreny, aquesta fase de reconciliació va desapareixent i els episodis violents es donen amb més freqüència.

Leonor Walker pretén explicar la violència física com una situació amb unes fases que es presenten de forma cíclica, ja que la violència psicològica no apareix de manera puntual, sinó al llarg d'un procés que busca com a objectiu la submissió i el control de la parella, tal i com es mostra en el gràfic que es presenta a continuació:

Gràfic 1: Fases del cicle de la violència

Font: WALKER L. The battered woman síndrome. Nova Cork: Springer, 1984

c) Teories psicològiques

Destaquem la teoria de la indefensió apresada (Seligman, 1975). Aquesta teoria va ser desenvolupada a partir d'experiments amb animals al laboratori. Les conclusions de l'experiment apunten que quan hi ha una exposició a esdeveniments incontrolables es produeix indefensió degut al desenvolupament de l'expectativa segons la qual aquests esdeveniments són independents de la conducta. Un cop els animals i les persones tenen la creença de no poden influir sobre els esdeveniments aversius, apareix la indefensió. Posteriorment, altres autors han reformulat aquesta teoria manifestant que al percebre la no contingència, es produeix un procés d'atribució causal per explicar la incontrolabilitat dels fets (Abramson, Seligman i Teasdale, 1978).

La teoria de la unió traumàtica de Dutton i Painter (1981) destaca que, perquè es doni la situació en que l'agressor maltracti i la víctima mostri emocions positives vers ell, cal que s'estableixi una relació de poder entre ambdós. Aquest cicle de dependència es repeteix i crea un fort vincle afectiu on es donen conductes de submissió i lleialtat. Segons aquests autors l'abús crea una dinàmica de dependència en la parella deguda a l'efecte asimètric sobre l'equilibri de poder, produint-se un vincle traumàtic per l'alternança de reforçadors i càstigs (Sepúlveda, 2005).

Una altra teoria psicològica és la de la trampa psicològica, formulada per Strub (1977) qui postula que les persones es senten obligades a justificar l'esforç, el temps o altres recursos que han invertit per assolir els seus objectius i continuen en l'acció inicial per tal de justificar la inversió inicial, de la mateixa manera que les dones maltractades.

Pfouts (1978) va formular la teoria dels costos i beneficis que estableix que les dones maltractades realitzen una anàlisi dels costos-beneficis. L'elecció de deixar la relació està en funció que el benefici d'aquesta decisió sigui major que el cost de romandre en ella.

La teoria de Marie France Irigoyen (2006) contradiu la possible dependència emocional de les dones maltractades. La denomina la teoria de l'assetjament moral i analitza com el maltractador paralitza i sedueix la víctima mitjançant l'engany perquè no pugui defensar-se.

De les investigacions espanyoles realitzades destaca la d'Echeburúa (1998) al País Basc. A partir d'una mostra de dones maltractades que havien acudit a un servei d'atenció a la dona, assenyala que la cronicitat del maltractament és d'uns deu anys; que les dones tenen tolerància a la situació per raons econòmiques, socials o familiars; que minimitzen el problema per la por a estar soles en el futur; i que tenen baixa autoestima, assertivitat deficient i escassa capacitat d'iniciativa. Com a conseqüència apunta que a llarg termini aquestes dones presentaran ansietat, depressió, pèrdua d'autoestima, aïllament social, culpabilitat i dependència emocional. Altres conseqüències són l'estrès posttraumàtic; la no repetició de relacions, i el fet que les distorsions cognitives de culpabilitat es dilueixin en el temps. Pel que fa al maltractador, Echeburúa assenyala que no manifesta trastorns psicopatològics en la majoria dels casos, però sí alguns dels seus símptomes.

3.2.2 Tipus de maltractament

Prenent com a referència a Parés (2007), el tipus de maltractament que es pot donar en les situacions de violència contra la parella és: psíquic o emocional (inclou l'econòmic), físic i/o sexual.

1) Maltractament psíquic o emocional: L'abús sempre té un component de tipus psicològic i emocional que acompanya tota agressió. Alguns exemples de maltractament psíquic o emocional són les infravaloracions (crítiques i humiliacions permanents), els insults i els gestos amenaçadors, les amenaces d'emportar-se els fills, les conductes restrictives (tals com el control de les amistats i les limitacions econòmiques). També es considera maltractament psíquic les desqualificacions i desautoritzacions davant de tercers.

Una altra forma d'abús psicològic és l'aïllament. A la víctima se li fa el buit, l'agressor ni li parla, ni la mira i llavors ella creu que es mereix aquest tracte. La intimidació és també un abús. "*Si dius alguna cosa et mato.*" Moltes no s'atreveixen a parlar, per les amenaces de les seves parelles. En ocasions l'abús econòmic està inclou al psicològic. "*Si ho dius no et donaré la mensualitat*". Dins d'aquest abús psicològic està el que s'anomena la triangulació, que consisteix en utilitzar els fills per fer que l'altre es senti culpable. En aquests casos els fills fan de missatgers: "*diga-li a la teva mare que...*". A més a més de les amenaces a través dels fills, hi ha les amenaces d'allunyar-la del propi fill. Tots aquests abusos impedeixen que la víctima deixi la llar.

2) Maltractament físic: Es tracta d'actes intencionats que provoquen o poden produir dany físic o malaltia (cops, ferides, fractures, cremades). Poden aparèixer de forma quotidiana o cíclica.

3) Maltractament sexual: Comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per l'altre, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència de la relació que l'agressor pugui tenir amb la víctima (relació conjugal, de parella afectiva o de parentiu) i que són percebudes com a degradants per la víctima.

3.2.3 Conseqüències del maltractament i estratègies d'afrontament de la víctima

El maltractament té, com tot acte de violència, conseqüències en la víctima que poden ser de caire psicològic, emocional i/o conductual. De la mateixa manera, la víctima genera estratègies per a fer front a possibles futures situacions de violència i per aprendre a sobreposar-se.

Segons Mary Ann Dutton (1981), les conseqüències més importants del maltractament es manifesten en malestar; els canvis en l'esquema cognitiu; els

trastorns d'altres relacions, els recursos personals i interns; els estressors addicionals; la resposta institucional; el suport social i els factors de vulnerabilitat.

En general les variables psicològiques (atribucions, estratègies cognitives), tenen més significat que les variables objectives de la relació (freqüència, severitat). Les dones que romanen en el maltractament solen percebre la relació de manera positiva. Les investigacions d'aquesta àrea assenyalen que hi ha múltiples variables que interactuen, per exemple, la violència en la família d'origen, l'actitud cap al rol de dona, etc.

Unes altres variables analitzades són les variables socials, a les que s'inclou el nivell educatiu, els ingressos, la formació i l'ocupació. Walker (1984), afirma que hi ha evidència empírica abundant on els maltractaments en la infància es troben amb problemes d'aprenentatge, dèficits d'atenció, depressió, estrès posttraumàtic, drogodependències, agressivitat i també amb certa disminució del quocient d'intel·ligència dels nens i de les nenes. Assenyalava, igualment que els maltractaments severos suposen un alt risc de desenvolupar el trastorn de personalitat múltiple.

L'impacte dels abusos sexuals en les nenes, segons Finkelhor (1985), no depèn dels factors que freqüentment es creu que augmenten o disminueixen les conseqüències. Per exemple, pot ser tan traumàtic el temps de durada, curt o llarg, com la forma de l'abús (amb penetració o sense). En general, la vulnerabilitat creada per experiències traumàtiques, com haver patit abusos, pot augmentar el malestar psicològic si s'és víctima de maltractament en l'edat adulta.

Entenem per estratègies d'afrontament aquells mecanismes que la persona fa servir per tal de superar aquelles situacions que li generen estrès.

Les estratègies d'afrontament són les variables més analitzades en el tema del maltractament. Entre les més usades per la víctima destaquen: la recerca de

suport formal; les conductes de fugida, com la separació o divorci, la voluntat d'amagar o ocultar la residència, lloc de treball, localització de les escoles; la submissió als desitjos del maltractador; la passivitat o defensa personal activa i la utilització dels nens per aconseguir ajuda.

Beauregard (2003) exposa l'afrontament en tres eixos: 1) Negació-acceptació; 2) Depressió-salut mental; i 3) Contacte-aïllament.

Segons aquest autor, sortir de la negació força a enfrontar-se a sentiments de pèrdua, el que pot portar a la depressió. El contacte amb les persones comportarà, doncs, la possible sortida d'aquesta.

Beauregard assenyala que les dones maltractades utilitzen gran quantitat d'estratègies d'afrontament, i que no hi ha una única estratègia, pel que s'han d'analitzar cadascuna individualment.

L'afrontament pot ser passiu o actiu. Les estratègies d'afrontament passiu permeten acceptar l'impacte de manera gradual, tot i que, a llarg termini suposin conseqüències negatives. No obstant això, no s'ha d'oblidar que l'afrontament passiu és adaptatiu davant situacions que suposen pèrdues i sobretot en persones que estan exposades a dificultats cròniques.

Altres investigacions refereixen que l'afrontament actiu és l'únic recurs o el millor, però no es pensa que quan les dones s'aïllen, neguen i eviten buscar ajuda, tampoc no s'enfronten al cost del divorci i la criança dels fills en solitari.

Pel que fa al suport social, es pot considerar de dues maneres: com un recurs o estratègia d'afrontament o com un amortidor de l'estrès. Els resultats de les investigacions no són clars i solen ser inconsistents si es comparen entre ells. Els models teòrics no poden integrar les dades disponibles i formular que la dependència emocional sigui la causa o conseqüència de la violència. En tot cas sembla que pot influir unit a altres factors.

3.2.4 L'agressor. Característiques personals.

Els maltractadors solen tenir una imatge molt negativa de si mateixos, provocant això una baixa autoestima, que els fa sentir fracassats com a persones, i pel que, conseqüentment actuen de manera amenaçant i omnipotent, reforçant-se així amb cada acte de violència.

Un gran percentatge d'ells ha estat víctima o testimoni de maltractaments, adoptant aquest comportament com una forma *normal* d'actuació.

Solen ser patològicament gelosos, tret que els porta a voler ser els primers i darrers, i per tant els únics, en l'atenció de la seva parella. Així, una part molt important en la iniciació dels actes de violència sol ser la percepció errònia que tenen de que la seva parella els pot abandonar, sense tenir en compte la possibilitat que puguin tenir diferents tipus de relacions amb altres persones (d'amistat, de família, ...).

També en els seus espais de desenvolupament personal i social presenten una sèrie de característiques, que es concreten a continuació:

- A l'espai intel·lectual se'ls ensenya a no posar atenció als seus processos emocionals pel fet que es creu que aquests obstaculitzen la seva forma de pensar. És l'espai més important per a la masculinitat de l'home violent, que té la percepció distorsionada de que el seu pensament mai no és erroni, i així apareix la violència emocional amb altres persones i amb si mateix.
- En el seu espai físic es prova a si mateix que és superior a través de la força física, de la seva forma de caminar, en la pràctica de determinats esports, etc.
- Pel que fa a l'espai emocional, entenent com a tal la forma que te de processar internament la seva relació amb el món extern i intern, està

poc desenvolupat perquè manté la creença que les emocions el fan sentir més vulnerable de cara als altres, i per això, reprimeix aquest espai.

- L'espai social és el que permet desenvolupar els contactes, interaccions i intercanvis amb la resta de les persones que els envolten. L'agressor crea relacions de competència, controlant els intercanvis socials de la seva parella.

3.2.5 La intervenció psicològica amb l'agressor

En determinats supòsits la intervenció judicial sol ser insuficient i en ocasions, les mesures penals han resultat contraproductes, agreujant les conductes violentes cap a la víctima que ha gosat denunciar.

Segons Echeburúa i Corrral (Butlletí criminològic nº 40, de l'Institut criminològic de Màlaga, 1999) el tractament psicològic amb l'agressor, sempre que sigui assumit voluntàriament, sembla la intervenció més adient, i es revela com un instrument útil en els casos que l'agressor és conscient de la seva problemàtica i es troba motivat per modificar el seu comportament agressiu. Contràriament, segons els mateixos autors, les taxes d'èxit en pacients derivats del jutjat i sotmesos obligatòriament a tractament són molt baixes. En aquets darrers, l'assenyalament penal no modifica la negociació personal –total o parcial- del problema i dificulta la predisposició a rebre ajut terapèutic.

El tractament ha de partir d'una premissa prèvia: el pacient s'ha de comprometre a no tornar a exercir violència vers la parella. En cas contrari, s'està enviant el missatge que els maltractaments són quelcom acceptable.

En el tractament (Echeburúa *et al.* 1999) es persegueix que l'agressor prengui consciència que quan degrada la seva parella es degrada a ell mateix, i que abandonar les conductes violentes és beneficiós per tots dos. L'objectiu ha d'orientar al control de la violència, al marge de la possible reconciliació

conjugal, i no pot limitar-se a la detenció de l'agressió física amb alguna tècnica de control de la ira.

El que és més difícil de controlar és el maltractament psicològic, que pot continuar fins i tot després d'haver cessat la violència física. Les perspectives actuals es centren en l'aplicació d'un tractament individual cognitiu-conductual, ajustat a les necessitats específiques de cada persona, intercalat amb sessions grupals. Aquesta intervenció es realitza en el marc global d'un programa de violència familiar i amb un tractament psicofarmacològic de control de la conducta violenta, com a suport complementari, en alguns casos de subjectes especialment impulsius o amb trastorns de l'estat d'ànim.

Un programa d'aquestes característiques aplicat individualment en 15 sessions dut a terme per Echeburúa i Fernández-Montalvo (19997) en el que destaca la *taxa de rebuig i abandonament prematur de la teràpia* (gairebé el 50%), informa d'una taxa d'èxit del 81% dels casos que l'han finalitzat, taxa que s'ha reduït al 69% en el seguiment de 3 mesos (és a dir, un 34'5% dels agressors que han iniciat el tractament assoleixen els objectius: aprenen tècniques de suspensió temporal, de control d'hàbits de consum, reestructuració cognitiva, estratègies de solució de problemes, tècniques de relaxació, afrontament de la ràbia i control d'impulsos).

Des d'una perspectiva predictiva, els factors associats a l'èxit terapèutic són els següents: l'edat del maltractador, una situació econòmica còmoda, el començament tardà de la violència i la realització d'un major nombre de sessions de parella.

En la intervenció psicològica amb l'agressor es treballen entre d'altres aquests dèficits:

- Deficients habilitats en la relació amb altres persones: No assumeixen la responsabilitat dels seus actes (no identificant les situacions perilloses, ni assumint l'impacte rebut per part de les seves víctimes, i tampoc no

desenvolupen estratègies per la prevenció de la reincidència). Per pal·liar això, s'han de dur a terme campanyes d'informació sobre els impactes psicològics rebuts per les víctimes i de sensibilització cap a aquestes dones, mostrant casos reals i les conseqüències fatals produïdes en aquests.

- Pobre control emocional, el que comporta una incapacitat per controlar els seus impulsos violents. Es tractaria d'eliminar l'execució de la conducta impulsiva d'agredir, i una possible tècnica, juntament amb les intervencions abans exposades, seria la prevenció de la resposta (de l'acte violent), per tal que el malestar i l'ansietat produïdes per la seva ira i les seves distorsions cognitives disminuïssin de forma progressiva fins a la seva desaparició. La prevenció de resposta es duria a terme mitjançant l'execució de respostes incompatibles amb l'agressió. Aquesta tècnica s'utilitzaria combinada amb les tècniques del control d'activació (Pagès, Creuat i Muñoz, 1997): la relaxació i la respiració.
- Baix nivell d'autoestima. Reestructuració cognitiva de les seves distorsions a prop de les capacitats, drets bàsics i valors tant de la dona com de la resta de les persones, causes de les idees irracionals; parada de pensament (ajudada amb les tècniques del control d'activació abans esmentades); i autorregistres on anoten sentiments, conductes i conseqüències de les mateixes, analitzant-les a les sessions, conjuntament amb el terapeuta.

3.3 L'adolescència

L'adolescència és el període del desenvolupament durant el qual les persones viuen la transició de la infantesa a l'etapa adulta. És, bàsicament, un període de marcats canvis, tant fisiològics com cognitius, emocionals i socials.

A les cultures occidentals, l'adolescència es caracteritza per abastar diversos anys, durant els quals els individus ja no són tractats com a nens, però encara no han aconseguit ser considerats com a adults. Cronològicament, l'adolescència comprèn des de l'entrada a la pubertat - aproximadament als dotze anys- fins els vint anys aproximadament.

Els canvis físics que caracteritzen l'adolescència són el resultat de la secreció de diverses hormones activadores de la glàndula pituïtària anterior, que està situada sota la base de l'encèfal. Aquesta major producció d'hormones es deu a la maduració de l'hipotàlem, estructura situada a l'encèfal, maduració que pot ocórrer a diferents edats en els diferents individus. Les hormones produïdes per la glàndula pituïtària o hipòfisi, la qual es diu també la “glàndula mestra”, estimulen la majoria de les altres glàndules endocrines (tiroides, suprarenals, testicles i ovaris) i influeixen sobre el creixement i el desenvolupament sexual.

Entre els principals canvis físics de l'adolescència estan els canvis en la química del cos, els canvis en les dimensions de l'esquelet i els canvis sexuals. A més de les glàndules que eliminen les seves secrecions cap a l'exterior del cos, tals com el fetge i les glàndules sudorípares, l'organisme té també glàndules de secreció interna o endocrines, que segreguen hormones directament al sistema circulatori. Aquestes glàndules endocrines juguen un important paper en el creixement i desenvolupament fisiològic normal de l'individu.

Les característiques sexuals primàries són els òrgans directament relacionats amb la reproducció. En la dona són els ovaris, l'úter i la vagina; en l'home, els testicles, el penis, la glàndula prostàtica i les vesícules seminals. Durant la pubertat, tots aquests òrgans es fan més grans i maduren. Aquest procés de canvis fisiològics que caracteritzen la iniciació biològica de l'adolescència i que culminen quan la persona arriba a la pubertat, es diu pubescència.

Les característiques sexuals secundàries són aquells signes fisiològics de la maduresa sexual, que no estan relacionats directament amb la reproducció. En les dones, consisteixen en característiques tals com el creixement dels pits; l'aparició de borrisol al pubis i les aixelles; la pelvis es fa més ampla i apareixen adipositats als malucs. En els nois, apareix borrisol a les aixelles, pubis, extremitats, tronc i barba i hi ha un canvi en la veu, ja que baixa de to.

És a l'adolescència quan els individus aconseguixen la plena maduresa cognoscitiva, d'acord amb la teoria del desenvolupament cognitiu de Piaget (1975), que identifica cinc estadis diferents en funció del desenvolupament. A nivell de les operacions formals, la persona adquireix la capacitat pel pensament abstracte, formal i lògic. L'adolescent pot transcendir la realitat concreta i posar-se a pensar en el que "podria ser". És a dir, apareix la capacitat de raonar sobre situacions hipotètiques.

Aquest desenvolupament cognoscitiu permet els adolescents, per exemple, analitzar teories filosòfiques i polítiques i fins i tot crear les seves pròpies explicacions del món i la societat. Aconseguir el nivell de les operacions formals pressuposa tant una maduració del sistema nerviós central com una adequada estimulació cultural i educativa. El desenvolupament cognoscitiu de l'adolescent es caracteritza per una tornada a un tipus de pensament egocèntric.

Com la major part de l'atenció de l'adolescent en aquest període està dirigida cap a si mateix, creu que la resta de les persones també estan preocupades per la seva conducta i aparença. Atenent a aquesta teoria de Piaget, si l'adolescent és excessivament autocrític, pensarà que els altres estaran observant contínuament les seves deficiències; si, per contra, té un molt elevat concepte de si mateix, creurà que la resta del món existeix única i exclusivament per admirar-lo.

Algunes característiques del pensament dels adolescents són:

a) Crítica a les figures d'autoritat. En començar a imaginar-se mons hipotètics ideals, l'adolescent descobreix que aquelles figures d'autoritat que abans admirava, tenen també defectes. Critica, per això, constantment els seus pares i mestres, com a forma de construcció de la seva identitat.

b) Tendència a discutir. Moltes vegades l'adolescent és capaç d'entrar a discutir per situacions sense molta importància, com una forma de practicar aquesta nova capacitat d'anàlisi dels fets. Fins i tot la constant utilització de la ironia per part dels adolescents és una forma de manifestar el seu nou talent de pensar a nivell simbòlic de la metàfora, és a dir, del "com si". També l'ús del doble sentit en la conversa és una mostra d'aquestes noves destreses cognoscitives.

c) Autoconsciència. Segons la teoria del desenvolupament cognitiu de Piaget (1972) a partir dels onze o dotze anys, els nois i noies podrien entrar a l'última etapa, la de les operacions formals. En aquesta etapa el pensament ja no està lligat a allò objectiu i observable, sinó que es comencen a donar operadors formals que poden raonar de forma bastant lògica sobre processos i successos hipotètics que poden no tenir base a la realitat. El punt de referència de les operacions formals és el que Piaget va denominar raonament hipotètic-deductiu (Inhelder i Piaget, 1996). El raonament deductiu implica raonar d'allò general a allò específic.

Els adolescents creuen que les altres persones estan preocupades per ells i es senten observats. Per exemple, si un noi veu una noia parlar amb una altra per telèfon, pensa que estan parlant sobre ell. Aquí s'adverteix una important diferència entre el pensament egocèntric de l'adolescent amb el pensament egocèntric del nen que es troba en el període preoperacional (2 a 7 anys).

En el pensament egocèntric adolescent existeix la capacitat de posar-se en el lloc de l'altra persona, cosa que no passa en el nen petit; però, en pensar sobre els pensaments d'un altre, l'adolescent suposa que qualsevol ha de pensar el mateix que ell està pensant.

d) Concentració en si mateix. Segons Piaget, els adolescents poden centrar-se tant en si mateixos que poden semblar més egocèntrics. David Elkind (1967; 1981) va identificar dos tipus d'egocentrisme que es dona sovint en els adolescents. L'audiència imaginària i la fàbula personal. L'audiència imaginària es refereix al sentiment de l'adolescent de que sempre "està en escena" de forma constant i els que el rodegen estan tan preocupats i són tan crítics de la seva aparença com ell. La segona classe, la fàbula personal, té a veure amb el caràcter únic d'un mateix i de les seves experiències personals. En aquest concepte també hi té cabuda l'anomenat "mite personal". Així, per exemple, un noi de 16 anys podria pensar que encara que provi la droga, no es convertirà en addicte, o que si agafa el cotxe del pare no tindrà cap accident (això li passa als altres, a mi no em passarà).

e) Irresolució. En general, els adolescents tenen problemes per prendre decisions sense major importància. Per exemple: "vaig a la festa el dissabte o no?".

Paral·lelament, la recerca de la pròpia identitat és tal vegada el fenomen més característic de l'adolescència. En una societat tan complexa i sotmesa a un constant canvi, com és la societat occidental moderna, la formació de la pròpia identitat és una tasca més difícil i prolongada que en les societats relativament senzilles, on existeix poc canvi social d'una generació a una altra.

D'altra banda, si tenim en compte la teoria del desenvolupament psicosocial d'Erikson (2000), psicòleg, (que consta de diferents etapes a les que assigna una virtut fonamental), els adolescents es situarien en l'anomenada etapa d'identitat contra la confusió de rols. Segons Erikson, la principal tasca de l'adolescent és aconseguir la identitat, la qual li permetrà arribar a ser un adult únic amb un paper important a la vida. Aquesta identitat s'expressaria, principalment, en l'elecció d'una carrera. El jo organitzaria les habilitats, necessitats i desitjos de la persona, la qual cosa permetrà l'individu d'adaptar-se a la societat.

La virtut fonamental que sorgeix amb l'assoliment de la identitat seria la fidelitat, o sigui, el sentit de pertinença a un ser estimat, amics o companys; també implica comprometre's amb un conjunt de valors, una ideologia, una religió, etc. L'autoidentificació serà madura en tant es basi en l'elecció personal i no només sigui un reflex de les opcions paternes.

És un etapa de la vida en que cadascú ha de cercar la seva identitat personal com a adult, diferenciant-se del seu nucli de convivència i de la seva referència familiar. És un període d'especial vulnerabilitat i es poden donar conductes més o menys transgressores. L'adolescència és una etapa de dubtes i pors, on l'entorn social pot ajudar, proporcionant un conjunt d'aportacions de caire emocional, material, informatiu, que la persona rep de diferents membres de la seva xarxa social (Gracia, Herrero i Musitu, 2002).

3.4 Les relacions sentimentals a l'adolescència

Des de la perspectiva de García i els seus col·laboradors (2002), les relacions de parella a l'adolescència es converteixen en un dels principals recursos de recolzament social que contribueixen al benestar psicosocial i d'afrontament de les situacions estressants a l'adolescència. La intimitat, tant a nivell emocional com sexual, té una gran influència sobre la salut mental i física de l'ésser humà (Baumeister i Leary, 1995). Podríem dir que aquestes primeres relacions íntimes semblen jugar un paper molt important en el desenvolupament socioemocional.

Furnman i Shaffer (2003) evidencien que les primeres relacions són fonamentals per l'aprenentatge d'habilitats necessàries a la vida adulta. De fet, l'establiment d'una relació de parella intervé segons aquests autors en cinc aspectes fonamentals:

1. Desenvolupament de la identitat

2. Desenvolupament de la sexualitat
3. Transformació de les relacions familiars
4. Desenvolupament de les relacions d'intimitat amb els iguals
5. Èxit acadèmic i professional

Alhora, comptar amb una relació de parella pot influenciar en el prestigi social davant el grup d'iguals. I en aquesta etapa, la referència són els iguals, per tant el grup passa a ser fonamental.

D'altres autors, per exemple Connolly i col·laboradors (2004), van proposar un altre model basat en fases o estadis, que permet comprendre el procés d'aparició, creació i consolidació de les primeres relacions de parella durant l'adolescència, contemplant també els canvis qualitius que es produeixen en aquestes.

La primera fase es caracteritza pel predomini de l'atracció física, que no té perquè estar acompanyada d'una interacció real. En la segona apareixen ja les primeres cites més o menys estables, que es caracteritzen per ocórrer dins del grup d'iguals, configurats com a grans colles mixtes que es reuneixen per passar el temps lliure. En la tercera fase apareixen les primeres cites de parella sense la presència del grup d'iguals, però són cites que es caracteritzen per ser casuals i no estables. Finalment, durant la quarta fase, predomina la relació de parella amb cada vegada menys presència del grup d'iguals, que comporta un progressiu augment de la implicació en la relació, intimitat i compromís.

3.5 La violència contra la parella en casos d'adolescents

Les agressions en les relacions de parella constitueixen una de les formes més freqüents de violència a la nostra societat (Wolfe, Wekerle i Scott, 1997). En l'actualitat, són bastants els aspectes que es coneixen d'aquest problema en l'edat adulta; no obstant això, aquesta línia d'investigació és encara molt incipient en l'adolescència.

Segons l'Organització Mundial de la Salut (2005), 3 de cada 10 adolescents denuncien que sofreixen violència durant el nuviatge. Sembla que moltes de les dones que són maltractades durant el matrimoni van viure violència en el nuviatge.

Al 1957 Kanin va alertar, per primera vegada, sobre l'existència de conductes violentes a les relacions de parella dels joves. Al seu estudi retrospectiu es va trobar que un 30% de les dones havia sofert agressions sexuals a mans de les seves parelles. Des de llavors, hi ha un considerable increment d'estudis sobre aquesta població i s'han produït avenços molt significatius, però la comprensió d'aquest problema és encara insuficient (Molidor i Tolman, 1998).

L'estudi de la violència a les parelles adolescents és crucial. D'una banda, en aquestes primeres relacions amoroses és on es formaran les seves idees inicials sobre què esperar d'una relació de parella i com comportar-se en la intimitat, fet que repercutirà a la seva vivència a l'etapa adulta (Dion i Dion, 1993; Furman i Flanagan, 1997). No oblidem que quan les agressions succeeixen a edats primerenques, les víctimes manquen d'experiència que els permeti realitzar una valoració adient del que els està passant.

D'altra banda, també cal tenir present que aquest tipus d'escenaris conflictius poden suposar un seriós risc pel benestar psicològic i físic dels joves i, a més, afectar negativament a les seves relacions socials, entre elles, les que estableixen amb els iguals (Sussman, Unger i Dent, 2004).

La violència que s'exerceix durant les relacions de nuviatge, relacions que comencen cada vegada a una edat més primerenca (Price i Byers, 1999), no és excepcional i s'ha trobat que aquesta, igual que la violència de gènere en adults, s'estén en un continu que va des de l'abús verbal i emocional, fins a l'agressió sexual i l'assassinat (Makepeace, 1981).

La violència apareix a les relacions de forma gradual en funció del compromís dels membres de la parella. Els joves que accepten els primers signes entren en una dinàmica que els fa perdre el rumb de la situació que perdura mentre augmenten progressivament els episodis. D'aquesta manera, s'explica que les relacions mantinguin un lligam de desigualtat entre els membres de la parella.

Es compara la violència domèstica i la violència durant el nuviatge pel fet de presentar característiques comunes (per exemple, prolongació i reincidència al llarg del temps), i alguns autors opinen que la violència domèstica és semblant a la violència a les relacions de nuviatge d'adolescents i joves, considerant- ho un pont d'unió entre l'observació de la violència a les famílies d'origen i la violència domèstica.

Alguns adults daten el seu primer episodi de violència a l'adolescència, caracteritzats per presentar agressions físiques. Això és degut a que probablement, els episodis violents són minimitzats o no tenen les competències adequades per poder fer-li front. També influeix la idea romàntica de l'amor (de l'estil "amb el temps millorarà") que contribueix a mantenir en el temps aquest tipus de relacions.

Segons paraules de Lorente (2002), l'origen de la violència de gènere es situaria en la pròpia estructura de la societat: *"en aquesta concepció androcèntrica que la cultura patriarcal ha establert per les relacions socials, en aquesta desigualtat que situa l'home com a referència i la dona com una part d'ell"*.

En l'àmbit internacional, a partir de la dècada dels vuitanta amb el treball pioner realitzat per Makepeace (1981), la violència a les relacions de parella durant l'adolescència ha cobrat gran importància tant a nivell d'investigació com pel que fa al disseny i realització de programes de prevenció a l'entorn escolar. Una gran part de les investigacions realitzades ha tingut com a objectiu establir la prevalença d'aquest tipus de violència.

Molts professionals coincideixen a assenyalar que és fonamental que les primeres experiències afectives siguin positives, però això és una cosa que malauradament no sempre succeeix. En un dels pocs estudis realitzats amb joves espanyols, utilitzant una versió modificada del Conflict Tactics Scale de Straus (1979), es va trobar que el 7,5% dels nois i el 7,1% de les noies va reconèixer haver empès o pegat la seva parella en una o més ocasions (González i Santana, 2001). Les formes més lleus d'agressió, violència verbal, la van expressar un 23,9% dels nois i el 28,8% de les noies. A més, segons els resultats d'una altra recent investigació, un bon nombre d'adolescents sembla admetre l'existència d'agressions sexuals en les seves relacions de parella (Fernández Forts i Forts Martín, 2005). Davant la situació que descriuen aquests treballs, bastant similar a la d'altres països del nostre entorn (Medina-Ariza i Barberet, 2003), pot sorprendre l'escassetat d'estudis que aborden aquest problema a Espanya.

Utilitzant aquesta mateixa escala Muñoz-Rivas, Graña, O'Leary i González (2007) han realitzat un estudi amb una mostra d'estudiants d'edats compreses entre els 16 i els 20 anys. En el seu treball van trobar que el 90% dels enquestats manifestava que en algun moment havia agredit verbalment la seva parella, mentre que el 40% va exposar fer-ho de forma física. Les formes més severes de violència física presentaven percentatges del 4,6% en els nois i el 2% en les noies.

En un altre estudi realitzat per Fernández-Fort i Forts Martín (2005), utilitzant el Conflict in Adolescent Dating Relationships Inventory (CADRI, 2001), van trobar que la dimensió de violència sexual presentava uns percentatges d'implicació

bastant elevats. En concret el 47,9% de la mostra manifestava, almenys una vegada, haver estat agressor sexual de les seves parelles, mentre que el 51,7% va exposar haver sofert violència sexual. Respecte la implicació de nois i noies, aquests estaven més implicats com a agressors, però no hi havia diferències en relació amb la posició de víctimes. Aquests estudis ens mostren que el fenomen de la violència a les relacions de parella està molt present a la joventut espanyola, mostrant-nos una prevalença similar a la major part de les investigacions internacionals (Ortega, Ortega i Sánchez, 2008).

A Estats Units, una enquesta recent del CDC (Center for Disease Control, 2006) va trobar que un 9,2% d'estudiants de secundària havia estat víctima d'aquesta violència. No obstant això, altres investigacions han trobat prevalences de violència durant el nuviatge molt diverses, oscil·lant aquestes entre el 9% i el 57%. Aquesta varietat s'explica, entre altres raons, per la inexistència d'una definició estàndard de violència en les relacions de parella adolescents. Així doncs, les investigacions sobre la violència durant el nuviatge utilitzen diferents definicions conceptuals i paràmetres per mesurar-la. Hi ha investigadors que inclouen dins d'aquesta els abusos psicològics i emocionals, mentre que uns altres utilitzen una definició més restrictiva i només consideren la violència física.

Whitaker, Le i Niolon (2009) van realitzar un estudi amb 6.446 joves que havien mantingut dues relacions importants. Van trobar que el 29.7% de persones que havia perpetrat violència física en la primera relació persistia durant la segona, i en canvi el 70.3% desistia. Van examinar els factors de risc que incidien, agrupant les variables en individuals (estatus socioeconòmic, edat, drogues i alcohol, autoinformades), variables associades a la violència de parella de la relació prèvia (severitat i freqüència) i variables associades a la segona relació.

Van agafar una mostra estratificada de joves entre 18 i 24 anys que havien informat d'un mínim de dues relacions. Van ser preguntats sobre les seves relacions romàntiques i sexuals durant els darrers 5 anys (amb una mitjana de 3.08). També sobre qüestions relacionades amb cada relació. Les relacions

seleccionades van ser les definides com “Importants” (estat civil, duració). Els resultats trobats són els següents:

- Violència més comuna en la primera relació que en la segona. Les dones acostumaven a reportar amb major freqüència violència a les dues.
- Major història de maltractament a la infància en persistents.
- Violència durant l'adolescència (més en el cas de les dones).
- Major freqüència.
- Haver provocat lesions.
- Més jove en iniciar la segona relació.
- Relació més llarga.
- Convivència (casats o no).
- Més compromís material.
- Sentiment d'amor més intens.
- Victimització.
- Ús de drogues.

Un cop obtinguts aquest resultat, els autors van deduir que, encara que aparegui violència física en una relació, això no vol dir que aquesta persisteixi

en altres relacions (persisteix en un 29,7%), remarcant la importància de la prevenció.

En termes generals, es defineix la violència en les relacions de nuviatge, *dating violence*, com tot atac intencional de tipus sexual, físic o psíquic, d'un membre de la parella contra l'altre (Health Canada, 1995).

La violència a les relacions de parella dels adolescents succeeix amb independència de l'edat, raça, orientació sexual, estatus socioeconòmic o lloc de residència. Aquest tipus de violència pot prendre moltes formes, incloent l'abús emocional, psicològic, físic o sexual, que poden coexistir, o que pot caracteritzar-se per un solapament d'aquests. La violència pot ocórrer tant si ha transcorregut molt com poc temps des del començament de la relació (Center for Disease Control, 2006).

La normalització de la violència de gènere en l'adolescència és major fins i tot que en altres edats, ja que els joves són capaços de descriure la violència, coneixen casos de violència de gènere, poden identificar-la sobre el paper però, en general, creuen que es tracta de quelcom que només li passa dones "adultes" que ja estan casades. A més, es dona la circumstància que determinats comportaments, que estan a la base i a l'inici del problema, com la gelosia i el control exagerat, per a molts adolescents són símptomes d'amor i preocupació de la parella, i no ho veuen com el possible germen del problema. Les raons per disculpar la violència estan presents en els nostres joves i ells segueixen els mateixos mites i creences, tal com correspon als rols socials de la comunitat en la qual estan inserits (Hernando, 2007).

En un estudi descriptiu realitzat a instituts madrilenys amb 450 adolescents i joves d'edats compreses entre els 15 i els 19 anys, es va observar que un 80% de les noies i un 75% dels nois no relaciona la falta d'amor amb el maltractament, és a dir, pensen que es pot agredir, fer patir i causar dany a algú que s'estima. A més, no identifiquen les conductes d'abús psicològic. El control del temps, dels diners, de la roba o de les amistats i projectes, la

coacció, el xantatge i les amenaces, fins i tot insultar i sacsejar la parella, són comportament no considerats per ells quan pensen en maltractament; sinó que tan sols pensen en agressions físiques greus (Meras, 2003).

Les incongruències entre el rebuig explícit de la violència i l'assumpció implícita d'actituds que defensen l'ús de la força a les relacions personals, és una constant en el discurs de molts joves i adolescents. En conseqüència, la força, en les seves diverses manifestacions i intensitats, és percebuda per ells com un recurs acceptable en les relacions humanes en certes ocasions. En general, reconèixer-se com a víctima suposa un procés lent i dolorós en el qual estan en joc l'autoestima i la imatge social. Els resultats confirmen la presència de comportaments violents en les relacions de la població jove universitària. Són les conductes que comporten un maltractament a l'esfera emocional-afectiva, i que suposen coacció i limitació de l'autonomia i llibertat, les que més es produeixen en aquestes relacions de parella (Amurrio Velez, M., Larrinaga Renteria, A., Usategui Basozabal, I., del Valle Loroño, A.I. 2010).

Des de la investigació internacional es conclou que a mesura que les relacions es van fent més serioses i estables, augmenta el nombre de conflictes, es comencen a establir dinàmiques relacionals basades en el domini (Shulman i Scharf, 2000) i, fins i tot, de forma més freqüent a l'esperada, apareixen comportaments violents entre les parelles (Archer, 2000).

Un altre estudi, realitzat per Archer, esclareix una mica més aquestes dades, donat que analitza les diferències entre nois/noies i homes/dones de diferents edats i en relació amb els diferents tipus de violència. En el seu estudi va concloure que les noies agredien físicament més a les seves parelles que els nois, almenys durant l'etapa dels 14 anys als 22 anys, mentre que durant la franja d'edat dels 23 als 49 anys, eren els nois i homes qui més exercien aquesta agressivitat física (Archer, 2000).

L'edat també va resultar significativa: mentre que els participants més joves utilitzaven més les formes físiques, les formes verbals van ser igual de

freqüents amb independència de l'edat. Dels resultats dels estudis realitzats al nostre país, podem concloure que el fenomen de la violència a les relacions de parella està molt present en els joves espanyols, mostrant-nos una incidència similar a la major part de les investigacions internacionals.

En els últims anys la preocupació respecte d'aquest tipus de violència s'ha desplaçat als joves, atès que la conducta agressiva durant la infantesa i l'adolescència ha estat identificada com un fort predictor de violència posterior; l'inici precoç de les tendències agressives s'associa amb violència severa i crònica, no només durant l'adolescència sinó també durant l'adulthood (Smith, White i Holland, 2003).

La violència acostuma a aparèixer en aquelles relacions de forma gradual, a mesura que augmenta el compromís entre els membres de la parella (Arias, Samios i O'Leary, 1987). Però, abans que pugui ocórrer és possible assenyalar certs indicis que haurien d'alertar els qui comencen una nova relació de parella. Corsi i Ferreira (1998) han identificat una sèrie de conductes que permeten pronosticar la violència masculina posterior.

Algunes de les manifestacions d'aquest fenomen a nivell físic són cops, empentes, carícies violentes. A nivell emocional són insults, humiliacions, negació de la relació i control dels vincles familiars i socials de la parella. A nivell sexual són contactes sexuals en contra de la voluntat, impedir l'ús d'anticonceptius i forçar a realitzar pràctiques sexuals no desitjades (Bookwala, Frieze, Smith i Ryan, 1992). No obstant, estudis qualitius assenyalen que pels joves, independentment del gènere, és el context el que determina si una conducta és considerada violenta o no (Sears, Byers, Whelan i Saint-Pierre, 2006).

En general, la violència durant el nuviatge ha estat molt menys estudiada que la violència marital. No obstant això, algunes investigacions indiquen que la seva incidència pot ser més elevada, encara que les seves conseqüències no siguin generalment tan greus (Barnett, Miller-Perrin i Perrin, 1997). En aquest sentit,

s'ha assenyalat que les dones més exposades a les agressions masculines no són les casades, sinó les separades i solteres (Reiss i Roth, 1993). Així mateix, s'ha constatat que la violència es manifesta fins i tot en parelles molt joves. Com més temps passa abans del primer episodi violent, més fàcil és que la relació es mantingui malgrat les agressions (Flynn, 1990). Així mateix, els estudis retrospectius amb dones maltractades indiquen que, en molts casos, es produeix una progressió de la violència (Walker, 1979).

La vivència de tots dos gèneres davant una experiència d'agressió, és diferent. Les joves descriuen més experiències d'haver estat maltractades (gairebé el triple) que els nois. No podem concloure que elles hagin estat més violentades que ells, però sí que elles es senten així i ho expressen. Elles descriuen violència física i psíquica, en l'entorn social i familiar, sent la tristesa i la por, les emocions presents majoritàriament, i la impotència, l'avaluació realitzada. Quan els nois descriuen aquestes experiències, parlen de violència física més que verbal i psicològica, i descriuen sentiments de ràbia amb major freqüència que de tristesa (Meras, 2003).

Al nostre país, el Ministeri d'Igualtat i la Universitat Complutense de Madrid, amb la col·laboració del Ministeri d'Educació i totes les Comunitats Autònomes, han realitzat un estudi sobre la violència de gènere a la població més jove anomenat "Igualtat i Prevenció de la Violència de Gènere en l'Adolescència" (2010) i dirigit per la Catedràtica de Psicologia de l'Educació de la UCM, María José Díaz-Aguado. Amb ell s'ha pretès disposar d'un diagnòstic de la situació actual per prevenir la violència de gènere en l'adolescència. Per això, s'ha comptat amb la col·laboració de 335 centres educatius (públics, privats i concertats), en els quals s'han realitzat entrevistes a un total d'11.020 alumnes (edat mitja de 17 anys) i a 2.727 professors de tota Espanya. Els resultats d'aquest treball revelen les següents conclusions.

En general, la gran majoria dels adolescents del nostre país presenta una bona protecció contra la violència de gènere, ja que el 76,2% de les noies i el 64,7% dels nois rebutja qualsevol tipus de violència de gènere i les actituds sexistes.

És més, la majoria de les adolescents (90,8%) diu no haver sofert mai maltractament físic o psicològic en cap de les seves relacions de parella, així com el 87% dels adolescents manifesta no haver exercit cap tipus de violència contra les seves parelles.

No obstant això, l'altra cara de la moneda és que un 9,2% de les noies entrevistades reconeix que en alguna ocasió ha sofert maltractament físic o psicològic per alguna de les seves parelles i un 13% dels nois reconeix haver exercit o intentat situacions de maltractament respecte les noies amb les quals mantenen una relació de parella, l'han mantingut o que volien sortir amb elles.

En relació amb la creença sobre els patrons o papers que han d'exercir els homes i les dones en una relació de parella i que suposen un major risc de patir o exercir violència de gènere, podria concloure's que un 8,1% dels nois i un 3,3% de les noies creuen que les relacions de parella es basarien en un patró de domini-submissió, ja que estan d'acord amb actituds com per exemple "per tenir una bona relació de parella és desitjable que la dona eviti portar la contrària a l'home" o "si una dona és maltractada pel seu company i no l'abandona serà perquè no li disgusta del tot aquesta situació".

Aquest perfil de risc s'incrementa quan s'analitzen les actituds de caire sexista i la justificació de la violència com a reacció. Un 13,7% i un 4,3% dels nois i les noies entrevistades, respectivament, presentarien un elevat grau d'acord amb creences com "és correcte pegar a algú que t'ha ofès", "està justificat agredir algú que t'ha llevat el que era teu" o "l'home que sembla agressiu és més atractiu".

El 27,7% dels centres educatius participants en aquest estudi afirma que es treballa a classe la prevenció i la violència de gènere. Referent a això, la majoria dels professors estaria disposat a treballar contra la violència de gènere des de l'escola.

Finalment, l'estudi dirigit per la Sra. María José Díaz-Aguado conclou que disposar de materials que facilitin l'abordatge d'aquest tema a l'aula, oferir formació especialitzada sobre aquest tema al professorat, millorar el pla d'acció tutorial o implantar o millorar plans de convivència, entre unes altres, constitueixen les mesures més eficaces per treballar i prevenir la violència de gènere des de l'escola.

Barnet i col·laboradors han descrit els principals factors que semblen posar en situació de risc les relacions, el que no significa que la violència es pugui produir necessàriament. Concretament, destaquen el desig de controlar la parella, la violència viscuda dins el context familiar, les actituds tradicionals respecte els rols de gènere, una visió excessivament romàntica de les relacions, etc.

En alguns casos el desig de controlar la parella pot anar associat a un tipus determinat de gelosia, de caràcter crònic. Per la majoria de les persones, aquesta emoció constitueix un estat més o menys passatger que irromp quan una relació important es veu amenaçada. Per altres, en canvi, pot convertir-se en una resposta arrelada, aliena al comportament de la parella i fruit de la pròpia inseguretat.

Les persones que pateixen gelosia crònica poden utilitzar diferents estratègies per afrontar-la. De fet, no totes es comporten violentament. Tanmateix, l'associació entre gelosia i violència és relativament freqüent. Així, s'ha detectat que els homes amb un estil de vincle afectiu insegur, que es tradueix en dependència emocional i excessiu temor a l'abandonament, acostumen a ser més propensos a l'ús de la violència (Barnett, Martínez y Bleustein, 1995). En general, la gelosia constitueix el motiu més freqüent d'agressió entre les parelles joves (Lavoie, Robitaille y Hébert, 2000). Així mateix, els homes acostumen a responsabilitzar les dones per aquests conflictes, ja que consideren que elles acostumen a comportar-se de forma provocativa. Són conscients que existeixen persones que senten gelosia de forma incontrolada, però pensen que es tracta de casos excepcionals.

Per alguns psicòlegs, l'amor és el resultat d'un estil afectiu pel que ens preparam des de la nostra infantesa (Bowlby, 1980). Aquesta teoria defensa que el tipus de relació que s'estableix dins de la pròpia família marcarà una actitud i una conducta concreta cap a les altres persones en el futur. En l'intent d'establir les diferents formes de vincles afectius existents, la més coneguda és la classificació d'Ainsworth i, a partir de la tipologia que fa dels estils d'afecció, s'estableixen una sèrie de prediccions, que són les que es detallarem a continuació.

En primer lloc, aquells amb un estil segur, mostrarien una major autonomia abans de viure en parella, serien més selectius abans de comprometre's, gaudirien més de la intimitat i tindrien un major compromís dins de la relació. En segon lloc, els que presenten un estil ansiós-ambivalent, es caracteritzarien per seleccionar precipitadament la seva parella, i creure que l'amor és el més important a la vida.

Finalment, els que tenen un estil insegur-evitatiu, tendeixen a evitar el compromís, a manifestar un major nivell d'autonomia, separar-se amb major facilitat i considerar que l'amor no existeix.

La idea d'un romanticisme desmesurat pot convertir-se en un seriós perill per les parelles. La creença de que "l'amor ho pot fer tot" porta a alguns joves a considerar que els seus esforços consisteixen a minvar qualsevol inconvenient que pugui sorgir a la relació. El rebuig, fins i tot les agressions, poden ser interpretades com un obstacle per vèncer. D'aquesta forma, el romanticisme facilita el manteniment de relacions potencialment destructives.

Una visió excessivament romàntica de l'amor pot contribuir també a que els joves puguin construir una relació asfixiant. En aquest sentit, el sentiment amorós acostuma a ser utilitzat com a justificació del control que es desitja exercir sobre la parella. Els joves d'ambdós sexes poden caure en aquest error i forçar l'altre a implicar-se més, fins i tot, encara que no ho desitgin.

L'Informe de la Comissió per la Investigació de maltractaments a dones, (2005) assenyala les idees disfuncionals sobre l'amor i la parella, presents en les noies joves, que sustenten i legitimen els maltractaments .

- *Només puc ser feliç i tenir afecte en la meva vida si tinc parella.*
- *Una persona pot estimar-me i, alhora, fer-me patir o maltractar-me.*
- *La gelosia de la meva parella és senyal que m'estima i sóc important per ella.*
- *Si el/ella té atractiu sexual i/o reconeixement social, seré feliç amb ell/ella.*
- *Si l'estimo, puc deixar passar certes conductes controladores (mòbil, roba, sortides, etc...), empipaments injustificats o comportaments vexatius (escriadassades, humiliacions...)*
- *Quan visquem junts, deixarà de ser gelós i l'ajudaré a controlar la beguda.*
- *Algun dia canviarà, perquè en el fons és bona persona.*
- *La força de l'amor tot ho pot. Ell/ella és l'amor de la meva vida. Malgrat tot, l'estimo i m'estima.*

Gonzalez-Ortega, Echeburúa i Corral (2008) reiteren que la violència en parelles joves és un precursor de violència en parelles adultes. Indiquen que en les parelles joves el tipus de violència més comú és la psicològica, i que es tracta d'una violència més subtil i alhora menys greu que la que es produeix en les parelles adultes. Els autors opinen que els agressors joves tendeixen a manifestar més conductes violentes quan en ells estan presents certs trets de

personalitat anòmals, certes alteracions psicopatològiques, actituds positives vers la violència i experiències prèvies de violència a relacions de parella anteriors. Les víctimes joves, tenen més probabilitat de ser-ho com més joves eren quan van aparellar-se per primer cop si tenen certs dèficits psicològics, si estan mancades de xarxa familiar i de suport, si adopten conductes de risc i si en el seu entorn es donen conductes de toxicomania.

3.6 Factors de risc de violència de gènere en adolescents

La violència de gènere és un problema complex ja que és multidimensional i està influïda per factors relatius al maltractador, a la víctima i als contextos familiar i sociocultural on es produeix. Les investigacions sobre la violència de gènere en els joves, realitzades a l'àmbit educatiu, han incrementat el coneixement sobre determinats factors de risc que poden fer-los més vulnerables a la victimització i a la perpetració (Anderson i Whiston, 2005). Aquests factors de risc són els atributs o característiques que estan associades amb un increment de la probabilitat de rebre o infligir violència. És important tenir en compte que encara que correlacionen amb la violència, no tenen per què ser factors causals. Els factors de risc relacionats amb la violència a les relacions de parella poden ser individuals, relacionals i contextuals. La complexa interacció que té lloc entre aquests factors crea les circumstàncies sota les quals es poden produir actes de violència a les relacions de parella entre adolescents.

En definitiva, la violència durant la relació de parella pot veure's desencadenada per múltiples factors, per tant, parlem de multicausalitat. En aquest sentit, diverses investigacions han estudiat factors de risc tant en víctimes com en agressors.

En aquesta línia d'actuació, els esforços pràctics d'intervenció preventiva s'han dirigit a l'estudi i anàlisi dels factors de risc relacionats amb la violència durant el nuviatge. Aquests factors precedeixen la violència i s'associen estadísticament amb un increment de la probabilitat de la mateixa. En aquest

sentit, els estudis plantejats busquen la prevenció, eliminant, reduint o mitigant l'actuació i influència d'aquests precursors.

Un factor de risc és per a Berkowitz (1996), una condició que augmenta la probabilitat de les accions agressives però no necessàriament les produeix. De forma general, podem conceptualitzar els factors de risc com un atribut i/o característiques individuals, condició situacional i/o context ambiental que incrementa la probabilitat de la violència a l'inici o el seu manteniment. Loeber (1990), per la seva banda, conceptualitza els factors de risc com a esdeveniments que succeeixen amb anterioritat a l'inici del problema i que prediuen un resultat posterior, incrementant la probabilitat que tingui lloc la conducta sobre els índexs bàsics de la població.

Per realitzar un estudi més exhaustiu, a continuació descrivim les variables o factors de risc que, en diferents estudis, s'ha demostrat que tenen alguna correlació amb el risc de violència contra la parella en casos d'adolescents.

3.6.1 Variables sociodemogràfiques

- Edat: Els estudis mostren una correlació positiva entre l'exposició a la violència i l'increment de l'edat (Póo, AM. i Vizcarra, MB, 2008). D'acord a l'Enquesta Nacional de Victimització Criminal, les taxes de violència íntima augmenten en les dones entre els 15 a 19 anys, aconseguint el seu màxim entre els 20 i 24 anys, sent l'adulthood primerenca el període de la vida amb major risc de violència (Tolan, Gorman-Smith i Henry, 2006).
- Variacions ètnico-culturals: Són molts els estudis que han considerat les variacions ètnico-culturals com a factors de risc de la violència en les relacions de nuviatge. Watson i col. (2001), van trobar que el 60% de la comunitat afroamericana patia agressions físiques per part de les seves parelles, seguit dels caucàsics (47%) i dels llatins (41%). Només en aquest últim grup apareixien diferències significatives en quant al sexe,

de manera que les dones llatines presentaven taxes més altes de victimització que els homes. Contràriament, les dades disponibles d'altres estudis no coincideixen a destacar que la comunitat afroamericana presenti majors taxes d'agressió. Per exemple, Lane i Gwartney-Gibbs (1985), apunten que les agressions són més freqüents a la comunitat caucàsica. D'altra banda, Foie i col·laboradors (2001), van analitzar en un estudi transversal les taxes de prevalença i van concloure que, les adolescents que pertanyien a una altra raça diferent de la blanca, presentaven major probabilitat d'adoptar conductes agressives contra les seves parelles. I a l'estudi presentat per Clark i col·laboradors (1994), van concloure que no existeixen diferències significatives en funció de les minories ètniques.

- **Status socioeconòmic:** Aquest factor de risc estaria relacionat amb els diferents contextos socials on es desenvolupen pautes de conductes problemàtiques i el poder adquisitiu. Alguns estudis han associat els indicadors socioeconòmics amb l'increment del risc de presentar problemes de conducta i de delinqüència en l'adolescència (Scott, 2004). Hird (2000), va trobar que el baix estatus socioeconòmic era l'únic factor de risc determinant que incrementava el risc d'exhibir conductes agressives, en concret, en el cas dels estudiants de secundària procedents d'una classe social treballadora, que admetien més agressions físiques que els de la classe benestant. De la mateixa manera, alguns autors com Ackard i col., 2003, conclouen al seu estudi que els adolescents de famílies amb baixos ingressos presentaven major nivell d'agressió tant amb el grup d'iguals com amb les seves parelles. Cal destacar que alguns autors determinen que la condició socioeconòmica és més un element que defineix conductes que un element facilitador (Ackard i col., 2003; Chan i col., 2004; Hotelling i Sugarman, 1986).
- **Àrea de residència:** Alguns estudis assenyalen que el lloc en el qual les persones creixen i viuen provoca un major desenvolupament de la

violència tant en adults com en nens. En aquest sentit, centrant-se en la conducta antisocial en general, els estudis han confirmat que la desorganització a la comunitat, l'exposició a la violència tant al barri com en els mitjans de comunicació, l'exposició als prejudicis racials, l'existència de lleis i normes comunitàries que afavoreixen la violència i la disponibilitat de drogues i armes de foc, són factors que poden influir en l'aparició de la violència individual (Brewer, Hawkins, Catalano i Neckerman, 1995).

No obstant això, pel que fa a aquest factor, no existeix un acord generalitzat entorn a la idea que a les àrees urbanes s'incrementi la vulnerabilitat de ser víctima de violència domèstica en els membres de la parella. En un altre estudi posterior, Spencer i Bryant (2000) van trobar que el 60% dels estudiants d'àrees rurals va confessar patir cops per part de les seves parelles, en comparació al 9% i al 8% dels estudiants en àrees suburbanes i urbanes, respectivament. A més, van constatar diferències significatives en funció del sexe, de manera que els homes que vivien en àrees rurals, tenien major probabilitat de ser agredits físicament per les seves parelles. Aquests resultats reflecteixen algunes condicions que situen a certs joves en una posició d'alt risc per la violència en les relacions de parella. No obstant això, és important assenyalar que, en aquests estudis no s'ha trobat una vinculació directa entre el lloc de residència (rural i urbà) i les agressions, podent existir altres factors del procés de socialització responsables indirectes de l'aparició d'aquestes conductes.

3.6.2 Variables històriques

- Abús en la infància: L'exposició a un context familiar violent és un dels factors que, de forma gairebé sistemàtica, emergeix a través de la investigació com predictor de la violència de parella. El maltractament infantil comporta una sèrie de problemes a curt i llarg termini, d'entre els que destaquen les deficiències cognitives, la baixa autoestima, la

depressió, l'ansietat, el menor rendiment acadèmic, la ira, els problemes de relació, la doble victimització i diverses psicopatologies a l'edat adulta (Milner i Crouch, 1999). No obstant això, els resultats no són sempre consistents, i poden variar segons el sexe, el nivell de violència observada i/o soferta, etc. Així, per exemple, algunes investigacions han trobat que la transmissió de la violència és més probable en els homes que en les dones (Foo i Margolin, 1995), és a dir, l'abús físic durant la infància suposa un aprenentatge de conductes violentes com a manera de resoldre problemes (Commission for the Prevention of Youth Violence, 2000). Les conseqüències descrites pels qui han sofert violència íntima són trastorns depressius, deteriorament de l'autoestima, inseguretat, sentiments de culpa, aïllament, baix rendiment acadèmic i increment del risc d'abús de substàncies (Echeburúa i De Corral, 1998). De forma genèrica, altres estudis han assenyalat que les víctimes de maltractament infantil presenten major risc de ser agressius amb els altres (Manly, Kim, Rogosch i Cicchetti, 2001), també Milner i Crouch, 1999; i Earls, Cairns i Mercy, 1993; Wolfe i col., 2001). Concretament Wolfe i col. (1998), van realitzar un estudi amb alumnes d'institut i van trobar que aquells que havien sofert abusos en la infància tenien una tendència superior a presentar relacions agressives amb la parella, especialment en els homes. Aquests resultats s'han confirmat també en l'estudi de Burke, Stets i Pirog-Good (1988) i en l'estudi de Wolfe i col. (2001). D'altra banda, l'estudi d'O'Keefe i col. (1986), va trobar que gairebé la meitat de la mostra que havia sofert abusos físics en la infantesa havia experimentat violència durant el nuviatge (Smith i Williams, 1992). També cal destacar l'estudi de Grasley (2002), amb una mostra de 450 adolescents de dos instituts de Londres. Els resultats van ser especialment rellevants sobretot en funció de les variables moduladores. Així, l'ajustament emocional, (l'hostilitat interpersonal, símptomes traumàtics i la hiper-sensibilitat) i les funcions interpersonals (rebuig al grup d'iguals, necessitat de poder i control, la identificació d'estereotips masculins) es van configurar predictores i significatives entre el maltractament en la família d'origen i la subsegüent violència en el nuviatge. D'altra banda, Shields, Cicchetti i Ryan, (1994), van

assenyalar que el maltractament en la família d'origen, determinats problemes de conducta, primerenques experiències sexuals i l'ús d'alcohol i de drogues comportarien dificultats a l'hora d'establir relacions interpersonals amb el grup d'iguals i, en particular, en les relacions de nuviatge.

En conjunt, els resultats obtinguts per aquests estudis subratllen el fet que les situacions violentes, com pot ser el maltractament en la infància, poden comportar l'aparició de conductes agressives en el nuviatge en l'adolescència i joventut. Malgrat això, diversos autors han assenyalat que la relació entre el maltractament en la infància i la violència en el nuviatge depèn d'una sèrie de variables que poden incidir en les dades i explicarien gran part de les contradiccions exposades, com són la freqüència i la durada dels abusos.

- **Violència intrafamiliar:** Amb freqüència els fills es veuen exposats a la violència dels seus pares, constituint una variable relacionada amb els factors principals de socialització, entesa com a possible condició de risc per a la violència en el nuviatge. Segons l'estudi Heise, Ellsberg i Goettenmeller (1999), una de cada tres o cinc joves ha sofert o presenciat maltractaments contra la seva mare en la seva família d'origen. Les investigacions han mostrat que l'existència de relacions violentes en l'àmbit familiar es relaciona amb la manifestació de problemes de conducta primerencs i persistents per part dels fills. Pelcovitz, Kaplan, DeRosa, Mandel i Salzinger (2000), van trobar que els nens testimoni de violència interparental i, a més, víctimes directes d'abusos físics dins de les seves famílies d'origen, eren més proclius a desenvolupar trastorns psicològics com l'estrès posttraumàtic o el trastorn d'ansietat de separació a l'adolescència. Així, l'exposició a múltiples formes de violència és un important predictor de la consolidació de problemes de conductes antisocials en la societat en general i, de forma específica, en les relacions de parella de la població adolescent o en joves adults (Malik i col., 1997). A més, l'exposició a models violents

conduïx a la justificació de la violència i el seu posterior risc d'exercir-la (Dodge, Bats i Pettit, 1990). D'altra banda, Wolf i Foshee (2003) van observar que les dones que havien estat exposades a la violència familiar tenien major probabilitat de presentar conductes violentes durant el nuviatge que els homes. Per contra, l'estudi de Kinsfogel i Grych (2004), determina que només els homes adolescents testimonis de violència en les seves famílies es mostrarien favorables i justificarien l'agressió en les relacions íntimes i presentarien dificultats en el control de l'ira. De la mateixa manera, a l'estudi de Swart i col.. (2002), els estudiants homes que presentaven violència en el nuviatge, mostraven una major probabilitat d'haver estat testimonis de maltractament en el context familiar, respecte les dones. Per altra banda, Kinsfogel i Grich, (2004) van trobar que la violència entre pares és més predictor pels nois que per les noies. However, Wolf i Foshee (2003) afirmen que és al contrari.

- Pràctiques educatives inadequades: La major part dels estudis realitzats han arribat a conclusions molt semblants en observar que, en la major part dels casos estudiats, es donaven pautes educatives excessivament severes. Estudis com els de González i Santana (2001 i Lavoie i col.. (2002), conclouen una influència directa entre unes pràctiques educatives massa punitives, amb contextos familiars violents i la presència de conductes violentes posteriors del jove contra la parella. Relacionant aquest factor amb el sexe, estudis com el de DeMaris, 1987; Marshall i Rose, 1988; Riggs i col., 1990, van concloure que patir càstigs per part dels pares i agredir en futures relacions de nuviatge no seria determinant en el cas de les dones. Contràriament, Riggs, O'Leary i Breslin (1999) consideren que no hi ha relació entre aquests dos factors. En aquesta mateixa línia, la negligència dels pares augmentava el nombre d'agressions i lesions en la violència en estudiants universitaris (Straus i Savage, 2005).

- Separació dels progenitors: L'estructura i composició familiar també ha estat estudiada com a possible factor de risc d'exercir la violència durant les relacions de nuviatge. En aquest cas, la variable més investigada ha estat el divorci (absència d'un dels progenitors dins l'estructura familiar). Billingham i Notebaert (1993) ho van configurar com un predictor significatiu per la implicació dels joves i adolescents en la violència de les seves relacions de parella. Aquestes dades també són confirmades en el cas de les famílies de l'estudi de Malik i col.. (1997) i Tontodonato i Crew (1992). Altres estudis previs com el de Billingham i Gilbert, 1990 o O Keefe i col. (1996) no seguien aquesta línia, considerant que la relació entre l'estructura familiar i la violència en les relacions de parella es consideraria més aviat una forma de resoldre els conflictes a la parella.

3.6.3 Variables clíniques

Les variables que es presenten en aquest apartat es centren en totes aquelles que han estat recollides més freqüentment en la literatura, i que fan referència tant a característiques de la personalitat com a la presència de determinats problemes de conducta o la influència de determinades actituds personals vers la violència.

- Ús d'alcohol i drogues: La instauració i consolidació de patrons estables en el consum de drogues pot comportar l'aparició primerenca de problemes relacionats amb la salut o l'ajustament social. És en aquest marc en el que s'enquadren els estudis focalitzats en el consum d'alcohol que intenten descobrir la relació entre la violència d'aquells joves consumidors dels que no ho són, tot i que coexisteixin sota les mateixes influències i determinants psicosocials.

Luthra i Gidycz (2006) van relacionar abusar de l'alcohol amb les agressions físiques en les seves relacions de parella actuals. Específicament, presentaven cinc vegades més probabilitat d'agredir físicament tant homes com dones. D'altra banda, Field, Caetano i Nelson

(2004) van trobar que l'alcohol no es pot considerar causa necessària i suficient a l'hora d'explicar els episodis agressius en la parella, encara que la seva presència sigui un indicador d'increment en la probabilitat.

En aquest camp, el consum de drogues acostuma a presentar, amb major probabilitat que els subjectes que no consumeixen, un historial d'agressions tant en els homes com en les dones (O'Keefe, 1997). Referent a això, el 33% dels adolescents havia ingerit alcohol i el 25% va informar haver pres altres drogues durant els episodis agressius (Hyman 1999).

Una de les primeres investigacions amb adolescents d'alt risc (Chase, 2002) va assenyalar que els nois agressius presentaven un consum habitual de marihuana i un començament més primerenc en altres drogues i a més informava d'episodis agressius en les seves relacions de parella anteriors.

Altres estudis amb joves nord-americans assenyalen que l'ús d'alcohol, incrementaria el risc de la violència a la parella (Póo, AM. i Vizcarra, MB, 2008).

- Dificultat de control de l'ira: Cal fer referència a un interessant estudi realitzat per Dye i Eckhardt (2000), en el qual es tracta de forma detallada l'estat emocional d'ira en estudiants. Es va concloure que, els estudiants entrevistats que van manifestar almenys un acte d'agressió física presentaven una alta tendència a mostrar ira i tenien menys habilitat de controlar-la, respecte als estudiants no agressius. No obstant això, no van trobar diferències en l'ira com a tret, de manera que els autors van plantejar que no era tan important el grau o la quantitat d'ira sinó la dificultat de manejar o controlar aquesta emoció.

Recíprocament, Lafontaine i Lussier (2005), van trobar, en una mostra representativa de 316 parelles, que l'expressió d'ira en les parelles

explicava l'associació entre l'agressió física i la inclinació insegura cap als pares. També, Parker (2006), va informar que les persones que presentaven un alt nivell d'ira, mantenien actituds favorables cap a l'agressió psicològica i la seva cronificació.

Acceptació de la violència com actitud: Els estudis dirigits a determinar el pes específic d'aquesta variable han trobat una estreta relació entre la violència i certes actituds i creences pel que fa a la mateixa (Archer i Graham-Kevan, 2003). Aquests plantejaments parteixen de la premissa que les conductes agressives en diferents relacions interpersonals (relacions de nuviatge recents i passades, grup d'amics) s'associen a la justificació o acceptació de la violència en les relacions de forma general.

En aquest camp d'estudi, destaquen les teories cognitives del processament de la informació que emfatitzen la importància de les actituds, creences i altres cognicions socials que es desenvolupen durant la infantesa i l'adolescència i exerceixen un paper important en el comportament agressiu. Foshee i col·laboradors (2000) conceptualitzaren les creences normatives com aquelles que fan referència a l'acceptabilitat, justificació o adequació del comportament agressiu.

Swart et al. (2002) van assenyalar que les actituds es relacionen amb el comportament agressiu en l'adolescència. Específicament, els nois, en major proporció, i les noies de secundària que cometien agressions físiques, mantenien la creença que les agressions físiques formaven part de les relacions de nuviatge i eren una forma de demostrar amor cap a les parelles.

- Actituds i creences tradicionals en els rols de gènere: A nivell familiar, un factor rellevant és l'aprenentatge de rols de gènere tradicionals, ja que mitjançant el procés de socialització els homes aprendrien estratègies inadequades per expressar la ràbia i inhibir la pena, restringint-se

l'expressió emocional. A l'esfera conductual se'ls incentivaria a ser actius, autònoms, a usar l'agressivitat i la força com a forma de resoldre els conflictes. Les noies per contra, serien reforçades a expressar sentiments de pena i indefensió, inhibint els seus impulsos agressius. La rigidesa i dicotomia en l'expressió de les emocions en els homes facilita en el futur assumir el rol d'agressor i en les dones el de víctima. Fitzpatrick (2004), van dur a terme un estudi amb 250 estudiants sobre la relació entre els rols de gènere i l'agressió en homes i dones. Com a conclusió, va assenyalar que els homes que mantenien actituds més igualitàries tenien una probabilitat menor de mantenir relacions amb agressions psicològiques i físiques.

En l'estudi de Díaz-Aguado i Martínez Arias (2001), troben en els homes adolescents puntuacions altes en les creences sexistes i actituds que justifiquen la violència. En general, aquestes actituds i creences tradicionals dels rols de gènere mantenen una percepció més favorable cap a la violència en les relacions de nuviatge (Davies i Liddell, 2002). Segons Jakupcak, Lisak i Roemer (2002) destaquen que les noies amb idees rígides sobre els rols de gènere, entren més fàcilment en relacions amb violència.

- Síntomes depressius: Les característiques psicològiques investigades en relació a la violència en les relacions de nuviatge són les emocions negatives en les quals s'inclouen, fonamentalment, la depressió o la simptomatologia depressiva. En diferents estudis (Durant, Altman i Wolfson(2000) i Rivera-Rivera (2006), la depressió és el tret psicològic més freqüentment relacionat amb la violència interpersonal. En resum, sembla que, en general, existeix un malestar emocional personal (previ a l'agressió i també com a resultat de la mateixa).
- Distorsions cognitives: Les dades en diferents investigacions internacionals assenyalen que els homes agressius presenten creences irracionals i biaixos cognitius, especialment inferències arbitràries, en

comparació Als homes no agressius. Eckhardt i Dye (2000) assenyalen que aquests mateixos resultats apareixen en els estudis de violència marital, concloent que les distorsions cognitives constitueixen un factor important per discriminar als homes agressius dels no agressius.

3.6.4 Variables interpersonals i variables contextuais (variables socials)

Els factors interpersonals i contextuais fan referència, bàsicament, a una complexa interacció entre les característiques intrínseques dels individus i les influències provinents de diversos grups socials.

Com a variables interpersonals i/o contextuais s'han considerat: l'absència d'habilitats de resolució de problemes (Riggs i col., 1990; Rusbult, Johnson i Morrow, 1986), el deteriorament de les habilitats de comunicació (Follette i Alexander, 1992; Follingstad i col., 1999), la influència del grup d'iguals (Arriaga i Foshee, 2004) i el dèficit de satisfacció en la relació (Bookwala i col., 1994).

- Dèficit d'habilitats de comunicació: El pes determinant del dèficit d'habilitats de comunicació s'ha vist confirmat en l'estudi realitzat per Follet i Alexander (1992), de tal manera que, els homes joves que iniciaven episodis agressius contra les seves parelles exhibien pobres habilitats comunicatives com ara la incapacitat d'expressar sentiments i emocions, en comparació amb un grup d'homes no agressius. De manera genèrica Corsi (1991) descriu l'aïllament emocional dels agressors com "un tipus d'aïllament emocional, vinculat amb l'afectiu ". De forma semblant, Echeburúa i Corral (1998) estableixen que els homes violents presenten una dificultat per establir relacions d'intimitat o d'amistat caracteritzades pel que s'anomena "analfabetisme emocional".
- Absència en les habilitats de resolució de problemes: L'absència d'habilitats per resoldre els problemes ha estat un altre dels aspectes rellevants en els estudis de la violència en parelles casades (Babcock, Waltz, Jacobson i Gottman, 1993). Aquestes dades s'han

confirmat en el cas d'estudis realitzats amb població adolescent, com és el cas del presentat per Makepeace (1986), que va trobar que el dèficit en la solució de problemes podria configurar un potent factor de risc respecte a la perpetració d'agressions físiques (Roscoe i Benaske, 1985). S'admetria la idea que la violència és una forma de resoldre els conflictes amb la parella, en major mesura entre nois estudiants (Watson, 2005). De la mateixa manera, Ray (1999), en una mostra de 170 estudiants d'universitat, va avaluar la relació entre el dèficit en solució de problemes i les agressions físiques, matisant que aquesta relació només era vàlida pels homes, mentre que una història de violència familiar podria predir la violència a les dones. Altres autors han donat suport a la importància de la resolució de conflictes com una habilitat que hi ha entre la violència en la família d'origen i la violència en el nuviatge (Lewis i Fremouw, 2001). Alguns autors assenyalen que les conductes de control i gelosia serien més freqüents en els homes, atès que per ells la relació romàntica seria l'únic espai d'expressió i vinculació íntima, a diferència de les dones joves que comptarien amb parelles del mateix sexe com a suport social i contenció afectiva (Póo, AM. i Vizcarra, MB, 2008). Segons A. Wall (2009) la violència verbal és un factor de risc que prediu que aparegui violència física.

- Influència dels iguals: La interacció amb el grup d'iguals s'ha utilitzat repetidament com variable explicativa del comportament juvenil en molts estudis tant de caràcter social com psicològic, assenyalant la influència determinant dels iguals en la conducta de l'adolescent. En aquest sentit, d'acord amb les teories de l'adolescència, la tasca fonamental consisteix en anar construint i adquirint, a mesura que es va afrontant a successives etapes en les que ha d'assumir determinades tasques psicosocials, una identitat individual i independent dels pares i a fomentar estrets llaços d'unió amb els amics. Així, el grup d'iguals constitueix un dels determinants fonamentals en el desenvolupament de l'adolescència, creant normes de conducta que es mantenen i proporcionant informació directa i indirecta sobre els comportaments

adequats en certes circumstàncies diferents de les de la llar. Molts factors relacionals, com tenir una alta taxa de relacions conflictives i un major nombre de relacions de parella, han estat associats amb la possibilitat d'infligir i rebre violència. Finalment, entre els factors de risc relacionats amb el grup d'iguals trobem el tenir amics que han sofert violència de parella (Arriaga i Foshee, 2004) o mantenir relacions amb iguals que utilitzen la violència, ja que aquests proporcionen suport i justificació per la violència i les conductes de control. Els adolescents que mostren tendència a agredir als seus iguals també presenten major probabilitat de perpetrar violència de parella (Price i Byers, 1999). De totes maneres, la influència del grup d'iguals sobre la possible violència en el nuviatge es podria considerar com factor de risc i de protecció psicosocial. Així, aquest mateix factor situat en un extrem de l'escala pot reflectir un alt risc per la violència mentre que, en l'altre extrem, pot assenyalar una alta protecció contra el mateix i ser inclòs en l'elaboració de programes preventius.

- Dèficit en la satisfacció de la relació: Els estudis en aquesta àrea parteixen del supòsit que les parelles violentes manifesten menys satisfacció (Bookwala i col., 1994) i el descens de l'atracció entre els membres de la parella (Arias i col., 1987). No obstant, cal considerar si el descens en la satisfacció és un precipitant o és una conseqüència d'aquestes relacions. En aquest sentit, Ronfeldt i col. (1998), van emfatitzar que la satisfacció en les relacions juga un important paper en la determinació d'agressions psicològiques i físiques, de tal manera que, baixos nivells de satisfacció en les relacions incrementen la probabilitat de cometre agressions psicològiques, podent esdevenir en agressions físiques. Similarment, Dye i Eckhardt (2000), van advertir que els estudiants universitaris agressius presenten menys satisfacció en les seves relacions de parella. També, els homes que esperaven un rebuig per part de les seves parelles incrementaven el risc d'exercir agressions (Downey i col., 2000). En aquesta línia, Hettrich i O'Leary (2005) van informar que la satisfacció en la relació era baixa en aquelles parelles on

està present l'agressió física. Donowey, Freitas, Michaelis i Khouri (1998), van comprovar que les expectatives respecte les relacions de parella podien influir en la seva dinàmica, de manera que les persones que temien el fracàs de les seves relacions, tendien a afavorir els conflictes a través del seu comportament. També, de forma específica en un estudi longitudinal, les parelles amb menys satisfacció tenien més probabilitat de ser agressives i prolongar la relació en el temps (Williams, 2007).

Pel que fa a aquest tipus de factor, el més important té a veure amb el poder, amb l'intent de controlar la parella. La violència sovint sorgeix quan la relació és estressant o quan un dels membres de la parella té un alt nivell d'estrès. A més, l'abús de drogues i alcohol redueix la inhibició de l'ús de la violència (O'Keefe, 1997).

S'ha de tenir en compte que, a més de parlar de factors de risc de la violència en el nuviatge, existeixen els factors de protecció. Els factors de protecció i factors de risc de la violència durant nuviatge són una característica individual, condició situacional i/o context ambiental que inhibeixen, redueixen o atenuen la probabilitat de l'exercici i manteniment de les conductes problemàtiques. Amb l'estimació individualitzada del risc podríem evitar les nefastes conseqüències que sovint succeeixen, en cada cas, als indicadors de risc existents; podríem actuar de forma preventiva, dissenyant un programa personalitzat segons l'evolució de la dinàmica de la parella en risc; i podríem conèixer quines són les estratègies i pautes de conducta més adequades per no patir danys físics o psíquics greus (Gállido, 2009).

4. Hipòtesis

Abans de començar el treball de camp del nostre estudi, l'equip que formem part d'aquesta investigació ens plantejem obtenir dels nostres resultats:

1) Els joves i les joves amb una puntuació més elevada en les variables de manca d'habilitats socials, l'absència d'empatia, el consum d'una o varies substàncies tòxiques, la impulsivitat, o la presència d'esdeveniments vitals estressants com a desencadenants de situacions de violència presentaran un major risc de reincidència de conductes violentes vers les seves parelles front la resta de joves que obtinguin una baixa puntuació en les mateixes.

2) Existència d'una proporció major d'agressors de sexe masculí respecte els de sexe femení, com s'ha constatat en altres investigacions on la mostra estudiada s'ubicava en l'etapa adulta.

3) Existeixen diferències en la naturalesa de la conducta violenta segons el sexe de qui l'exerceix.

5. Metodologia

5.1 Cronograma

La nostre investigació s'ha dut a terme durant el període de temps comprès entre el mes de setembre de 2009 i el mes de novembre de 2010.

El pla de treball temporalitzat, des de la data d'atorgament de l'ajut fins a la data màxima prevista pel seu lliurament, queda detallat així:

- Durant el mes de gener es va dur a terme la revisió bibliogràfica.
- Durant el mes de febrer es van definir les variables rellevants per l'estudi i es va redactar el manual d'instruccions i es va operativitzar el format de recollida de dades.
- La primera quinzena del mes de març es va procedir a validar l'instrument de recollida de dades i la definició de les diferents variables, per tal de garantir que els diferents professionals fessin la mateixa lectura dels documents i per tant fossin fiables en el moment de recollir les dades.
- Durant els mesos d'abril a setembre es van analitzar les dades recollides.
- Als mesos d'octubre i novembre es van elaborar els resultats i les conclusions procedint a finalitzar la redacció de la investigació.
- De forma paral·lela, a partir del mes de març de 2010 es va iniciar la redacció de la investigació en els apartats d'introducció i marc teòric.

Tot plegat queda resumit gràficament en el cronograma que segueix:

Taula 1: Cronograma

	Gener	Abril	Juliol	Octubre
Activitats	-	-	-	-
	Març	Juny	Setembre	Novembre
Revisió bibliogràfica	Gener			
Definició variables rellevants i redacció del manual d'instruccions	Febrer			
Validació i redefinició de variables si escau	Març			
Recull de dades		Abril – Setembre		
Anàlisi de dades				Octubre – Novembre
Redacció, Resultats i conclusions		Març – Novembre		

5.2 Selecció de la unitat d'anàlisi

Inicialment la nostra mostra o unitat d'anàlisi estava formada per 120 casos, per als que el Ministeri Fiscal havia oficiat la intervenció de l'Equip Tècnic, independentment de si el menor va ser atès des del programa d'assessorament o des del programa de mediació, durant el temps comprès entre el mes de gener de l'any 2007 i el mes de juny de l'any 2010. La recerca s'ha limitat al territori de la província de Barcelona.

Aquests expedients van ser escollits en funció dels fets reals “violència contra la parella” independentment de la qualificació fiscal (violència domèstica-maltractament en l'àmbit familiar, lesions, vexacions, contra la integritat moral, violència física contra les persones,...) agafant tant les faltes com els delictes.

La nostra mostra final està formada per 90 casos, donat que hem eliminat 30 que no complien les condicions definides al nostre estudi (violència filio-parental, violència entre germans). Per tant, la mostra es cenyeix als adolescents presumptes agressors o agressores (segons existeixi o no resolució judicial ferma en el moment en que recollim les dades) de delictes o faltes exclusivament contra les seves parelles sentimentals o ex-parelles.

Les raons de les diferents tipificacions per part de la Fiscalia corresponen a criteris interns que depenen exclusivament d'ella. Fins l'any 2006, en les Memòries Anuals de la Fiscalia General del Estado (d'ara endavant, FGE), en l'apartat referent a reforma de menors, la tipificació "violència domèstica o de gènere" no figura entre les variables de la naturalesa de la infracció. Aquell any, la Fiscalia de menors de Barcelona, informa de 185 casos de violència domèstica sobre un total de 3.731 expedients de reforma oberts del total de 9.513 diligències prèvies incoades (Memòria FGE 2006). Fem esment que dins d'aquests 185 casos, ens podem trobar amb altres tipus de violència que no corresponen a la violència de parella, doncs sota el mateix epígraf la fiscalia inclou fets de violència envers els progenitors, germans, etc.

Seguidament expliquem més exhaustivament quin ha estat el procés dels criteris emprats, les seves característiques, els límits territorials i temporals i la metodologia.

5.3 Criteris de mostreig

En primer lloc, es va realitzar una àmplia revisió de la literatura científica i d'investigació relacionada amb el nostre àmbit d'estudi: la violència contra la parella en adolescents, fent especial referència a les característiques psicològiques i sociodemogràfiques dels/les agressors/es i sociodemogràfiques de les víctimes, al tipus de relacions que estableixen i a l'abordatge judicial d'aquests casos.

En segon lloc vam determinar les variables rellevants amb la finalitat d'obtenir una plantilla d'introducció de dades que sistematitzés la informació de cada cas i facilités el buidatge en el programa informàtic d'anàlisi estadístic. Cada variable inclou uns valors o opcions de resposta predeterminats que han estat operativitzats rigorosament mitjançant la redacció d'un manual d'instruccions on consta la descripció concreta de cada variable i dels seus corresponents valors de resposta.

Un factor important a tenir en compte en el nostre estudi ha estat la diferència quantitativa i qualitativa d'informació que disposem en relació a agressors i víctimes. Per obtenir les dades vam tenir accés als expedients personals dels menors existents al nostre Servei. El nostre encàrrec professional es centra en els imputats i disposem de les diligències policials i els informes tècnics d'on hem recollit les variables necessàries per l'estudi. De les víctimes, en la majoria dels casos, només disposem dels atestats policials i en rares ocasions de la informació obrant en les ordres de protecció a les víctimes. D'altra banda, també hem pogut disposar de la consulta personal amb els tècnics responsables de la intervenció feta amb els menors.

En tercer lloc, la recollida sistemàtica de les dades mitjançant la plantilla confeccionada (veure annex) va evidenciar la diferència d'informació existent entre agressor i víctima i per tant, vam haver de modificar alguns dels plantejaments inicials de l'estudi i limitar-nos a l'anàlisi de les dades més personals.

Cal tenir en compte que s'ha optat per utilitzar una mateixa plantilla pels casos atesos tant per Mediació com per Assessorament, recollint el màxim de variables possibles. Si bé, en el primer programa la finalització del cas es centre en la resolució del conflicte entre les parts i en el segon, es fa una exploració més àmplia de les àrees personal, familiar i social dels infractors.

En quart lloc, per realitzar l'anàlisi de les dades s'ha utilitzat el programa estadístic SPSS 15.0 per a Windows. Per tal d'analitzar les relacions entre

variables s'ha utilitzat la proba estadística Chi_quadrat. També es presenten dades descriptives de totes les variables.

Finalment i després d'haver analitzat les dades, s'han integrat tots els resultats i s'han redactat les conclusions de la investigació.

Tota la informació extreta està degudament autoritzada pels responsables del nostre Servei i s'ha garantit la confidencialitat en el tractament de les dades.

5.4 Definició variables

5.4.1 Variables sociodemogràfiques

5.4.1.1 Sexe

Identifica el sexe (masculí o femení).

5.4.1.2 Edat

Fa referència als anys reals que té el/la menor en el moment dels fets objecte d'expedient penal, tenint en compte la data de naixement.

5.4.1.3 País d'origen

País o zona geogràfica de naixement de/la menor.

5.4.1.4 Lloc de residència

Zona geogràfica on el subjecte té fixat el seu domicili de forma estable en el temps; correspon als límits geogràfics dins els quals l'individu es desplaça en la seva vida quotidiana.

5.4.1.5 Estatus socioeconòmic

Situació en una posició o altra de l'estructura social, en relació al patrimoni i als recursos econòmics del nucli familiar. Per delimitar aquesta variable es té en compte la necessitat d'ajuda assistencial, la satisfacció de les necessitats bàsiques materials del nucli familiar, etc.

5.4.1.6 Nivell formatiu

Últim curs que s'ha matriculat el/la jove, de qualsevol formació dels ensenyaments regulats actualment. Pel que fa a l'ensenyament primari no s'ha d'especificar el curs, només s'ha si ha assolit.

5.4.2 Variables històriques

5.4.2.1 Maltractament infantil

Qualsevol dany físic o psicològic no accidental a un menor, ocasionat pels seus pares o cuidadors, com a resultat d'accions físiques, sexuals o emocionals o de negligència, omissió o comissió, que amenacen al desenvolupament normal tant físic com psicològic del nen (Musito i García, 1996). Les formes més freqüents són el maltractament físic, negligència física, maltractament psicològic, negligència psicològica i abús sexual. Altres tipologies són: maltractament prenatal, corrupció, explotació, endarreriment no orgànic del creixement, síndrome de Munchausen per poders i incapacitat parental de control de la conducta del fill.

S'entendrà que s'ha produït maltractament infantil quan s'hagi presentat alguna de les formes de desprotecció ja esmentades quan aquestes s'hagin produït abans de que el menor tingui dotze anys.

5.4.2.2 Escassa habilitat del pares per educar

Fa referència al conjunt de pràctiques educatives dels pares o cuidadors, relacionades amb una supervisió i disciplines ineficaces. Implica incapacitat per a establir expectatives clares als seus fills sobre el comportament que n'esperen, una vigilància i supervisió inadequada dels fills i una disciplina excessivament severa i inconsistent. Es refereix també a la manca de comunicació entre els progenitors i el jove.

5.4.2.3 Exposició de violència a la llar

Es refereix a l'exposició del jove, emmarcat a l'àmbit familiar, a qualsevol situació (ja sigui per acció o omissió) en la que algú (principalment els cuidadors) causa dany físic, psicològic, sexual o econòmic a una altre. Suposen un conjunt de conductes reiterades d'agressions físiques (cops, llançament d'objectes, empentes), verbals (insults repetits, amenaces), o no verbals (gestos amenaçadors, ruptura d'objectes amb cert valor sentimental), entre els pares o cuidadors que exerceixen el rol de referents principals.

5.4.2.4 Separació de la parella que exerceix el rol parental

No convivència dels dos progenitors o tutors del /la jove en el mateix nucli familiar, com a conseqüència de la ruptura de la parella. La figura que exerceix el rol parental és aquell referent que s'implica en els cures bàsiques, protecció del/a menor, estimulació, afectivitat, exercici de la potestat normativa, etc.

5.4.3 Variables clíniques

5.4.3.1 Baixa autoestima / autoconcepte negatiu

L'autoimatge és la representació que un subjecte té de sí mateix, i que porta associat un criteri de valor positiu o negatiu. El desenvolupament d'aquesta imatge i de la noció del propi cos, va unit al desenvolupament biològic de

l'individu, ja que s'adquireix i es forma mitjançant un continu contacte amb el món.

S'entén per baixa autoestima la percepció emocional negativa que presenten els joves sobre si mateixos, així com un autoconcepte basat en els defectes propis i que no contempla les virtuts d'un mateix. L'autoestima es relaciona també amb altres variables com el locus de control i l'expectativa d'autoeficàcia.

Es refereix a com l'autopercepció del cos/aparença genera una representació mental, formada per un esquema corporal perceptiu així com les emocions, pensaments i conductes associades. Que un adolescent presenti dificultats en la imatge corporal implica que pateix una alteració de la seva pròpia imatge, consistent en el conjunt d'emocions, pensaments i actituds negatives vers el tamany i forma del cos, que objectiven que existeix una discrepància entre la figura que considera real i la que considera ideal, pel que fa unes valoracions del propi cos que no coincideixen amb les característiques reals.

Per tant, un autoconcepte negatiu implica que el jove tan sols és capaç de concebre la seva pròpia imatge en termes de poc grat per la seva persona, pel que es descriu a sí mateix amb criteris de valor negatius.

5.4.3.2 Consum de drogues / patró de consum

Ús (i/o abús) que el jove fa de qualsevol substància que, introduïda a l'organisme per qualsevol via d'administració, produeix una alteració, d'algun modus, del natural funcionament del sistema nerviós central de l'individu i és, a més a més, susceptible de crear dependència, ja sigui psicològica, física o ambdues.

Classificació de substàncies:

- Alcohol: Consum de qualsevol substància amb alcohol (cervesa, vi, licors, etc.)
- Cànnabis: Consum de cànnabis i derivats.
- Heroïna: Consum d'heroïna per via inhalatòria o endovenosa.
- Cocaïna: Consum de cocaïna per via inhalatòria o endovenosa.
- Psicofàrmacs: Consum de fàrmacs per tractar determinades malalties psíquiques sense cap prescripció mèdica i amb una finalitat no terapèutica.
- Drogues de disseny: Consum de pastilles tipus èxtasi, etc.
- Dissolvents: Inhalació de substàncies dissolvents amb la finalitat d'experimentar els seus efectes.
- Tabac: Consum de tabac.

5.4.3.3 Dificultat de control de l'ira

Expressió de la ràbia de forma extrema que pren forma d'episodis violents en el que la persona no pot controlar els seus impulsos i perd el control de forma emocional.

5.4.3.4 Acceptació de la violència com actitud:

Predisposicions cognitives que fan al subjecte ser tolerant amb la violència, resoldre els problemes de forma agressiva, tenir expectatives d'èxit amb l'ús de la violència i instrumentalització d'aquesta (fer servir la força i la intimidació per

aconseguir alguna cosa); manifestacions d'idees i opinions que donen suport a l'ús de la violència; autodeclaracions d'agressivitat.

5.4.3.5 Actituds i creences tradicionals respecte els gèneres

Consideració dels rols sexuals d'home i dona diferenciats i asimètrics, dos pols d'un continu. S'assumeix que existeixen diferències emocionals, intel·lectuals i conductuals entre homes i dones. Els rols tradicionals identifiquen l'home com la part més poderosa de la relació, associant-se a ell adjectius i paraules com iniciativa, lideratge, força, físic, protecció, producció... mentre que a la dona s'atribueixen familiar, cura, afecte, inestabilitat, emoció, feblesa, reproducció, llar... Seguint aquestes creences tradicionals quant al gènere, l'home ocupa l'espai públic de la vida social: la feina, la política, i la dona l'espai privat, la llar i els fills.

5.4.3.6 Síntomes depressius

Síntomes que apareixen com a resultat important d'una falta estructural i que poden donar lloc a importants desordres. Alguns d'aquests símptomes són: tristesa profunda, manca de memòria, dificultats de concentració, idees suïcides, trastorns de la son, fatiga, pèrdua de la gana, problemes sexuals,...

Per valorar l'existència d'aquesta variable, haurien de manifestar-se com a mínim dos dels símptomes durant un període no inferior a dues setmanes.

5.4.3.7 Absència d'empatia

Dificultats en la capacitat d'identificar, comprendre i compartir els pensaments, sentiments i intencions d'una altra persona.

5.4.3.8 Distorsions cognitives

Es coneixen com a distorsions cognitives a les formes identificades d'errors en el processament d'informació. Exerceixen un paper predominant en la psicopatologia en produir la pertorbació emocional. Aquestes percepcions empobridores que realitza el/la jove sobre si mateix, del món i del futur, ho porten a desenvolupar fòbies, depressió, problemes d'autoestima, idees obsessives, etcètera. Algunes d'elles són:

- Pensament tipus tot-o-res: pensament rígid o poc flexible.
- Sobregeneralització: consisteix en treure una conclusió general i aplicar-la a fets particulars que són diferents o no estan relacionats entre ells.
- Filtre mental (també cridat Abstracció selectiva): consisteix en centrar-se en un detall de la situació, ignorant altres aspectes de la situació ("visió túnel") i arribant a una conclusió general a partir d'aquest detall.
- Desqualificar el positiu
- Saltar a conclusions
- Lectura de pensament: pressuposició de les intencions dels altres.
- Endevinació
- Magnificació i Minimització: exagerar o minimitzar situacions.
- Catastrofització

- Raonament emocional: formular arguments basats en com es sent la persona i no en elements racionals.
- “Debeísmo”: es fonamenta en la insatisfacció (“debes ser así, no debes...”)
- Etiquetatge
- Personalització

5.4.3.10 Ansietat

Reacció fisiològica a l'afrontar una situació que ha percebut com amenaçant o que l'ha desbordat els seus recursos i que posa en perill el seu benestar. Les situacions desencadenants de l'estrès poden ser qualsevol estímul, extern o intern (tant físic, químic, acústic o somàtic com sociocultural) que, de manera directa o indirecta, propiciï la desestabilització en l'equilibri dinàmic de l'organisme.

5.4.3.11 Falta de control personal / impulsivitat

És la disposició a mostrar fluctuacions dramàtiques en l'estat d'ànim o en el comportament en general. Propensió a reaccionar de manera exagerada, sobtada i explosiva, tant conductual com emocionalment. Les respostes impulsives no estan en consonància amb el que s'espera del jove en determinades circumstàncies.

La impulsivitat implica canvis accentuats en l'estat d'ànim o en el comportament general que solen ser exagerats o inapropiats respecte a les situacions que les generen; comporta la incapacitat de mantenir la serenitat i el control en situacions d'estrès i d'acció. El jove impulsiu presenta un comportament poc premeditat, sense reflexió o previsió. Usualment fa coses “per l'impuls del

moment”, perquè “ho sent” o perquè “se li presenta l’oportunitat”. No és capaç de valorar prèviament les conseqüències d’una acció per a ell mateix o els altres. Tendeix a respondre davant la frustració, errades, disciplina o crítiques amb violència o amenaces i agressions verbals. Aquests comportaments freqüentment semblen inapropiats, atès el context en què ocorren.

El jove amb un nivell alt d’impulsivitat sol (sobre)reaccionar als desaires/menyspreus, insults i decepcions, siguin aquests reals o imaginats. Generalment experimenta frustració davant els contratemps. Li costa mantenir la serenitat i el control en situacions d’estrès i de cansament o fatiga importants. Pot mostrar respostes “irracionals”, incongruents amb la seva capacitat mental o nivell de formació.

NO (és impulsiu) quan mostra un estat d’ànimo estable, respon adequadament a les situacions, valora les conseqüències dels seus actes, no es frustra amb facilitat i manté la serenitat i el control en situacions d’estrès i d’acció.

SÍ (és impulsiu) quan hi ha evidència clara que el subjecte presenta una disposició a mostrar fluctuacions acusades en l’estat d’ànimo o en el comportament, a respondre impulsivament a les situacions i agressivament i amb frustració davant els contratemps. Les seves relacions són inestables en diversos àmbits (per exemple, acadèmic, social o familiar).

5.4.4 Variables interpersonals

5.4.4.1 Baixes Habilitats Socials

Entenem com habilitat social les capacitats que permeten a la persona interactuar en el seu entorn d’una manera socialment acceptable. Per tant, aquesta variable defineix la mancança en aquelles maneres de pensar, fer o de comportar-se, verbals i no verbals, que serveixen per afavorir les relacions interpersonals.

5.4.4.2 Falta d'Habilitats per resoldre problemes

Mancança en aquelles maneres de pensar, fer o de comportar-se, verbals i no verbals, que serveixen per resoldre els conflictes interpersonals.

A nivell cognitiu hi ha diferents elements que poder afavorir la resolució de problemes:

- Existeix la capacitat de determinar l'origen o causa del problema.
- Existeix l'habilitat cognitiva d'imaginar el major nombre de solucions a un problema determinat
- Existeix la capacitat cognitiva de preveure les conseqüències d'un dit o d'un fet. Implica avançar el pensament i preveure el que probablement succeirà
- Existeix l'habilitat cognitiva de situar-se en el lloc de l'altre, posar-se en el lloc de l'altre i entendre el seu punt de vista.

També existeixen alguns *mecanismes* que poden dificultar la resolució de problemes, com poden ser la negació, la repressió i la racionalització.

5.4.5 Variables socials

5.4.5.1 Falta de recolzament social

El jove no compta amb el suport d'almenys una persona en els diferents àmbits de la vida; ni amb una xarxa d'individus (iguals per edat o adults) que li proporcionin suport emocional i ajuda concreta en moments d'angoixa i necessitat; i tampoc no disposa de la presència de persones a qui atorgar

diferents funcions en termes de suport emocional, companyerisme, bon tracte, etc.

5.4.5.2 Influència dels iguals

S'entendrà que hi ha influència dels iguals quan no hi hagi diferenciació entre les opinions i decisions del grup i les pròpies i/o s'actui buscant l'aprovació del grup sense tenir en compte els propis interessos, valors, opinions, etc. Per exemple, el jove justifica el seu comportament dient que "tothom fa igual", "em rebutjarien si fes una altra cosa" etc.

5.4.5.3 Amics que tenen relacions violentes amb la parella

Dins el seu grup de relació hi ha joves que fan ús d'un comportament violent en la seva relació de parella sentimental.

5.4.5.4 Amics que justifiquen i/o fan ús de la violència per resoldre els problemes interpersonals

Dins el seu grup de relació hi ha joves que estan implicats en actes agressius i/o violents, amb escasses habilitats per a la resolució de problemes de forma pacífica i que utilitzen la violència com a forma de coacció i control, legitimant l'ús de la mateixa.

5.4.6 Variables Jurídiques

5.4.6.1 *Naturalesa del fet*

Qualificació jurídica del fet que origina l'expedient penal: delictes o falta que ve delimitada per la qualificació del Ministeri Fiscal en base als fets.

5.4.6.2 *Tipus d'agressió*

La violència és un comportament deliberat, que provoca, o pot provocar, danys a altres éssers, i s'associa, encara que no necessàriament, amb l'agressió física, ja que també pot ser psicològica o emocional, a través d'amenaques o ofenses.

Entenem per violència física qualsevol agressió (cops de puny, bufetades, esgarrapades, empentes, patades,...) amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.

Definim la violència sexual com qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició de relacions sexuals, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional.

Per abús emocional i verbal ens referim a les són desvaloritzacions, humiliacions, insults, amenaces, crítiques, menyspreus, burles, vexacions, exigència d'obediència i submissió, de coerció verbal o qualsevol altre limitació del seu àmbit de llibertat.

Finalment, l'assetjament és qualsevol tipus de conducta de control i limitació de les llibertats de la víctima motivades per la presència de gelosia o similars.

5.4.6.3 Mediació, Assessorament i Doble programa

Aquests termes fan referència a la via (escollida o no) mitjançant la que es durà a terme la resolució de l'expedient i el conflicte generat entre les parts.

El Programa de Mediació pretén solucionar el conflicte entre les parts de forma extrajudicial amb l'orientació d'un mediador, però s'inscriu dins el marc penal.

El Programa d'Assessorament pretén solucionar el conflicte entre les parts de forma judicial. S'aplica en dependència funcional de la fiscalia, que concep com a preceptiu l'assessorament i l'informe tècnic.

El doble programa implica la solució del conflicte entre les parts per ambdues vies: la judicial i l'extrajudicial. Els dos programes poden complementar-se, de tal manera que la satisfactòria evolució d'un no implica la no continuació de l'altre, i la resolució del conflicte per aquestes dues vies de forma alternativa pot suposar la millor responsabilització del jove respecte de les pròpies accions i les seves conseqüències, la compensació de la víctima i la individualització i adequació de les mesures educatives judicials a les característiques i interès del menor.

5.4.6.4 Mesura Cautelar

Fa referència a la decisió que pren el jutge, tenint en compte la situació del menor, quan aquest ha comés un fet delictiu greu, ja que considera que necessita una resposta immediata. Segons la situació del menor pot ésser: convivència en centre educatiu (separació de la llar familiar d'aquest), ordre d'allunyament de l'àmbit familiar, llibertat vigilada i internament.

Si, donades les condicions, el jove no ho precisa, no se li imposarà cap mesura cautelar, i el procediment es resoldrà per la via ordinària.

5.4.6.5 Resposta judicial

Estat del procediment en el moment de la investigació: en instrucció (en fase d'investigació i, per tant, encara no hi ha una resolució judicial), sobreseït per manca d'indicis d'autoria (tancament de l'expedient judicial per falta de proves), absolt (sentència resolutòria d'absolució), sentència de responsabilitat (sentència condemnatòria per part de la instància judicial).

En la sentència de responsabilitat cal indicar quina és la resposta judicial: amonestació, prestació en benefici de la comunitat, internament, assistència en un centre de dia, llibertat vigilada amb o sense regla de conducta, tasques socioeducatives, tractament ambulatori, permanència de cap de setmana, convivència amb una persona, família o grup educatiu, privació del permís de conduir ciclomotors o vehicles de motor.

5.4.6.6 Reincidència i altres expedients

En termes generals el concepte de reincidència fa referència a si el subjecte té expedients previs o posteriors als fets de violència contra la parella. Si no consten fets anteriors, se'l considerarà primari.

Pel que fa a la nostra investigació, si hi ha alguna denúncia, a banda de l'actual, se'l considerarà no reincident si aquesta no és de la mateixa naturalesa (no es tracta d'un delictes contra la parella), i serà reincident si li consta un altre fet de similar etiologia delictiva (també és un fet de violència contra la parella).

Així, si hi ha reincidència, es tindrà en compte si aquesta és de tipus general (per delictes no violents); de naturalesa violenta i específicament si hi ha delictes de violència contra la parella.

5.4.6.7 Qui denuncia

Entenem com a persona que denuncia aquella que té el primer contacte amb les forces i cossos de seguretat o la fiscalia, sigui aquesta la persona identificada com a víctima en l'expedient judicial, un familiar i/o amic d'aquesta, un familiar i/o un amic de l'infractor. En el cas que el familiar o amic sigui d'ambdós, es tipificarà com amic de la víctima. Es pot donar el cas, també, que el denunciant sigui una persona anònima, sense relació amb cap de les dues parts implicades.

5.4.6.8 Temps transcorregut

Longitudinalment hem dividit el temps en diferents moments al llarg del continu que aniria des del moment en que es produeixen els fets fins el moment en que existeix resolució judicial ferma. Aquesta divisió es detalla a continuació:

Dia, mes i any en el qual es van produir els fets denunciats.

Dia, mes i any en el qual es va interposar la denúncia.

Dia, mes i any en el qual es va produir l'obertura de l'expedient judicial en la jurisdicció de justícia juvenil.

Dia, mes i any en el qual es va dur a terme l'exploració per part de l'equip tècnic:

1. Entrevista d'oferiment de la mediació

2. Entrevista d'assessorament

Dia, mes i any en el qual es va produir la resolució judicial:

1. Sobreseïment per conciliació-reparació

2. Absolució o imposició d'una mesura penal.

Dia, mes i any en el que es va iniciar l'execució de la mesura

5.4.7 Variables referides a les característiques en la relació de parella

5.4.7.1 Número de relacions de parella sentimental

Nombre de llaços afectius o d'intimitat que el jove ha establert amb una altra persona, durant un temps més o menys prolongat.

Per establir que un/a menor ha tingut una relació de parella hem agafat les relacions sentimentals que hagin durat més d'un mes.

5.4.7.2 Conflictes en les relacions de parella

Qualsevol situació que derivi en un posicionament oposat entre la parella, que no permeti vies de solució pactades.

En els conflictes s'estableixen formes de conductes que es fan cròniques i que agreugen els problemes. Els conflictes poden aparèixer en diferents àmbits de la relació de parella, com per exemple, la comunicació, intimitat, sexualitat, la passió, l'afecte, les relacions de poder, etc.

5.4.7.3 Temps de relació

Període temporal en mesos des de l'inici de la relació sentimental fins la seva finalització o la data de la nostra intervenció. Senyalar si s'escau si ha existit una o diverses ruptures sentimentals i si han hagut reconciliacions, reprenent la relació sentimental.

5.4.7.4 Edat d'inici de la relació sentimental

Moment cronològic del/la jove (en relació al temps transcorregut entre el seu naixement i el moment actual) en que va iniciar la relació de parella, que pot ser passada o actual, i a ran de la que, donades diverses situacions de conflicte, el jove ha estat denunciat i se li ha obert un expedient a la fiscalia de menors.

5.4.7.5 Satisfacció de la relació de parella

Esdevé d'una relació afectiva entre dues persones i que permet tenir una situació d'equilibri de poder i de decisió. La persona evidencia benestar psicològic i una visió subjectiva de satisfacció i felicitat respecte les bases de la seva relació sentimental.

5.4.7.6 Esdeveniments vitals estressants

Elements que poden influir de forma negativa en la relació de parella i provoquen una alteració en el seu sistema. Normalment són esdeveniments que poden crear crisis i dificultats de reajustament de la persona, com per exemple, mort d'algun familiar, manca d'acceptació dels progenitors de la relació sentimental, embaràs, fracàs escolar, etc.

5.4.8 Variables sociodemogràfiques de la víctima

5.4.8.1 Sexe

Identifica el sexe (masculí o femení).

5.4.8.2 Edat

Fa referència als anys reals que té el/la menor en el moment dels fets objecte d'expedient penal, tenint en compte la data de naixement.

5.4.8.3 Edat inici de la relació

Edat en la que inicia la relació sentimental amb l'agressor/a.

5.4.8.4 País d'origen

País o zona geogràfica de naixement de/la menor.

5.4.8.4 Lloc de residència

Zona geogràfica on el subjecte té fixat el seu domicili de forma estable en el temps; correspon als límits geogràfics dins els quals l'individu es desplaça en la seva vida quotidiana.

5.4.8.5 En tractament psicològic/psiquiàtric

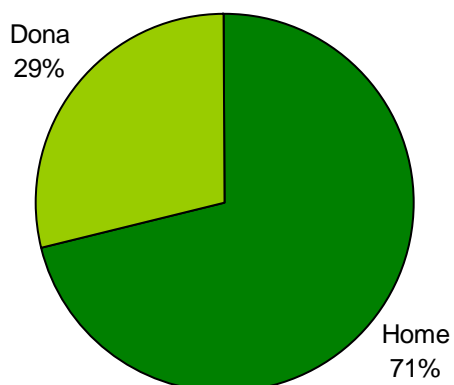
Tractament psicològic o psiquiàtric que rep la víctima com a conseqüència de la violència rebuda per part de la seva parella sentimental. Principalment, les primeres intervencions que es realitzen provenen dels professionals que treballen a l'Oficina d'Atenció a la Víctima, tot i que, també es comptabilitzen els tractaments privats per part dels professionals de salut mental.

5.5 Característiques de la mostra

Les característiques descriptives principals de la nostra població objecte d'estudi són les següents:

a) Sexe

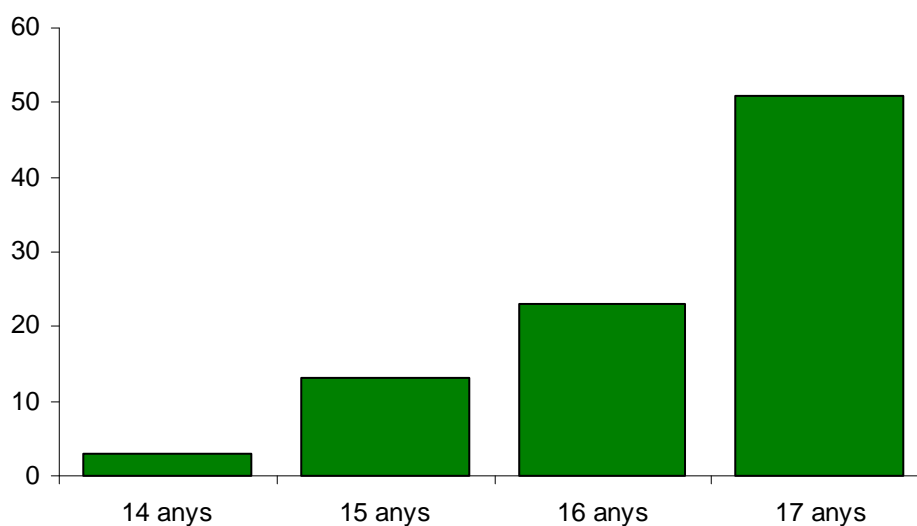
Gràfic 2: Sexe

Dels 90 casos treballats, el 29% eren noies encausades per haver infligit algun tipus de violència sobre la seva parella. La resta, el 71% eren nois.

b) Edat

Gràfic 3: Edats

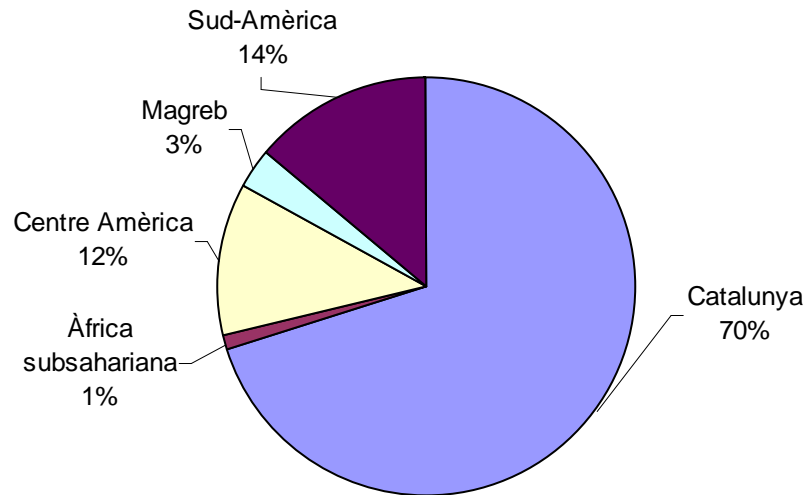

Una mica més de la meitat de la mostra tenia 17 anys en el moment de la denúncia. Una quarta part dels encausats tenia 16 anys. En tres casos l'encausat

tenia 14 anys i la resta, 13 casos, tenia 15 anys. Per tant, podem afirmar que conforme els nois/noies tenen més edat tenen més denúncies.

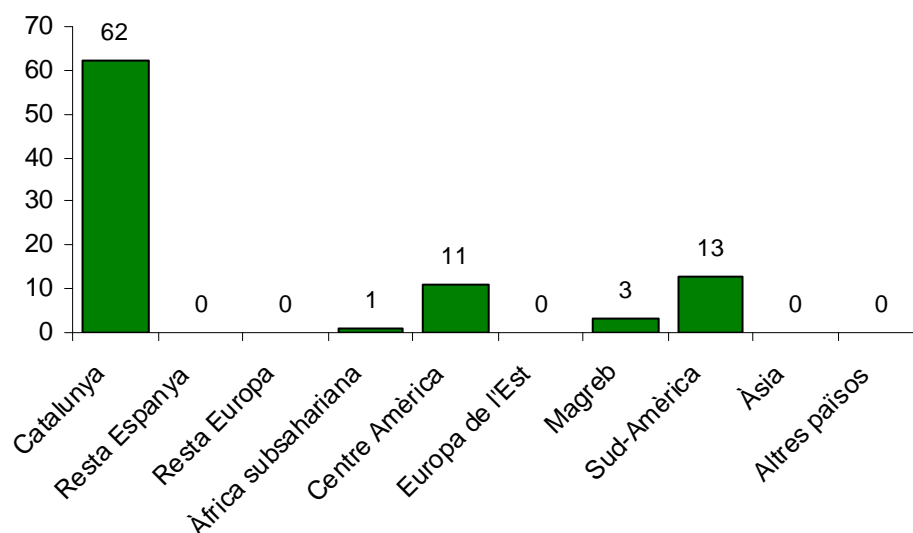
c) País d'origen

Gràfic 4: Percentatges país d'origen

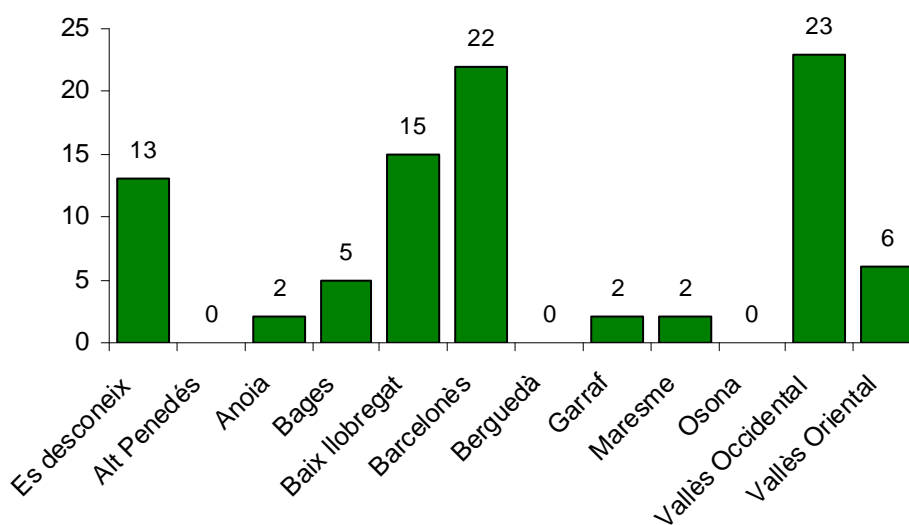
Gairebé el 70% de la població estudiada és nascuda a Catalunya. El 14 % són d'origen Sud-americà (13 casos) i el 12% de Centre Amèrica (11 casos). Del Magreb hi trobem 3 casos i 1 de l'Àfrica Subsahariana.

Gràfic 5: País d'origen

d) Lloc de residència

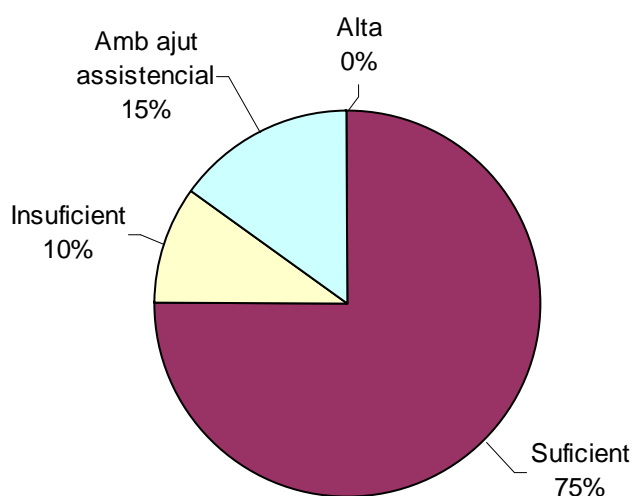
Gràfic 6: Lloc de residència

Segons el lloc de residència per comarques, la població queda repartida sobre el territori de la següent manera: una quarta part de la mostra viu al Barcelonès (22 casos) i una altra quarta part al Vallès Occidental (23 casos). La resta es reparteix heterogèniament per les altres comarques de la província de Barcelona existint 15 casos al Baix Llobregat, 6 al Vallès Oriental, 5 al Bages, 2 al Garraf, 2 al Maresme i 2 a l'Anoia.

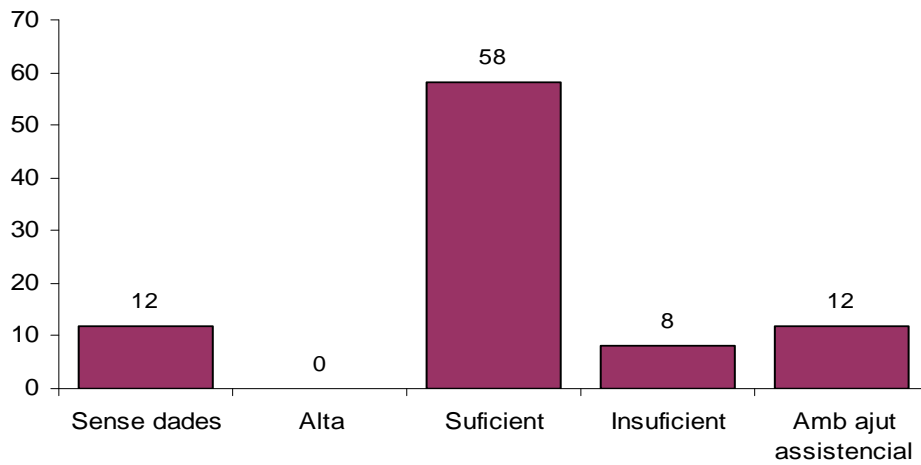
e) Estatus socioeconòmic

Gràfic 7: Estatus socioeconòmic.

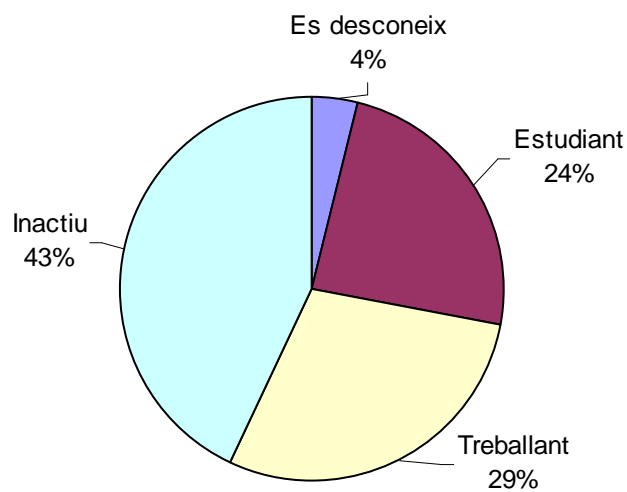
En referència a l'estatus socioeconòmic, la major part dels estudis previs assenyalen un baix nivell socioeconòmic com a factor de risc (Scott, 2004; Hird, 200; Ackard et al., 2003; Chan et al., 2004; Hotaling i Sugarman, 1986). A la nostra mostra el 75% de subjectes (58 casos) van definir en l'exploració tècnica la seva situació econòmica com a suficient front el 10% (8 casos) que la percepció com insuficient i el 15% (12 casos) que reben ajut assistencial. Aquesta identificació es basa en una valoració subjectiva dels usuaris, sense tenir en compte paràmetres objectius o barems d'ingressos establerts. Segons les dades obtingudes sobre el percentatge de llars amb dificultats per arribar a fi de mes a Espanya l'any 2005 segons l'idescat, un 26,21% consideraven que tenien dificultats per aconseguir-ho. Curiosament, aquest és el mateix tant per cent que trobem a la nostra mostra de famílies que defineixen la seva situació com a insuficient o bé que reben ajut assistencial per cobrir les seves despeses. Podem concloure, doncs, que a la nostra mostra aquest segment de la població no es troba sobrerrepresentat.

Gràfic 8: Estatus socioeconòmic

f) Ocupació actual

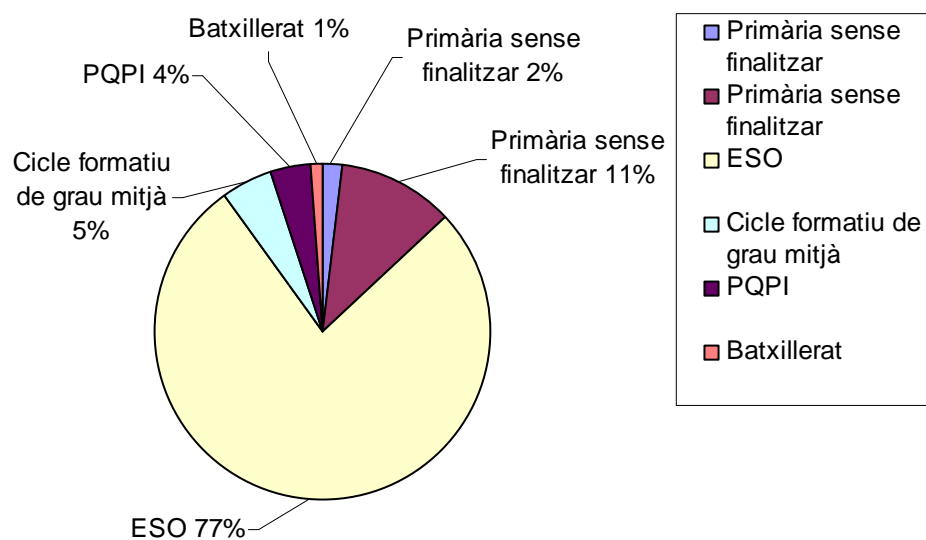
Gràfic 9: Ocupació actual

El 43% de la mostra manifesta estar inactiva (38 casos) davant una mica més de la meitat que, o bé estudia (22 casos) o bé treballa (26 casos).

g) Nivell d'estudis assolits:

Gràfic 10: Nivell d'estudis

Dels que afirmen estar estudiant, un 11% ha finalitzat els seus estudis de primària mentre que un 2% que no la va finalitzar. La gran majoria (77%) està cursant l'ESO, dels quals, concretament 27 estan a tercer curs de la secundària, 20 a segon i 16 a quart. El 5% de la mostra està realitzant cursos formatius de grau mitjà i el 4% PQPI. Cursant batxillerat hem trobat 1 cas.

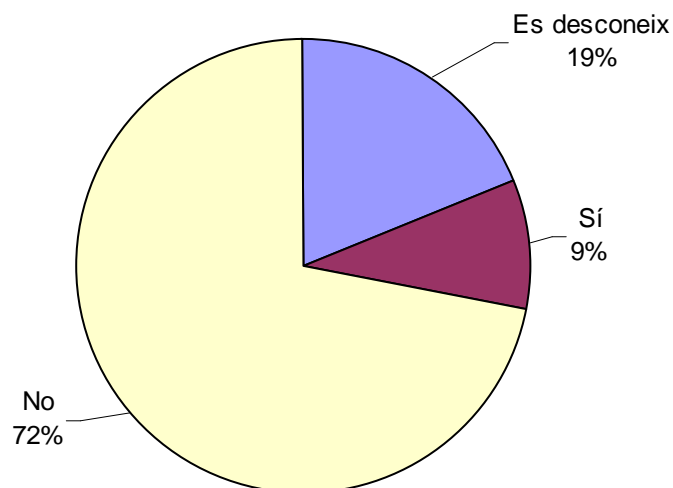
6. Resultats

6.1 Variables històriques

Són aquelles que fan referència a les situacions vivencials en les que han estat exposades, al llarg de la seva vida, les persones d'aquest estudi.

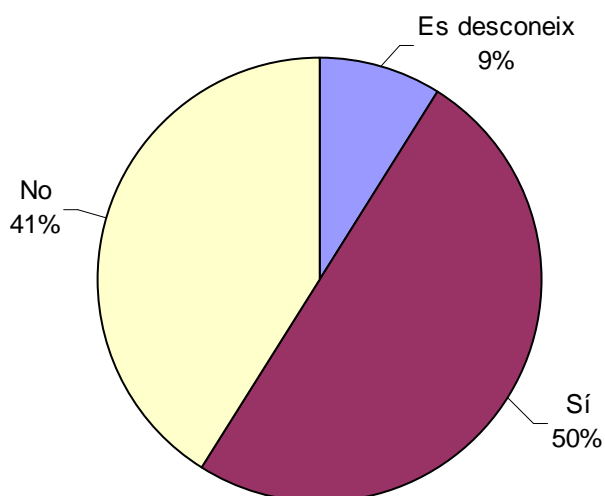
- a) Maltractament infantil: un 9% de la mostra manifesta haver patit algun tipus de maltractament durant la seva infància, un 72% manifesta no haver-ne patit i d'un 19% es desconeix.

Gràfic 11: Maltractament infantil

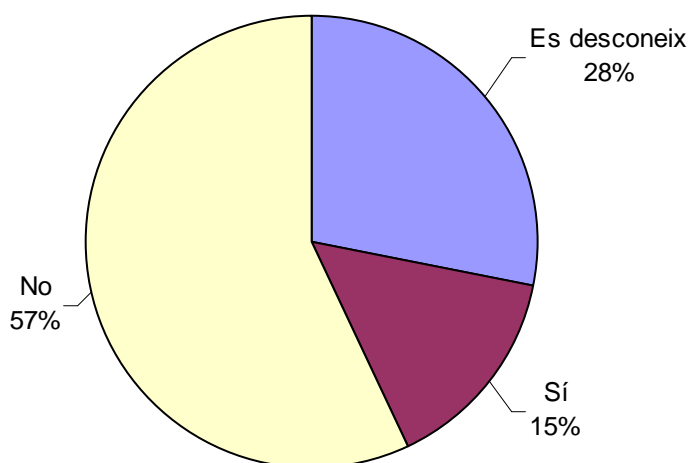
- b) Escassa habilitat dels pares per educar: un 50% dels pares o tutors dels joves agressors presenta mancances pel que fa a les habilitats educatives, front un 41% que no. D'un 9% es desconeix.

Gràfic 12: Escassa habilitat dels pares per educar

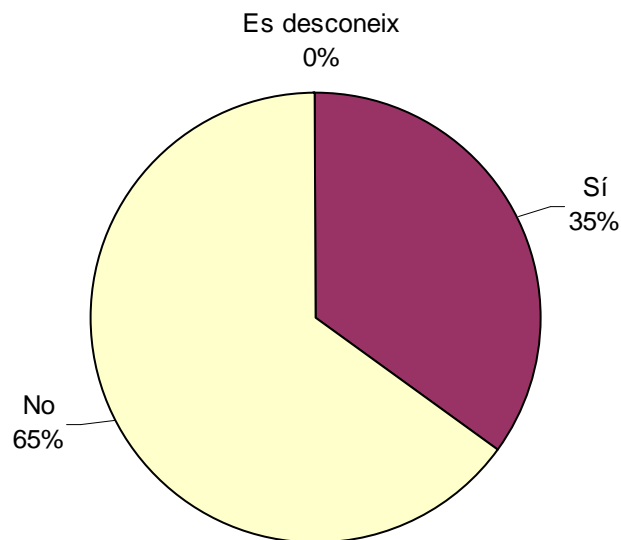
- c) Violència intrafamiliar: un 15% manifesta haver viscut episodis de violència en la família, mentre un 57% expressa no haver-ne viscut i d'un 28% es desconeix.

Gràfic 13: Violència intrafamiliar

- d) Separació de la parella que exerceix el rol parental: en un 35% dels casos els pares estan separats mentre que en el 65% continuen les dues figures parentals a la mateixa unitat familiar.

Gràfic 14: Separació de la parella que exerceix el rol parental

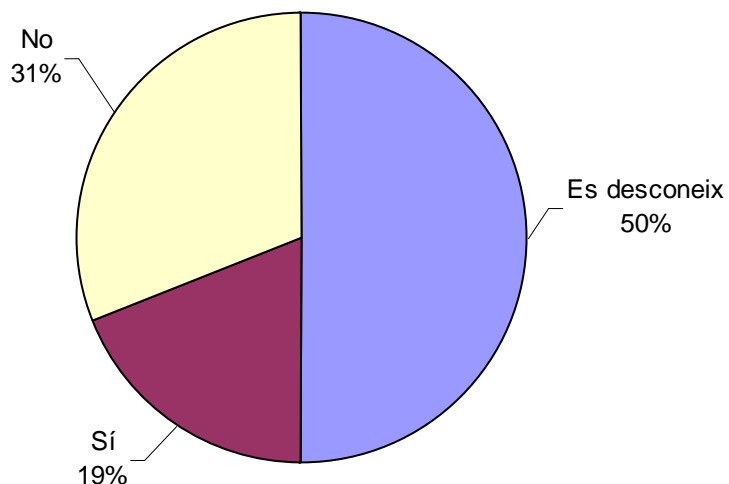

6.2 Variables clíniques

Aquestes variables fan referència a característiques de personalitat dels nois i les noies estudiats, quant a la presència de determinats problemes de conducta i/o a la influència de determinades actituds personals vers la violència.

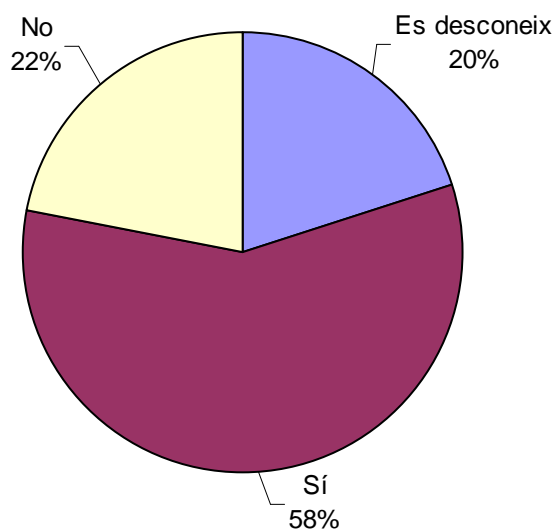
- a) Baixa autoestima/autoconcepte negatiu: un 19% manifesta tenir un baix concepte de si mateix, front un 31% que no el manifesta. En un 50% es desconeix el resultat.

Gràfic 15: Baixa autoestima/autoconcepte

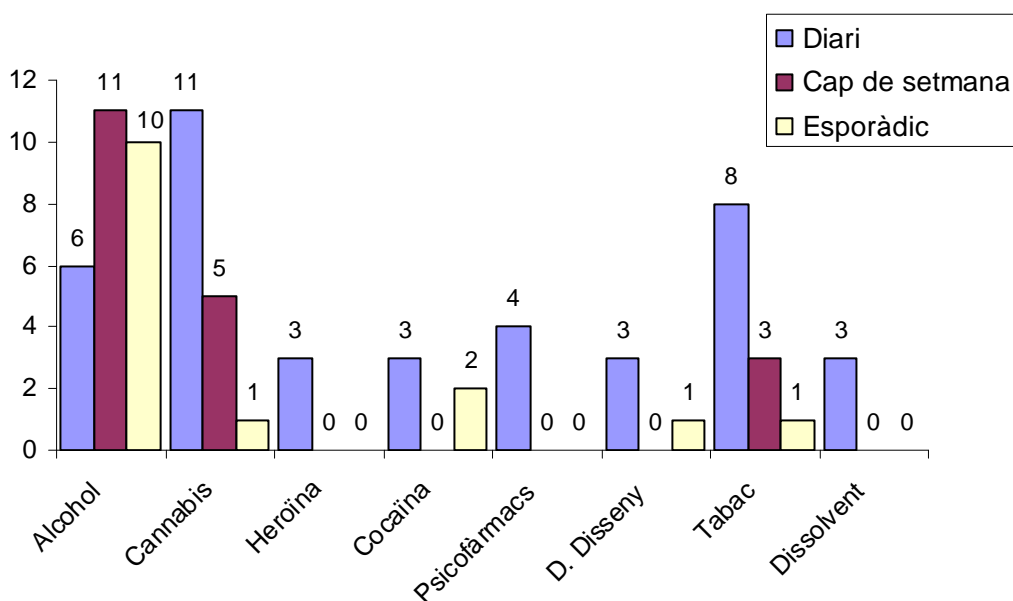
b) Consum de drogues: un 58% dels casos manifesta consumir algun tipus de substància tòxica. Un 22% manifesta no consumir-ne cap i en un 20% dels casos es desconeix.

Gràfic 16: Consum de drogues

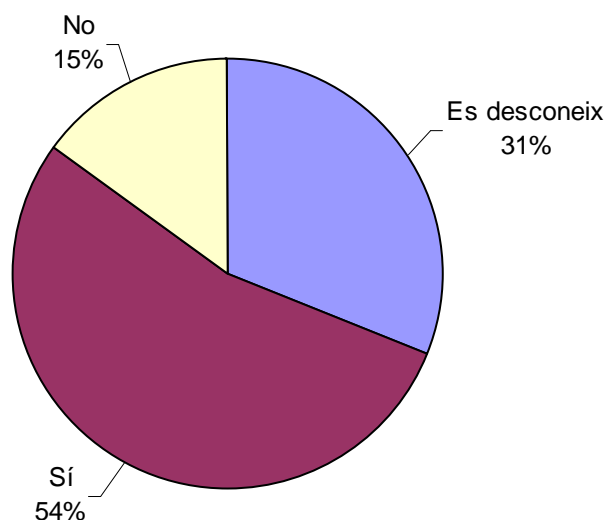
En un 30% de la mostra és present la ingesta d'alcohol, concentrant-se el major consum durant els caps de setmana. El 18% consumeix cànnabis, en aquest cas el consum majoritari és diari.

Gràfic 17: Substància consumida i patró de consum

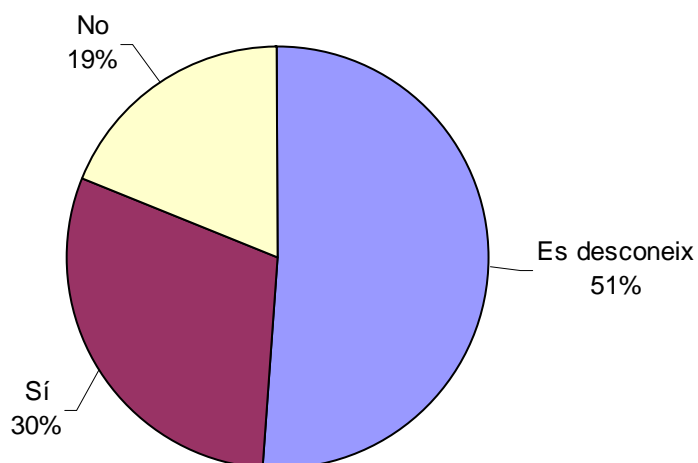
c) Dificultat control de l'ira: un 54% dels nois presenta dificultats per controlar les expressions d'ira, mentre que un 15% refereix una capacitat apropiada per controlar-la. D'un 31% es desconeix.

Gràfic 18: Dificultat en el control de la ira

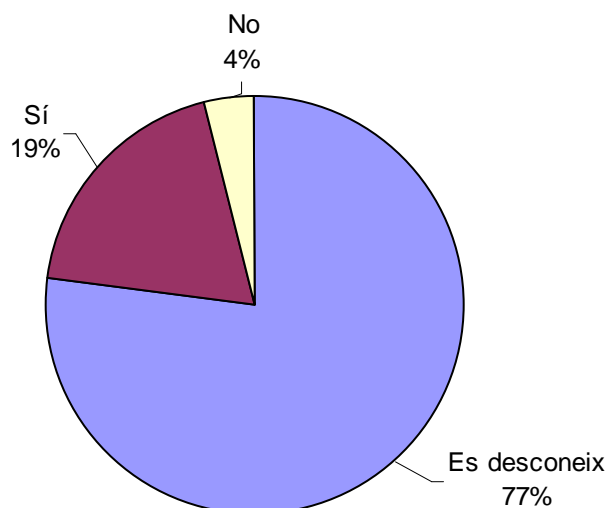
d) Acceptació de la violència com actitud: un 30% dels menors accepta la violència com a forma vàlida de resolució de problemes interpersonals, front un 19% que no la legitima. Es desconeix en un 51% dels casos.

Gràfic 19: Acceptació de la violència com actitud

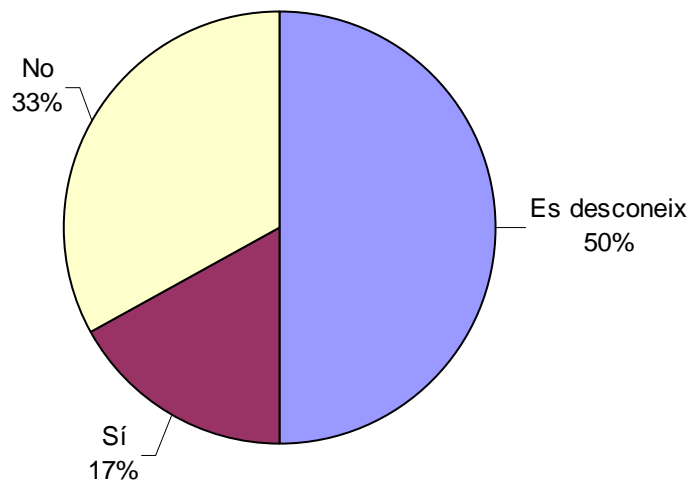
e) Actituds i creences tradicionals respecte els gèneres: un 19% manté creences tradicionals respecte al gener en front un 4% que no les manté. D'un 77% dels casos no s'han pogut recollir dades respecte a aquesta variable.

Gràfic 20: Actituds i creences tradicionals respecte els gèneres

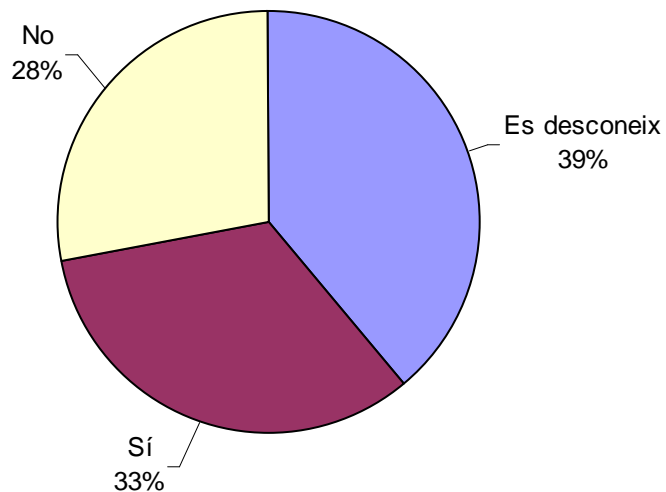
f) Síntomes depressius: són presents en el 17% dels casos, mentre que en el 33% que no es detecta aquesta simptomatologia. Del 50% restant es desconeix.

Gràfic 21: Síntomes depressius

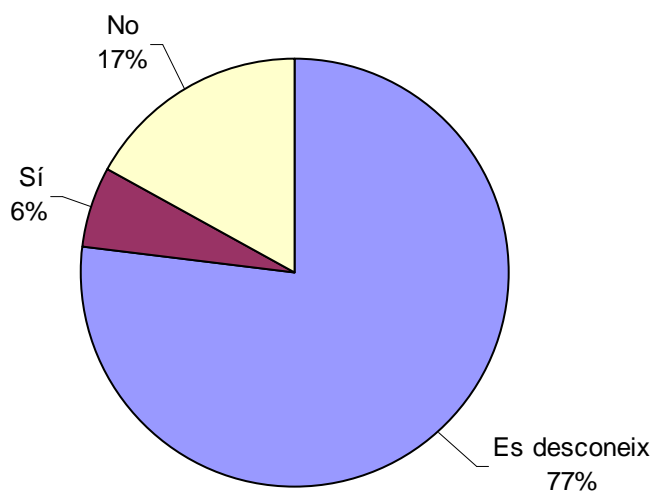
- g) Absència d'empatia: un 33% manifesta manca d'empatia, un 28% sí la presenta i en un 39% es desconeix. Entesa l'empatia com la dificultat d'identificar, comprendre i compartir els pensaments, sentiments i intencions d'una altra persona.

Gràfic 22: Absència d'empatia

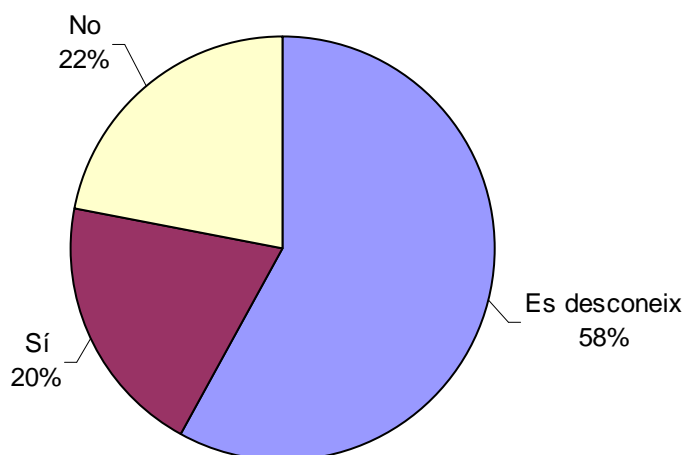
- h) Distorsions cognitives: s'ha detectat que un 6% dels casos presenta aquest tipus de distorsions, mentre que un 17% no les presenta. No s'han obtingut dades del 77% dels casos.

Gràfic 23: Distorsions cognitives

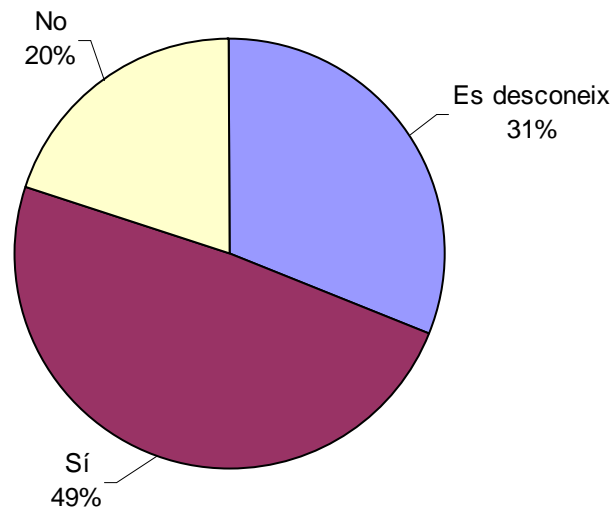
- i) Ansietat: un 20% de la mostra presenta ansietat, front un 22% en què no s'ha observat. Es desconeix en un 58% dels casos.

Gràfic 24: Ansietat

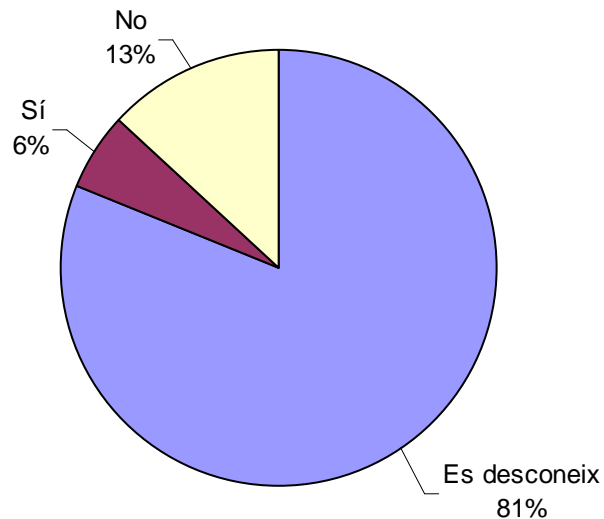
- j) Falta de control personal/impulsivitat: un 49% presenta una tendència a la impulsivitat, així com una falta d'autocontrol, front un 20% que no s'observen aquestes característiques. La resta, un 31%, es desconeix.

Gràfic 25: Falta de control personal/impulsivitat

k) Diagnòstic de malaltia mental: només en un 6% dels casos s'ha detectat algun tipus de trastorn psicopatològic; en un 13% queda recollit en l'informe que no existeix diagnòstic en aquest sentit. En un 81% dels casos es desconeix la informació sobre aquesta variable.

Gràfic 26: Diagnòstic de malaltia mental

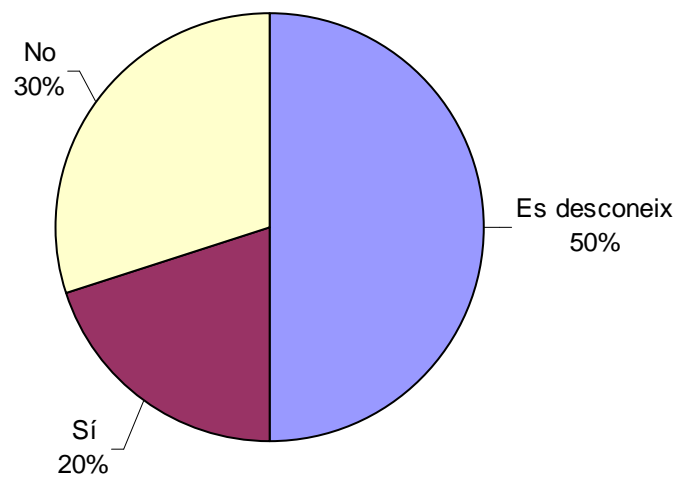

6.3 Variables interpersonals

Fan referència a la interacció entre els individus i el seu medi social de convivència.

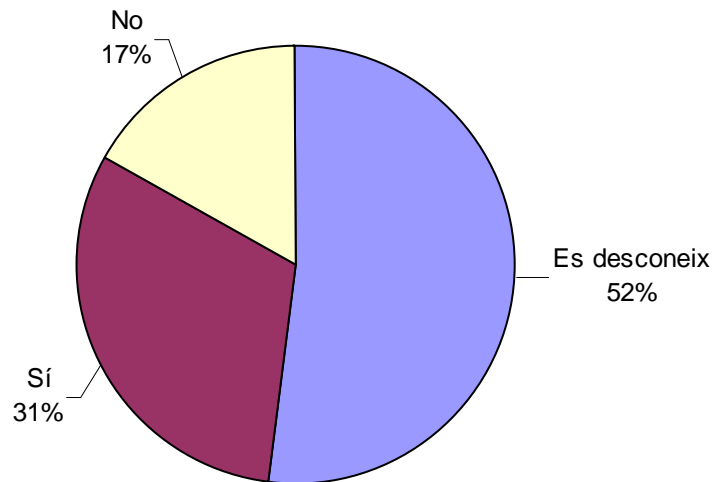
- a) Baixes habilitats socials: en un 20% dels casos s'evidencia un pobre ventall d'habilitats a les seves relacions interpersonals, mentre que un 30% presenten habilitats adequades. En un 50% es desconeix.

Gràfic 27: Baixes habilitats socials

- b) Manca d'habilitats per resoldre problemes: un 31% dels nois presenta dificultats per resoldre els conflictes, mentre que en un 17% no es detecta aquesta mancança. Es desconeix en un 52%.

Gràfic 28: Manca d'habilitats per resoldre problemes

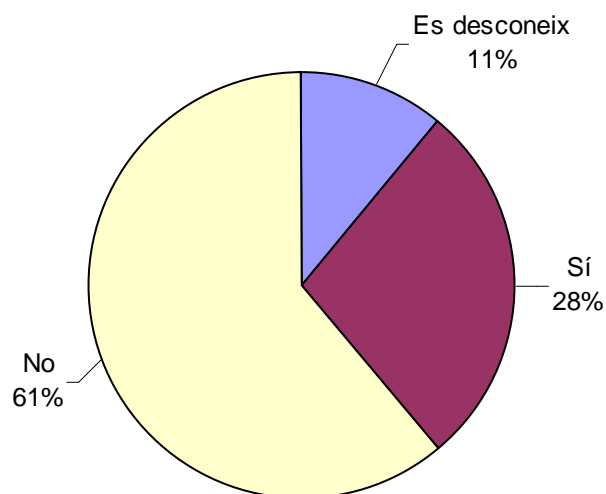

6.4 Variables socials

Fan referència a la falta de recolzament i interacció entre els individus i les influències dels grups socials del seu entorn.

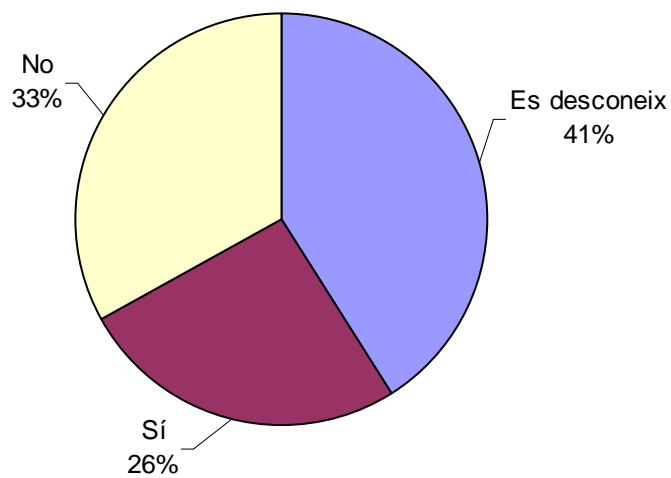
- a) Falta de recolzament social: un 28% presenta dificultats en aquests aspecte, un 61% no les presenta i es desconeix en un 11% de la mostra.

Gràfic 29: Falta de recolzament social

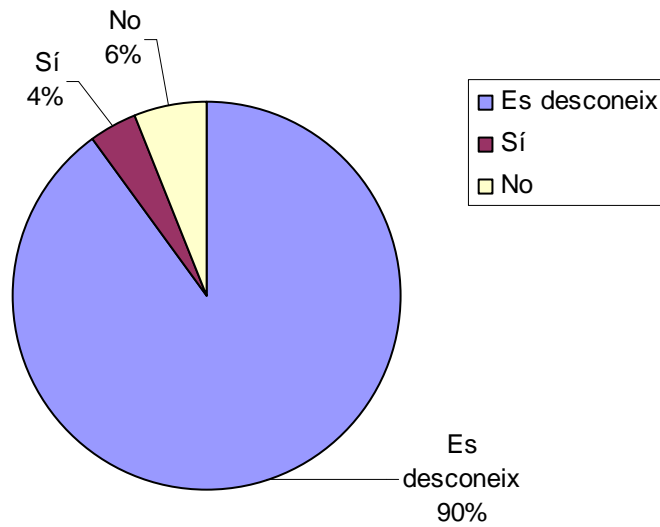
b) Influència dels iguals: durant l'adolescència, pren importància la influència del grup de relació, entenent que la interacció amb els iguals ajuda en la construcció i adquisició de la identitat individual del jove. Per tant, si els iguals presenten conductes conflictives existeix una probabilitat més alta d'infligir o rebre violència. En la nostra mostra un 26% manifesta sentir-se influït pels amics i coneguts, un 33% no ho considera. Es desconeix en un 41% dels casos.

Gràfic 30: Influència dels iguals

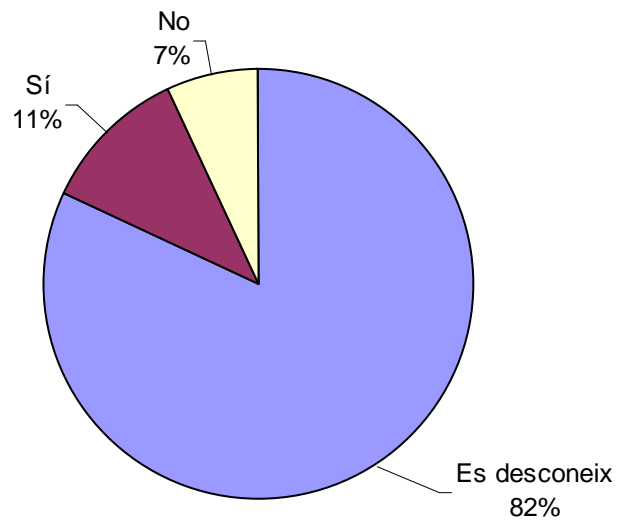
c) Amics que tinguin relacions violentes amb la parella: un 4% manifesta tenir algun amic que presenta aquesta conducta; un 6% diu no tenir-ne cap. En el 90% dels casos es desconeix aquesta dada.

Gràfic 31: Amics que tenen relacions violentes amb la parella

d) Amics que justifiquen i/o fan ús de la violència per resoldre els problemes interpersonals: un 11% manifesta tenir-ne, front un 7% que no. Del 82% es desconeix aquesta informació.

Gràfic 32: Amics que justifiquen i/o fan ús de la violència

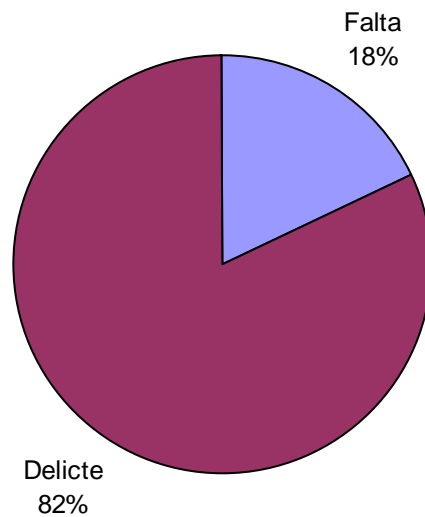

6.5 Variables jurídiques

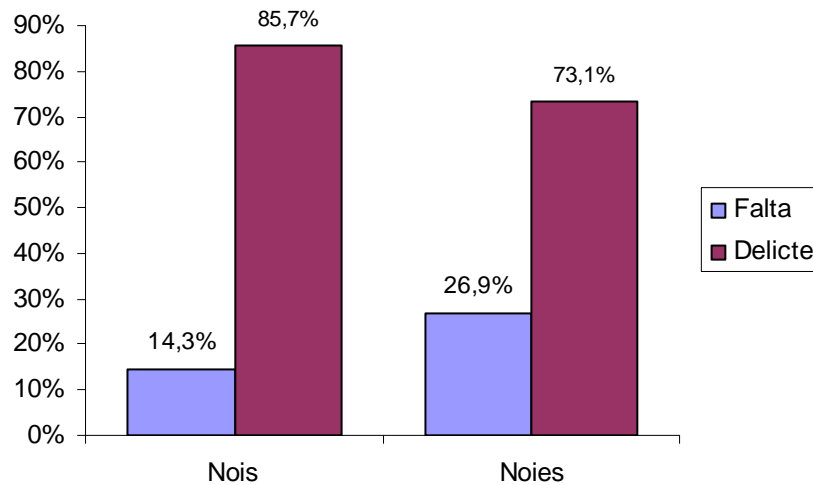
Fan referència al conjunt de dades sobre la situació jurídico-penal de la mostra.

- a) Naturalesa dels fets: un 82% dels casos ha estat qualificat com un delicte i el 18% com una falta. Quan els que exerceixen la violència són nois, el 85,7% dels fets es consideren delictes respecte un 73,1% de fets qualificats com a delictes realitzats per noies. Aquestes cometrien un 26,9% de faltes respecte el 14,3% comeses pels nois.

Gràfic 33: Naturalesa dels fets

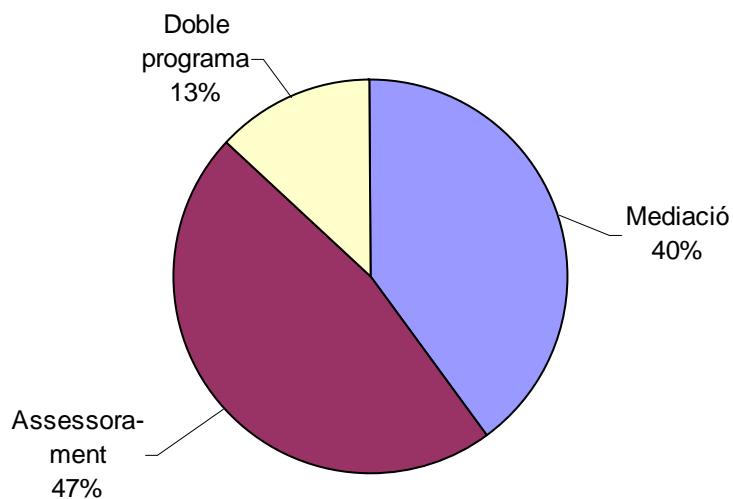

Gràfic 34: Naturalesa dels fets per sexes

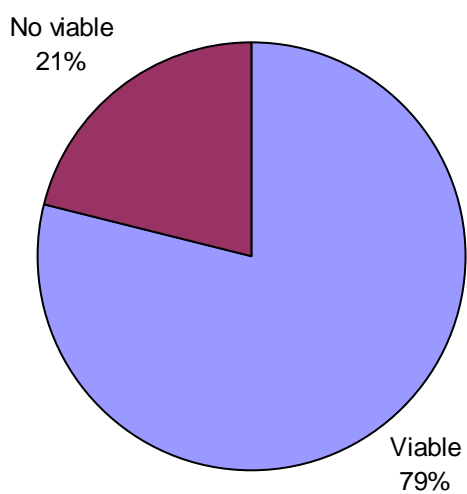
b) Tipus de programa: Un 47% dels casos segueix el Programa d'Assessorament i un 40% participa en el Programa de Mediació. El 13% dels casos ha requerit un doble programa (assessorament-mediació).

Gràfic 35: Tipus de programa

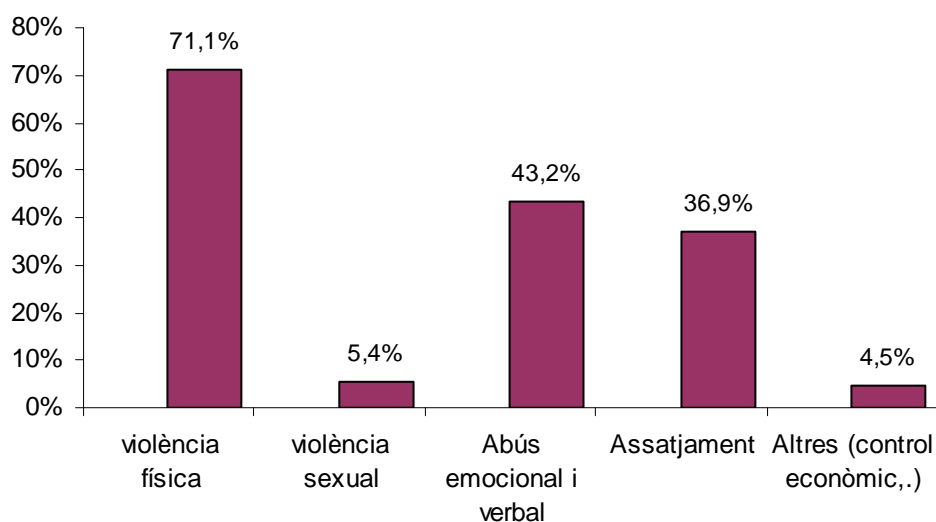
c) Resultat del programa de mediació: En els casos en que s'ha seguit el programa de mediació, el programa ha resultat viable en el 79% dels casos. S'ha fet un informe de no viabilitat en un 21%.

Gràfic 36: Resultat del programa de mediació

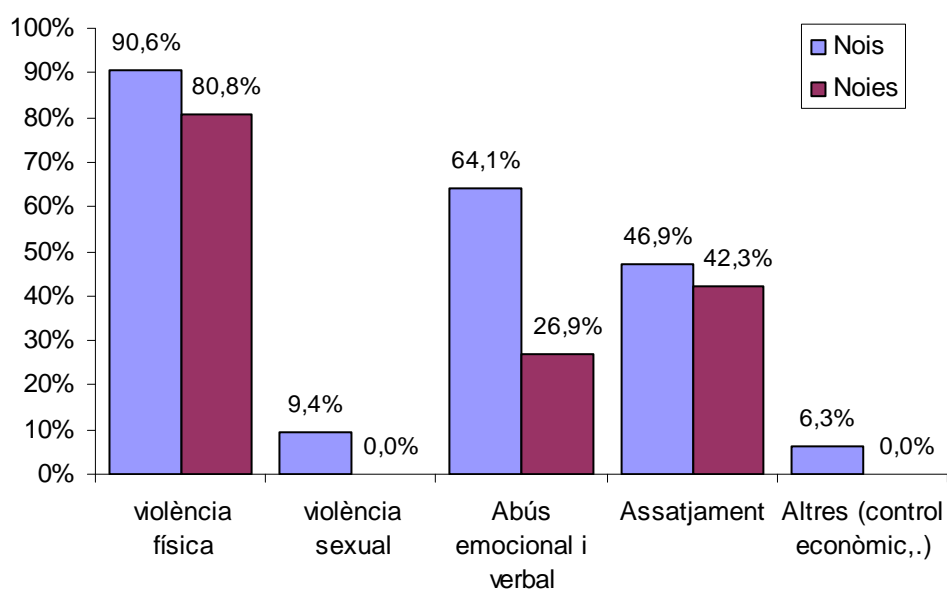

d) Tipus d'agressió: Pel que fa referència a les diferents formes d'agressió dels casos estudiats, ressaltar que un 71,1% són violència física. Un 43,2% abús emocional i verbal, un 36,9% assetjament, un 5,4% abús sexual i un 4,5% altres tipus de violència. En quant als sexes destaca el diferent exercici de la violència sent els nois els que empleen la violència sexual (9,4%) i altres tipus de control (6,3%), comportaments que en les noies no hem trobat. Una altra dada a destacar és la major freqüència de conductes d'abús emocional i verbal en nois (64,1%) respecte a les de les noies (26,9%).

Gràfic 37: Tipus d'agressió

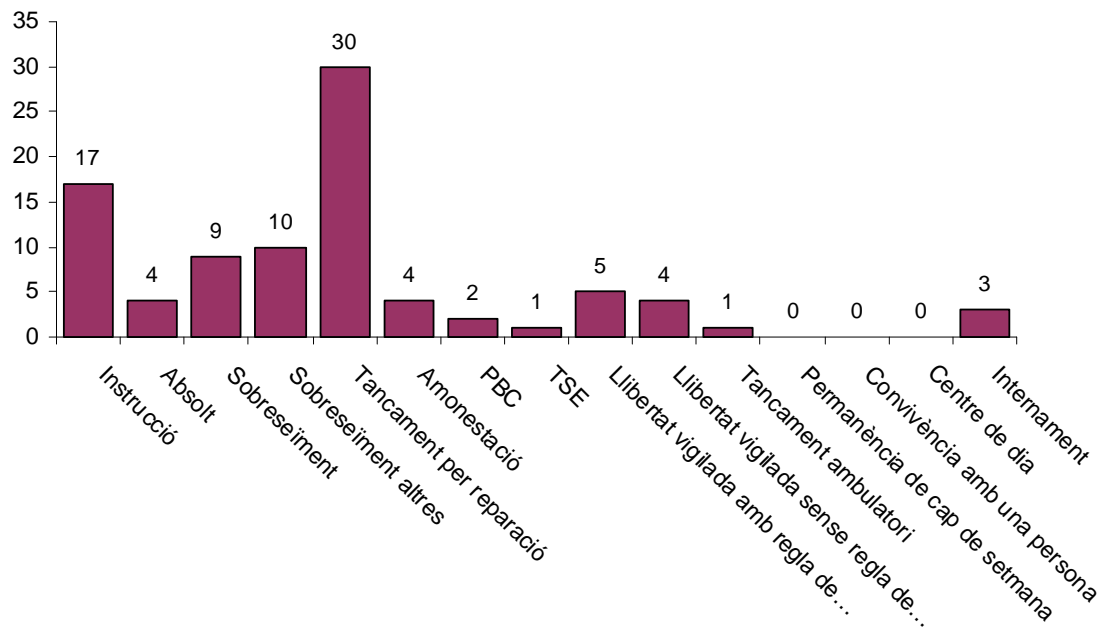

Gràfic 38: Tipus d'agressió per sexes

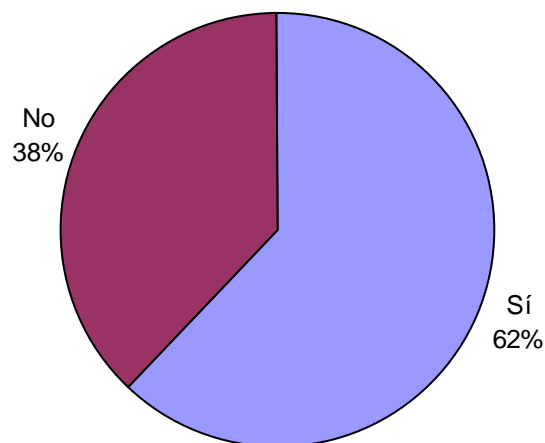
e) Resposta judicial: Pel que fa referència a la resposta judicial en global per tots els casos de l'estudi, hem observat que en 30 casos, que representen un 34%, l'expedient s'ha tancat per reparació. En 19 ocasions, un 21%, l'expedient s'ha sobresegut. Del 45% dels casos restants, 17 es troben en instrucció, el que representa un 20% de la mostra. Dels expedients objecte de l'estudi, 23 han seguit el procediment judicial i han finalitzat amb sentència. En 4 expedients la sentència ha estat absolutòria. La mesura més imposada ha estat la de llibertat vigilada amb regla de conducta, en 5 expedients, seguida de la llibertat vigilada sense regla de conducta i l'amonestació (ambdues en 4 expedients). L'internament ha estat la mesura imposada per a tres expedients. Les Prestacions en Benefici de la Comunitat (PBC) han estat imposades en 2 ocasions i el tractament ambulatori en 1 cas. Les mesures de convivència amb persona, família o nucli educatiu, permanència de cap de setmana i centre de dia, no han estat imposades en cap ocasió.

Gràfic 39: Resposta judicial

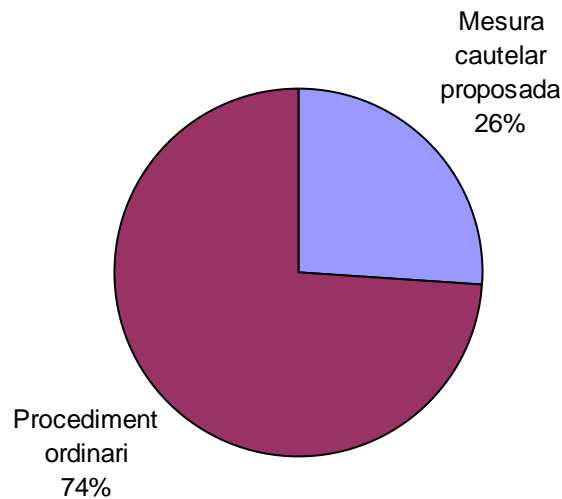
f) Procediment cautelar: Aquest primer gràfic es dóna en el moment que el fiscal demana al tècnic una valoració del menor en procediment cautelar, per tal de valorar la conveniència de demanar una mesura cautelar. Es demana informe en un 38% dels casos i no es demana en un 62% dels casos.

Gràfic 40: Demanda de procediment cautelar

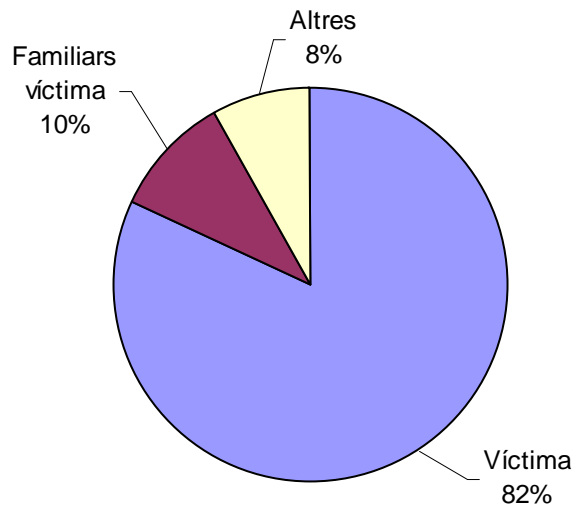
- g) En els casos en que el Ministeri Fiscal sol·licita informe cautelar a l'equip tècnic, la proposta de l'equip tècnic és la continuació del procediment ordinari en el 74% dels casos. En el 26% es proposa una mesura cautelar.

Gràfic 41: Proposta de mesura cautelar

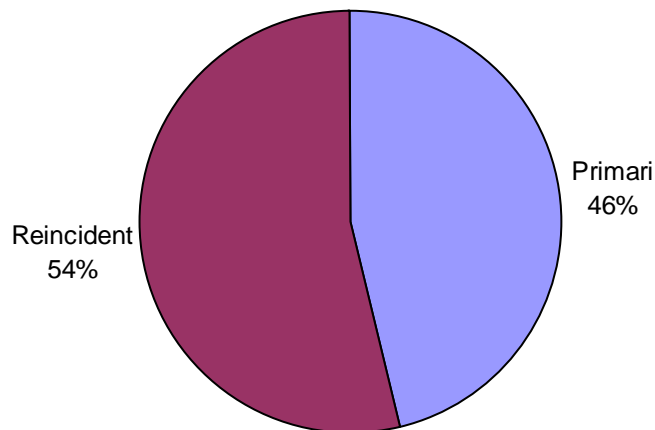
- h) Qui denuncia: Observem que en un 82% dels casos és la pròpia víctima qui ha presentat la denúncia. En un 10% ha estat presentada per un familiar o amic d'aquesta. En el 8% restant ha estat presentada per altres persones com per exemple la policia, familiars o amics de l'imputat o bé desconeguts.

Gràfic 42: Qui denuncia?

- i) Reincidència: El 54% de la nostra mostra està composta per menors que tenien algun expedient anterior. Pel 46% dels casos, aquest era el primer expedient obert per la fiscalia.

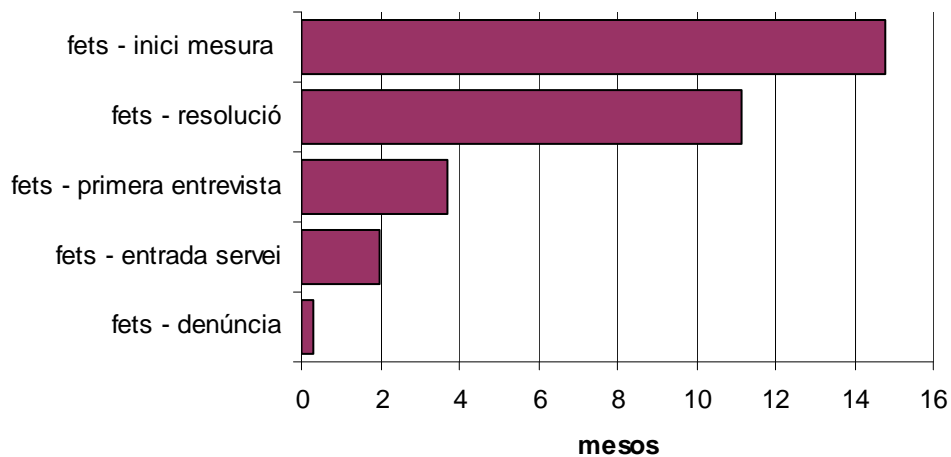
Gràfic 43: Reincidència

- j) Temps transcorregut: en la següent taula s'exposa, en mesos, quin és el temps que dista entre els fets i els diferents moments del procés judicial. Així podem veure que entre els fets i la denúncia transcorre menys d'un mes (una mitja de 10 dies); entre els fets i la resolució judicial dista una mitja d'onze mesos (334 dies); i quan hi ha sentència condemnatòria

amb mesura judicial, aquesta –la mesura- s’inicia per terme mig, catorze mesos i quinze dies des de la data dels fets (443 dies).

Gràfic 44: Temps transcorregut en mesos

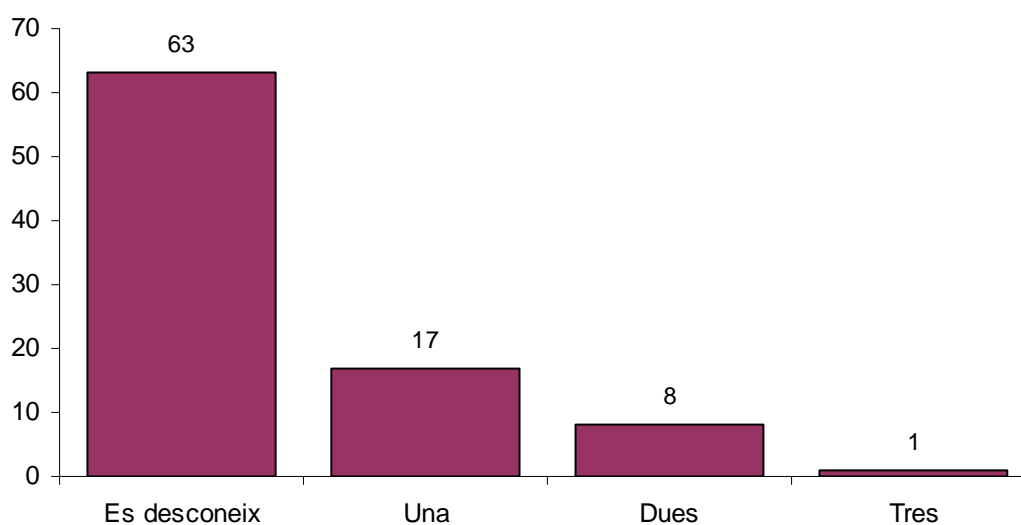

6.6 Característiques de la relació de parella

Fan referència a aspectes concrets de la relació.

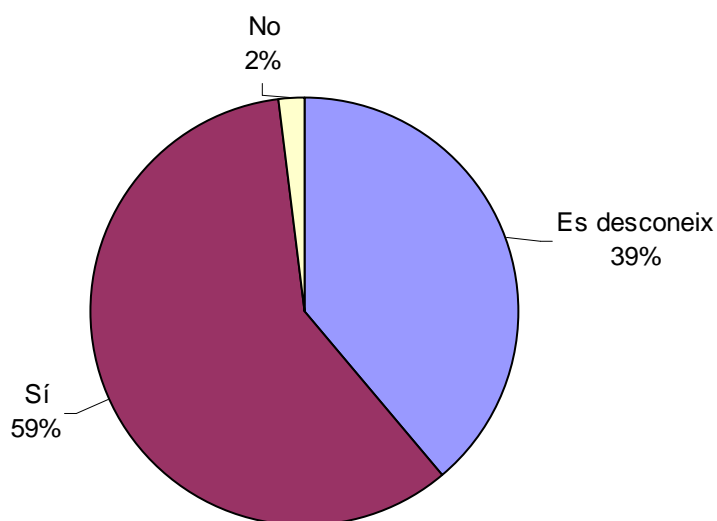
- a) Número de relacions de parella: Hi han 17 joves que solament han tingut una relació, 8 que n'han tingut dues, 1 que n'ha tingut tres i en 63 casos es desconeix.

Gràfic 45: Número de relacions de parella

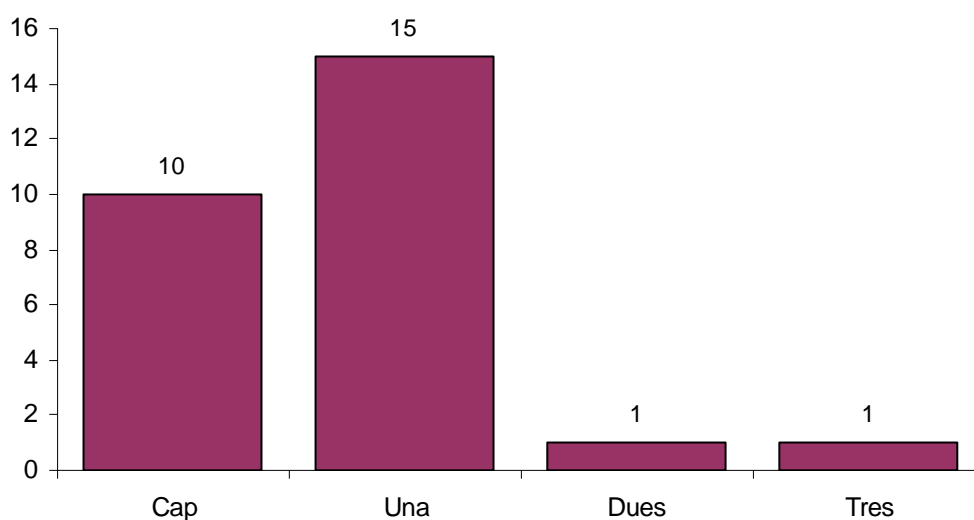
b) Conflictes en la relació: Hi han un 59% que han tingut conflictes, un 2% que no i un 39% que es desconeix.

Gràfic 46: Conflictes en la relació

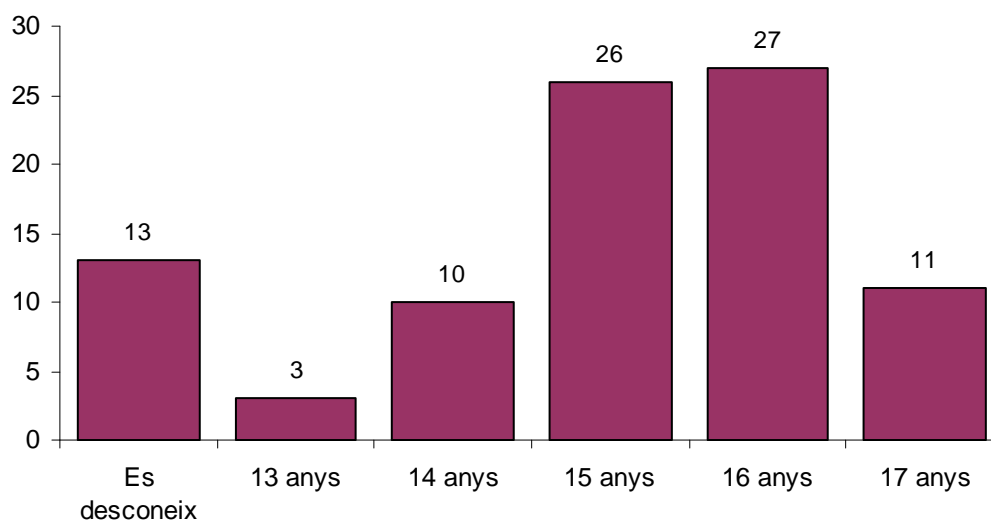
c) Número de ruptures: En aquest gràfic podem observar que hi han 15 nois/es que amb tingut una ruptura de parella, 10 que no han tingut cap, 1 que han tingut dos i 1 que ha tingut tres.

Gràfic 47: Número de ruptures

d) Edat en que s'inicia la relació: En aquest gràfic s'observa que hi ha 27 nois/es que han iniciat la relació amb 16 anys, 26 que l'ha iniciat amb 15 anys, 11 amb 17 anys, 10 amb 14 anys, 3 amb 13 anys i 13 que es desconeix. Podem dir que entre les 15 i 16 anys, és quan solen iniciar-se aquestes relacions.

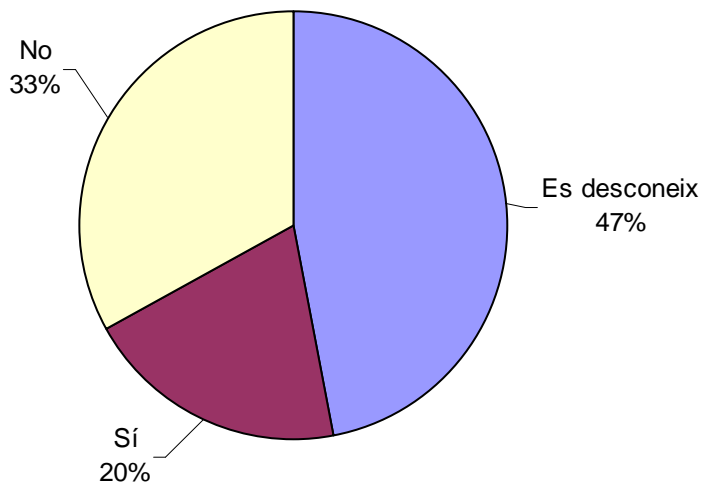
Gràfic 48: Edat en que s'inicia la relació

D'altra banda, trobem que la mitjana de temps en el manteniment de la relació es situa en 15,7 mesos, amb 1 mes com a mínim i amb un màxim de 48 mesos.

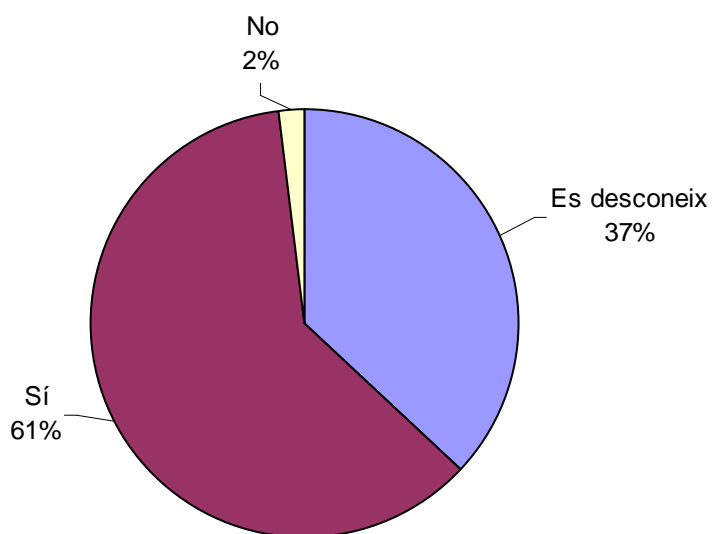
e) Satisfacció de la relació: aquest gràfic ens indica que hi ha un 20% dels nois/es que mostren satisfacció en la seva relació de parella, un 47% que no la mostren i un 33% que es desconeix

Gràfic 49: Satisfacció de la relació

f) Esdeveniments vitals estressants: podem observar que un 61% dels nois/es han viscut episodis d'estress en la relació, un 2% no i es desconeix en un 37% dels casos.

Gràfic 50: Esdeveniments vitals estressants

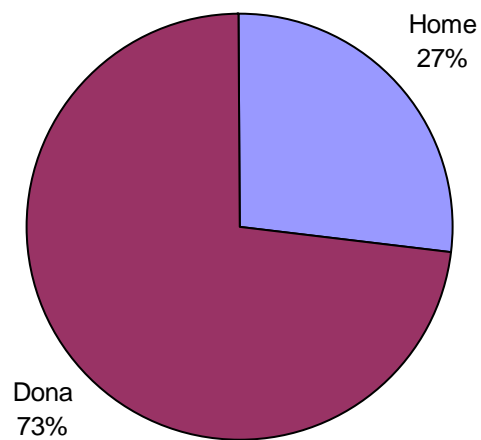

6.7 Variables sociodemogràfiques de les víctimes

Fan referència a la procedència i ubicació actual dels noie/es víctimes, alhora que també de l'estatus econòmic i nivell formatiu d'aquestes.

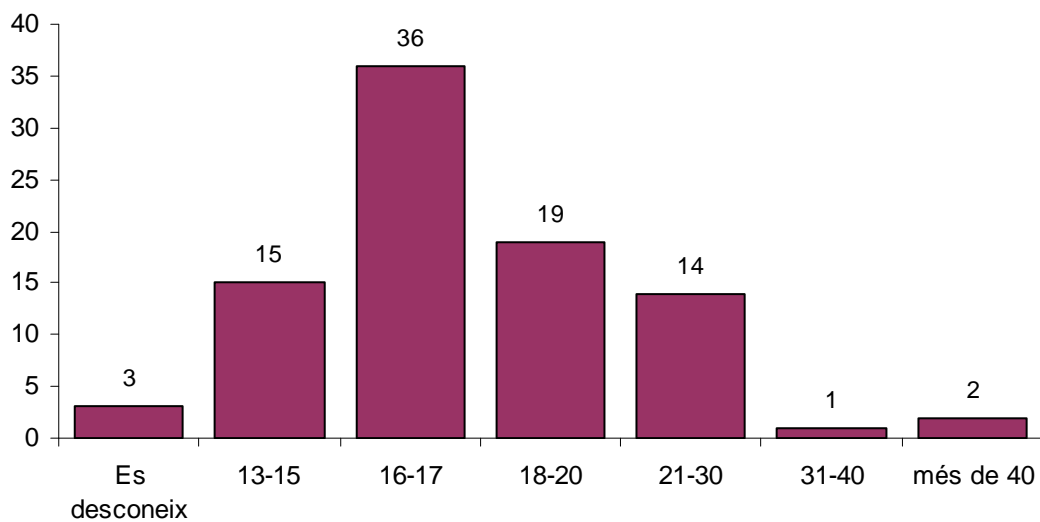
a) Sexe: un 73% són dones i un 27% homes.

Gràfic 51: Sexe

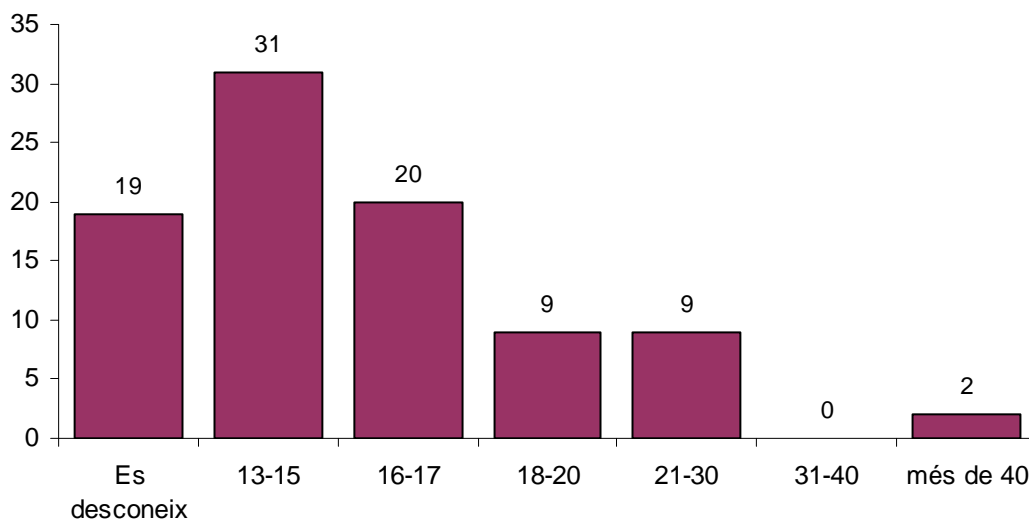
b) Edat: La major franja d'estudi es centra entre els 15 i 17 anys.

Gràfic 52: Edat

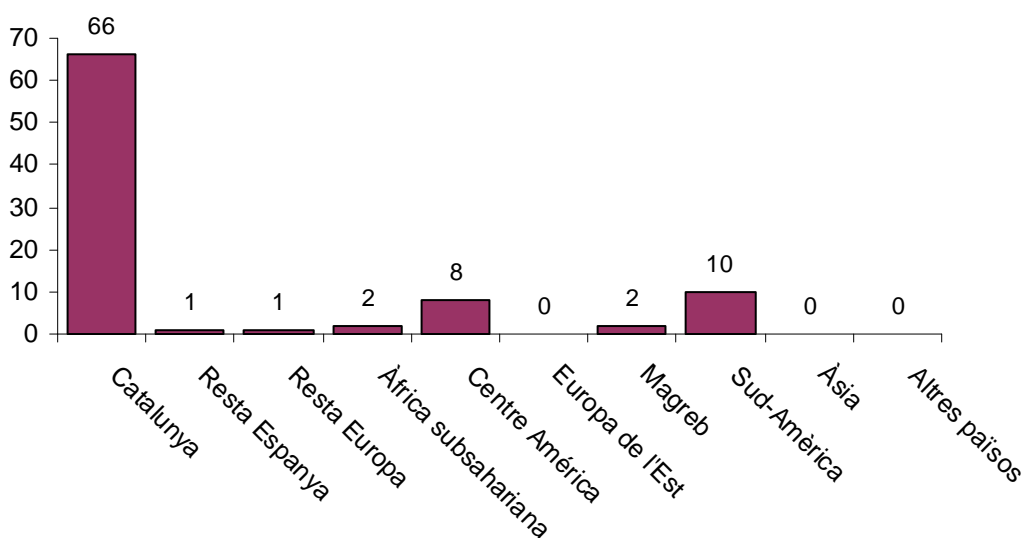
- c) Edat de la víctima a l'iniciar la relació: Destaca l'inici de la relació als 15 anys (16 casos), seguida dels 14 anys (11 casos), 16 i 17 anys (10 casos cadascuna) i 13 anys (4 casos).

Gràfic 53: Edat de la víctima a l'iniciar la relació

- d) País d'origen: La gran part de la població estudiada és nascuda o nacionalitzada a Catalunya, seguida de Sud-Amèrica i Centre-Amèrica.

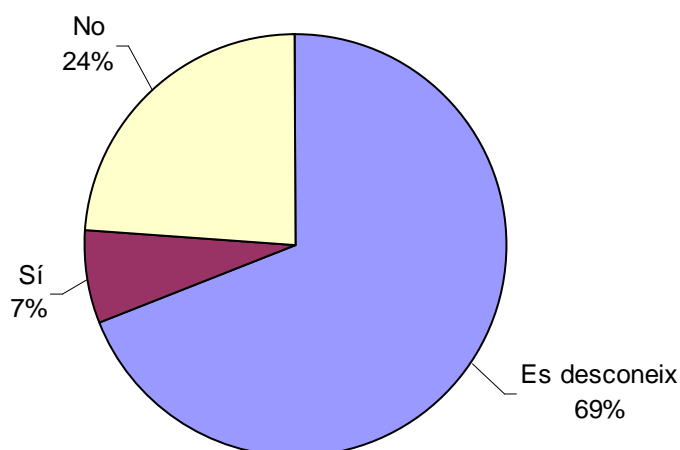
Gràfic 54: País d'origen

- e) Nois-noies que es troben en tractament després d'haver passat per un episodi de violència de gènere: Només un 7% dels casos estudiats han

rebut algun tipus de tractament psicològic o psiquiàtric, un 24% manifesta no haver-ho rebut i en un 69% dels casos es desconeix.

Gràfic 55: Tractament psicològic

6.8 Relacions entre reincidència i la resta de variables

El que hem fet, un cop obtingudes les dades anteriors, és veure si existeix o no relació estadística entre la variable reincidència i les principals variables sociodemogràfiques, històriques, clíniques, interpersonals, socials i jurídiques. A la taula següent es mostren els percentatges de reincidents i no reincidents per cada valor dicotòmic d'aquestes variables.

Taula 2. Percentatges de reincidència pels diferents valors de les variables

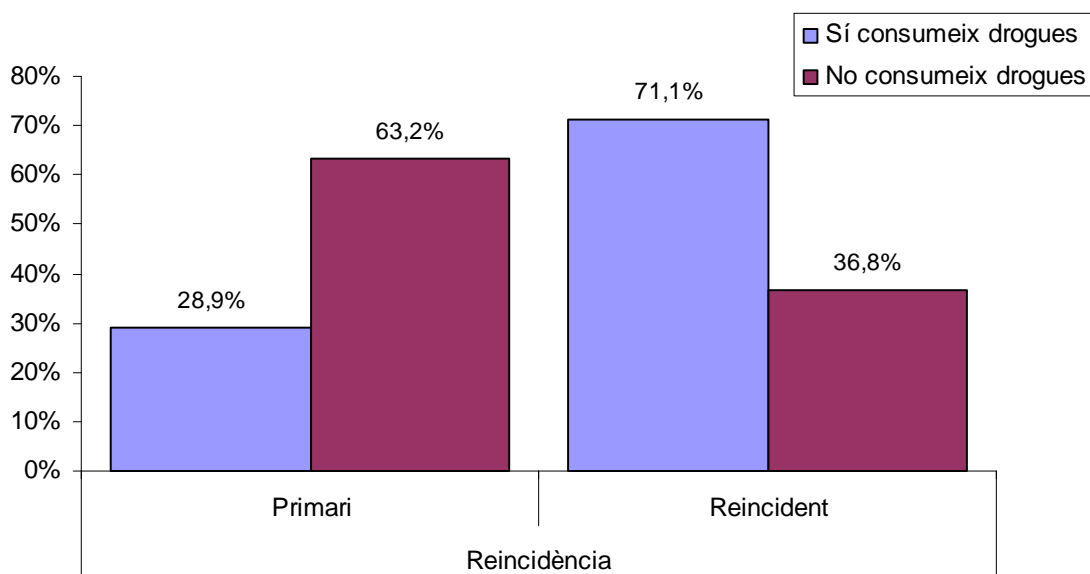
Variable		Reincidència	
		Primari	Reincident
Sexe	Home	43,8%	56,3%
	Dona	57,7%	42,3%
Maltractament infantil	Sí	37,5%	62,5%
	No	38,0%	62,0%
Violència intrafamiliar	Sí	42,9%	57,1%

	No	39,5%	60,5%
Status socioeconòmic	Suficient	46,6%	53,4%
	Insuficient	30,0%	70,0%
Baixa autoestima	Sí	26,7%	73,3%
	No	50,0%	50,0%
Consum drogues	Sí*	28,9%	71,1%
	No	63,2%	36,8%
Distorsions cognitives	Sí	25,0%	75,0%
	No	56,3%	43,8%
Absència empatia	Sí*	8,7%	91,3%
	No	56,7%	43,3%
Baixes HHSS	Sí*	18,8%	81,3%
	No	55,2%	44,8%
Falta recolzament social	Sí	23,5%	76,5%
	No	46,3%	53,7%
Mesura cautelar	Sí	43,3%	56,7%
	No	50,8%	49,2%
Impulsivitat	Sí	31%	69%
	No	56,3%	43,8%
Esdeveniments vitals estressants	Sí	36,7%	63,3%
	No	55,6%	44,4%

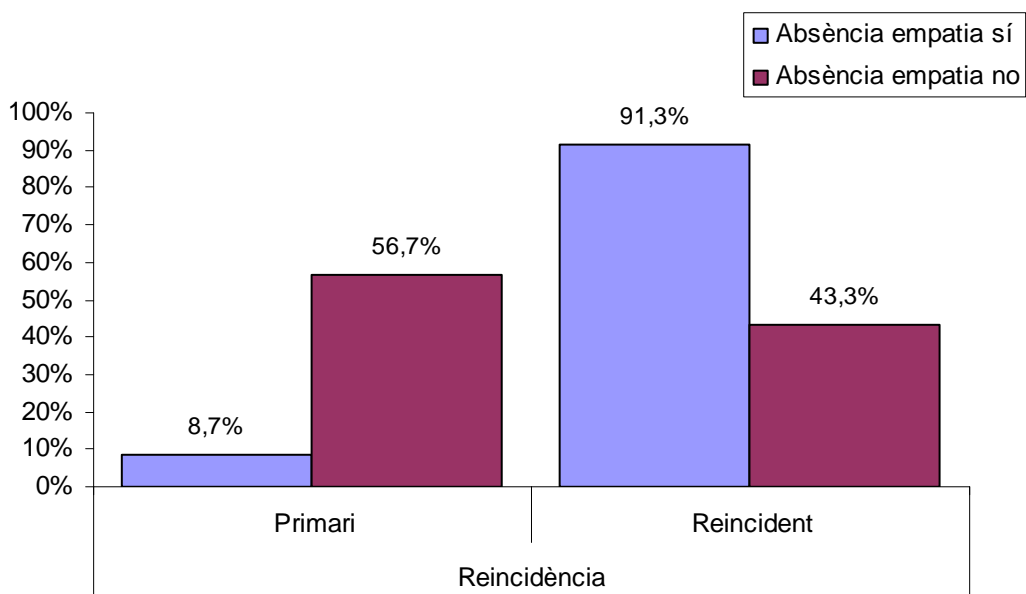
*(Relació estadísticament significativa: $p < ,05$)

A la taula s'assenyalen amb asterisc les variables que tenen una relació estadísticament significativa amb la reincidència. Aquestes són el consum de drogues, l'absència d'empatia i les baixes habilitats socials. Els percentatges de reincidents i no reincidents es poden veure a les figures següents:

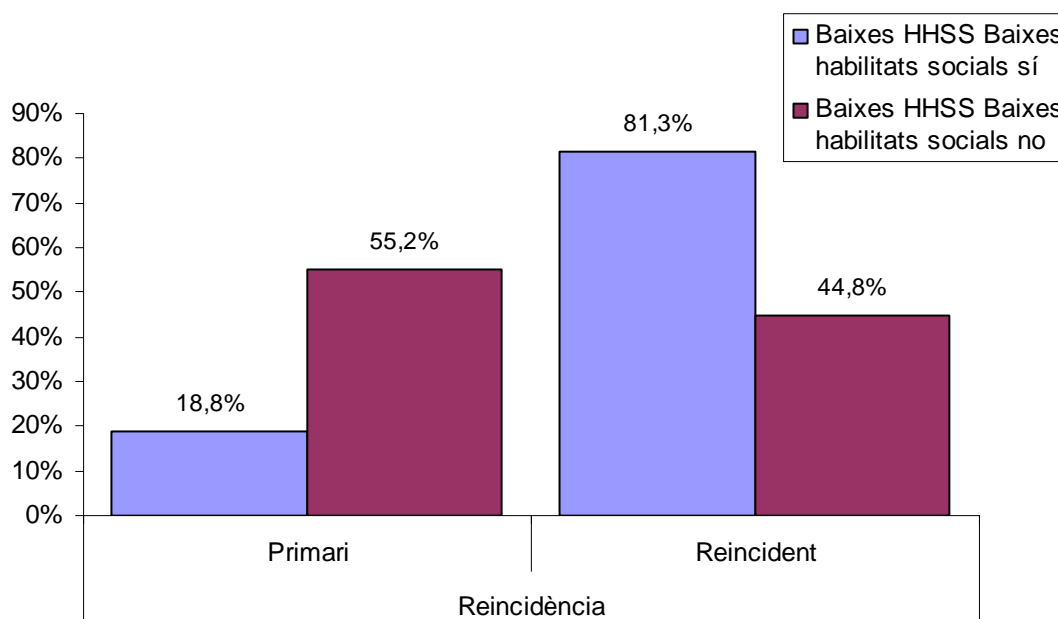
Gràfic 56: Relació entre consum de drogues i reincidència

Gràfic 57: Relació entre absència d'empatia i reincidència

Gràfic 58: Relació entre baixes habilitats socials i reincidència

El 71,1% dels subjectes que han consumit drogues són reincidents en comparació amb el 36,8% dels no consumidors. Pel que fa a l'empatia, quasi la totalitat dels que presenten mancances en aquesta capacitat (91,3%) són reincidents, pel contrari, només el 43,3% dels que mostren un nivell suficient d'empatia són reincidents. Quant a les habilitats socials, el 81,3% de subjectes que manquen d'aquestes habilitats són reincidents, en comparació amb el 44,8% dels que en tenen suficients.

7. Conclusions

Aquest estudi representa una primera aproximació a la violència contra la parella en relacions sentimentals entre adolescents, per tant presenta algunes limitacions que han de ser tingudes en compte.

Les investigacions centrades en l'estudi dels factors de risc en l'adolescència i joventut pretenen detectar aquelles variables, tant a nivell individual com contextual, que incrementen el risc d'establir comportaments violents durant el nuviatge, i no menys important, determinar aquelles variables que poden arribar a reduir o atenuar la probabilitat d'iniciar-se en aquest tipus de conductes.

Per l'elaboració de programes preventius, es requereix la detecció d'aquells factors de risc que mantenen i consoliden la violència en la població adolescent i juvenil i aquells factors precursors en l'inici de la mateixa. No obstant això, malgrat els esforços realitzats en aquestes dues últimes dècades, no es compta amb tota la informació necessària per seleccionar les variables de major pes alhora de predir la violència en les relacions de parella durant l'adolescència.

El nostre objectiu principal era conèixer de primera mà les característiques psicològiques, sociodemogràfiques i judicials dels/les menors denunciats/des per agredir a la seva parella, alhora que conèixer també les característiques sociodemogràfiques de les víctimes, a la província de Barcelona, objectiu que tal i com es reflexa als resultats considerarem assolit.

Donades les característiques i limitació de la mostra del nostre estudi, hem obtingut una primera aproximació a les realitats d'aquest tipus de violència durant l'adolescència que obre futures línies d'investigació. Malgrat que, donada la complexitat d'aquest tipus de comportament, no podem establir una relació directa de causalitat, sí hem pogut determinar variables que

habitualment es presenten en aquest casos. Així doncs, és possible parlar de determinades característiques o factors que podrien definir, de forma genèrica, aquelles persones en situació d'alt risc i un perfil típic que pogués aglutinar o resumir les característiques més rellevants.

Tenint en compte les dimensions de la mostra hem d'assenyalar que aquesta no és significativa per a poder establir conclusions respecte la totalitat dels adolescents establerts a Catalunya. S'hauria d'ampliar la població d'estudi a joves que no presentin comportaments violents front la seva parella sentimental, per establir un grup control i detectar les diferències en les variables sociodemogràfiques, psicològiques i la tipologia de relació establerta.

Una altra limitació resideix en un biaix de selecció, ja que la inclusió dels subjectes dins la població d'estudi ha estat a través de la qualificació dels fets denunciats per part del Ministeri Fiscal, on aquest ha tipificat els fets amb diferents qualificacions (maltractament familiar, lesions, vexacions injustes, contra la integritat moral, amenaces, coaccions, etc), havent perdut probablement part de la població denunciada en el període d'anàlisi.

En el marc d'un disseny longitudinal s'ha administrat un protocol de recollida consistent en una selecció de les variables més significatives detectades en estudis previs a nivell nacional i internacional. Com s'ha exposat, la codificació dels factors de risc ha estat basada en la informació que constava en els arxius i expedients judicials, tenint certes dificultats per a poder completar la totalitat de les variables analitzades en el protocol de recollida. Aquesta pèrdua d'informació ha estat més accentuada en els casos on s'ha dut a terme el programa de mediació a la víctima, perquè la intervenció va dirigida a la resolució del conflicte subjacent a la denúncia i no a la detecció de les necessitats o mancances de l'àmbit personal, familiar, social i psicològic dels nois i noies denunciats. D'altra banda, les variables que preteníem recollir en relació a les víctimes s'han vist dificultades per la poca informació recollida en les diligències policials.

Malgrat això, per tal d'intentar compensar aquestes mancances es va dur a terme entrevistes amb els professionals referents dels casos, obtenint informació de possibles coordinacions.

D'altra banda, hem dut a terme un seguiment de la reincidència dels subjectes en un període estimat d'un any, termini que considerem relativament curt per establir un seguiment longitudinal més acurat a la realitat. Tant és així, que seria òptim continuar amb el seguiment fins l'etapa adulta per establir si les conclusions a les que hem arribat coincideixen amb la reincidència obtinguda.

Una limitació potencial de l'estudi es deu a condicionaments propis de la logística de la investigació. El mateix avaluador va puntuar totes les variables recollides i, en conseqüència no s'ha pogut realitzar l'anàlisi de fiabilitat intersubjectes. No obstant això, la metodologia actual és satisfactòria en el sentit que reflecteix la realitat amb que es troben els professionals del nostre àmbit. En noves investigacions seria necessari conèixer els possibles efectes d'aquesta limitació.

En relació al programa de mediació, moltes de les variables no es recullen ja que la intervenció i posterior informe al Ministeri Fiscal es centra en la responsabilització sobre els fets i la reparació a la víctima, mantenint-se la confidencialitat respecte al procés. Des del programa d'assessorament moltes dades tampoc no han pogut ser obtingudes perquè no han quedat plasmades en els informes o en els expedients judicials.

Pel que fa a la consecució dels objectius secundaris, val a dir que hem pogut esbrinar aquells elements que podien facilitar la construcció de les relacions a les que hi ha presència de violència contra la parella. Sembla que les variables que tenen més pes són, el consum de drogues, l'absència d'empatia i la manca d'habilitats socials. Aquestes correlacionen significativament amb la reincidència i que en aquest sentit es confirma la nostra hipòtesi.

Un altre objectiu era aprofundir teòricament en les diferències existents en la tipologia dels casos de violència contra la parella en menors respecte a la dels adults. Tot això ha quedat àmpliament detallat en el marc teòric i, per tant, podem dir que ho hem aconseguit.

Pel que fa a l'objectiu de quantificar dels casos reals que atenem, també l'hem aconseguit. Hem trobat que les denúncies a on s'ha donat violència contra la parella, la Fiscalia ha fet diferents qualificacions: lesions, maltractament familiar, coaccions, violència física contra les persones, violència física sobre familiars, amenaces, lesions en l'àmbit familiar, violència domèstica, agressió sexual, lesions en l'àmbit domèstic, contra la integritat moral, danys, injúries.

Aquesta diversitat a l'hora de fer la qualificació dels fets pensem que pot estar relacionat amb la intenció de no etiquetar a persones joves que estan iniciant pautes de comportament inadequades i que comencen a tenir les seves primeres experiències afectivo-sentimentals, en un moment vital de vulnerabilitat en que estan cercant i construint la seva identitat.

D'altra banda, els permet que tinguin la possibilitat de poder solucionar el conflicte que ha motivat la intervenció de la justícia amb una via alternativa i/o complementària, mitjançant un procés de mediació.

Pel que fa a l'objectiu de conèixer les respostes judicials - entesa com la finalització de l'expedient penal - que s'estan portant a terme amb aquest tipus de fets pensem que hem complert l'objectiu, ja que ho hem pogut esbrinar tal i com queda reflectit al gràfic 37. De les dades obtingudes podem concloure que es fa una clara aposta per la via extrajudicial.

A continuació detallarem les conclusions obtingudes en referència a les variables analitzades.

Respecte a les variables demogràfiques, veiem que la mostra treballada segueix, en la majoria dels casos les característiques definides a estudis

anteriors. No obstant, trobem característiques diferenciadores respecte a altres estudis.

Cal destacar que en el nostre estudi hem obtingut una elevada representació del gènere femení en el rol d'agressora respecte les investigacions de la mateixa temàtica on la mostra són adults. Gairebé un terç de la mostra són noies denunciades per les seves parelles, quan en el cas dels adults és inferior al 5%. Hem detectat dos casos de parelles homosexuals, situació poc present en altres estudis per les dificultats per detectar aquestes denúncies.

Respecte a l'edat, observem una major exposició a la violència amb els anys, tal i com es recull a les investigacions de Póo, AM. i Vizcarra, MB. (2008). El 82,2% de joves de la mostra tenen 16 i 17 anys. Conforme els joves tenen més edat, apareixen més denúncies: dels 16 als 17 anys passem d'un 25% a un 55%.

Pel que fa a l'edat de les víctimes, segons Bachman (2000) l'Enquesta Nacional de Victimització Criminal, les taxes de violència augmenten en les dones entre els 15 i 19 anys, aconseguint el seu màxim entre els 20 i 24. A la nostra mostra observem un pic entre els 16 i els 17 anys. No obstant, tenint en compte que l'edat dels infractors es troba entre els 14 i els 17 anys, que els joves solen relacionar-se amb persones de la seva mateixa edat i que, com s'ha mencionat prèviament, el gruix d'infractors es situa entre els 16 i els 17 anys, no podem concloure si es mantindrien o no els resultats obtinguts a l'Enquesta Nacional de Victimització Criminal.

Pel que fa a les variacions respecte al país d'origen, hem vist que el 31% de la població estudiada és nascuda fora de Catalunya. Segons les dades de l'Idescat de 2009, la població immigrada al nostre territori es situa al voltant del 13%. Segons el continent, trobem que les diferències es concentren en el cas de les persones originàries de països americans. Segons les dades de l'Idescat, que inclouen tot el continent americà, el tant per cent de persones

americanes amb residència a Catalunya és d'aproximadament un 5%. A la nostra mostra representen el 27% del total.

Segons aquestes dades, la seva representació al nostre estudi és més alta que a la població general. Aquests resultats segueixen la línia dels presentats per Foie i col·laboradors (2001), en els que, no obstant, s'identifica com a factor de risc la pertinença a una raça diferent de la caucàsica, mentre que en el nostre cas semblaria més vinculat al procés migratori llatinoamericà en concret.

Els diversos estudis no ofereixen conclusions clares respecte a les característiques de l'entorn de residència, no obstant, la major part de la nostra mostra es situa a les zones més urbanitzades de la província de Barcelona, concretament al Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès Occidental. Aquestes àrees comparteixen trets en comú com la industrialització, una alta densitat de població, l'existència de grans àrees urbanes, a vegades sense discontinuïtat entre elles o ser zones acollidores de les diferents onades migratòries.

En referència a l'estatus socioeconòmic, la major part dels estudis previs assenyalen un baix nivell socioeconòmic com a factor de risc (Scott, 2004; Hird, 200; Ackard et al., 2003; Chan et al., 2004; Hotaling i Sugarman, 1986). A la nostra mostra el 74% de subjectes van definir en l'exploració tècnica la seva situació econòmica com a suficient. Aquesta identificació es basa en una valoració subjectiva dels usuaris, sense tenir en compte paràmetres objectius o barems d'ingressos establerts. Segons les dades obtingudes sobre el percentatge de llars amb dificultats per arribar a fi de mes a Espanya l'any 2005 (www.idescat.cat), un 26,21% consideraven que tenien dificultats per aconseguir-ho. Curiosament, aquest és el mateix tant per cent que trobem a la nostra mostra de famílies que defineixen la seva situació com a insuficient o bé que reben ajut assistencial per cobrir les seves despeses. Podem concloure, doncs, que a la nostra mostra aquest segment de la població no es troba sobrerrepresentat.

Les variables històriques que explicarien l'inici de la violència serien l'escassa habilitat dels pares per educar i la separació de la parella que exerceix el rol parental.

En concret, pel que fa a l'escassa habilitat dels pares per educar, hem obtingut uns resultats similars als estudis de González i Santana (2001) i Lavoie i col·laboradors (2002), en els que es van detectar que unes pràctiques educatives massa punitives i/o la negligència dels pares (Straus i Savage, 2005) tenien una influència directa en la presència de conductes violentes posteriors dels joves contra la seva parella.

D'altra banda, l'absència d'un dels progenitors dins l'estructura o nucli familiar ha resultat ser un tret comú pels joves adolescents que estableixen relacions de parella violentes, tal i com van concloure Màlic i col·laboradors (1997).

Pel que fa a les variables clíniques, destaquem com a factors de risc desencadenants de conductes violentes contra la parella el consum de drogues, l'acceptació de la violència com actitud, l'absència d'empatia i la falta de control personal.

Pel que fa al consum de substàncies tòxiques, concretament la ingesta abusiva d'alcohol, és present en un 40%, concentrant-se un major consum durant els caps de setmana. Luthra i Gidycz, (2006) varen obtenir resultats similars en la seva investigació.

Com a segona substància consumida, hem detectat un consum diari de cànnabis en més d'un terç. Pel que fa a la resta de substàncies no trobem dades rellevants.

Quant a la dificultat del control de l'ira, més de la meitat dels agressors i agressores del present estudi mostren incapacitat per gestionar-la i en un 49% dels casos presenten problemes de autocontrol. Aquests resultats recolzen els estudis de Dye i Eckhardt (2000) i els de Lafontaine i Lussier (2005). Els

primers van detectar que els estudiants que eren agressius presentaven una alta tendència a mostrar ira respecte als no agressius; i els segons que hi havia una associació significativa entre l'agressió física i l'expressió d'ira en les parelles.

L'acceptació de la violència com a actitud es present en un terç de la població estudiada. De forma similar, aquests resultats es troben també en l'estudi de Díaz-Aguado i Martínez Arias (2001), en el que senyalen que els nois adolescents obtenen puntuacions elevades en les creences sexistes i actituds que justifiquen la violència. En el cas de les creences sexistes, si bé hem procurat recollir les creences tradicionals respecte al gènere, no hem obtingut dades concloents ja que no es reflecteix aquesta informació en els informes.

Més d'un terç dels adolescents estudiats presenta absència d'empatia entesa com la dificultat d'identificar, comprendre i compartir els pensaments, sentiments i intencions d'una altra persona. A més a més quasi la totalitat dels menors reincidents de la mostra (91,3%), presenten aquesta mancança, mentre que en el cas dels no reincidents, aquesta absència és només present en el 43% dels subjectes.

Pel que fa a les variables interpersonals, al voltant del 30% dels adolescents presenta manca d'habilitats en la resolució de problemes. Aquesta es reflecteix en moltes investigacions que han estudiat la violència contra la parella en adults. Els resultats obtinguts en aquest factor reforcen l'estudi presentat per Watson (2005).

Respecte a les variables socials, les investigacions apunten que els nens en edat preescolar que van rebre més suport social presentaven un índex més baix d'agressivitat (Stormont-Spurgin i Zenatll, 1995). Alhora, els joves que perceben poc suport per part de la família i amics poden ser més propensos a manifestar ira i agressivitat (Kashani, Suarez, Allan i Reid, 1997). En el nostre estudi gairebé un terç de la mostra presenta falta de recolzament social front al 61% que manifesta un entorn relacional favorable, capaç d'oferir suport social.

No obstant, no podem extreure conclusions rellevants per la manca de grup control amb què comparar.

D'altra banda, durant l'adolescència, pren importància la influència del grup de relació, entenent que la interacció amb els iguals ajuda en la construcció i adquisició de la identitat individual del jove. Per tant, si els iguals presenten conductes conflictives existeix una probabilitat més alta d'infligir o rebre violència. El 26% de la mostra presenta aquesta variable o factor de risc.

En aquest sentit, vincular-se a joves que justifiquen i/o fan ús de la violència pot marcar certa tendència a comportar-se d'aquesta manera en les relacions de parella. En la nostra mostra deu dels casos estudiats han presentat aquesta variable però en molts casos no s'ha trobat informació al respecte, per tant no es pot concretar el pes d'aquest possible factor de risc.

A nivell jurídic són majoria els fets catalogats com a delictes pel Ministeri Fiscal, aproximadament el 83% de la mostra, la resta de fets es cataloga com a falta. La naturalesa de la violència predominant en la nostra mostra és la violència física, encara que també es dona de manera simultània la violència i/o abús verbal i emocional.

Segons les dades obtingudes en quan a la naturalesa dels fets per sexe ens hem trobat que en el cas dels nois en un 85'7% dels casos són delictes front un 73'1% en el cas de les noies. Contràriament les noies realitzarien més faltes (26'9%) que els nois (14'3%). En quan al tipus d'agressió per sexe, troben que, els nois exerceixen més abús emocional i verbal, (64'1%) que les noies (26'9%). Aquestes no fan servir la violència sexual ni altres tipus de control cap a les seves parelles. Mentre que ells les utilitzen en un 9'4% i 6'3% respectivament. Podem concloure que els nois són més actuadors, en el sentit que tenen mes expedients oberts, amb fets més greus i on coexisteixen diferent tipus de conductes violentes. Pel que fa a les noies, aquestes tenen menys expedients, són menys greus i acostuma a haver un únic tipus de conducta violenta.

Pel que fa a conèixer les respostes judicials - enteses com la finalització de l'expedient penal - que s'estan portant a terme amb aquest tipus de fets, la mesura més imposada ha estat la llibertat vigilada (9 casos) seguida de l'amonestació (4 casos) i l'internament (3 casos). La resta d'expedients que no han arribat a ser jutjats, 17 continuen en instrucció, 19 van ser sobreseguts i 30 van ser mediacions finalitzades amb èxit.

Així doncs, destaquem que el 34% de la mostra ha resolt l'expedient judicial mitjançant un programa de mediació, havent reconegut els fets, mostrant penediment al respecte i amb la conseqüent reparació a l'altra part implicada, la víctima. Aquests resultats fan pensar que aquesta opció extrajudicial és una via vàlida per a resoldre els conflictes violents en les relacions de parella en adolescents. Tenint això en compte, en un futur es podria fer una prova pilot en la jurisdicció d'adults per a considerar la mediació com a alternativa al procediment actual.

Cal destacar que en un 10% dels casos la resposta judicial final és de sobreseïment per l'article 27.4 de la Llei Orgànica 5/2000 de Responsabilitat Penal del Menor, la qual fa referència a la proposta de tancament de l'expedient segons la valoració feta per l'equip tècnic, atenent a l'interès del menor que, juntament amb l'11% de casos sobreseguts per altres causes i el 4% de joves absolts, sumen una quarta part dels expedients de la nostra mostra sense mesura judicial.

En contraposició a la jurisdicció d'adults, on la majoria de denúncies contra la parella té una resposta immediata per part de la Justícia, a la nostra població la imposició de mesures cautelars és present en l'11%. Aquestes dades podrien interpretar-se de diverses maneres, una d'elles seria que la majoria de les parelles adolescents no conviuen fet que disminuiria la probabilitat de reiterar aquestes conductes. Una altra possibilitat, i seguint els estudis de Póo i Vizcarra (2008), seria que amb l'edat es mostra un augment en l'exposició de la violència i conseqüentment un increment de la seva intensitat i freqüència així com de la necessitat d'intervenir.

El 53% dels menors denunciats per aquest tipus de fets té més d'un expedient judicial. D'aquests, només l'11% és reincident de violència contra la parella. Per tant, s'observa que existeix una gran versatilitat pel que fa a la tipologia delictiva. També, s'observa que el perfil d'aquests joves s'escau més a una tendència general de conducta violenta. En relació aquest punt, seria convenient diferenciar en futures investigacions dos grups d'agressors, aquells que només presenten violència en l'àmbit de la parella i els que en fan ús de forma més generalitzada.

Pel que fa a la resposta judicial cal destacar que durant l'elaboració de les presents conclusions, el 20% dels casos segueix en instrucció, és a dir, no s'ha demostrat la culpabilitat del menor en els fets.

Pel que fa al tipus de relació de parella que s'estableix a l'adolescència i els factors de risc que podrien desencadenar violència dins de la relació sentimental una de les variables constatades en el present estudi seria el dèficit en la satisfacció de la relació que es detecta en més d'un terç dels subjectes.

També és important ressaltar que existeix un alt percentatge de joves que han patit aconteixements vitals estressants, concretament un 61%; esdeveniments que podrien incidir en la dinàmica de la relació de parella. Cal destacar que en el cas dels reincidentes aquest tipus de vivència es detecta en més de la meitat dels casos. Podríem determinar que la manca de recursos personals per tal de gestionar adaptativament aquesta frustració podria anar aparellada a una major probabilitat d'expressió de la conducta violenta.

Hem detectat la necessitat de realitzar una major investigació de caràcter analític per descobrir quins factors de risc tenen major i menor incidència en l'etiologia d'aquest tipus de violència.

Finalment, si bé no hem pogut detectar de forma significativa l'existència dels factors de risc identificats en altres investigacions, cal destacar que aquestes dades ens han permès obtenir uns resultats globals i descriptius de la realitat

de la violència contra la parella en casos d'adolescents en la nostra àrea de treball i una primera aproximació a futures línies d'intervenció i de recollida de la informació.

8. Propostes

A partir de la finalització de tot estudi es desprenen una sèrie d'idees en forma de propostes de treball futur per a l'optimització de la tasca encomanada o bé de properes línies d'investigació. Per tant, del coneixement d'aquesta realitat se'n poden derivar altres interessos a treballar en futures investigacions. En concret, nosaltres proposem les següents:

- Creuar les variables analitzades en la recerca d'altres relacions significatives per tal de poder arribar a conèixer els determinants específics de la violència en les relacions de parella adolescents (context, motivacions, circumstàncies i naturalesa), donat que només a partir d'aquest coneixement és possible arribar a determinar aquelles claus d'actuació que siguin suficientment rellevants per aconseguir resultats preventius eficaços.
- Elaborar una sèrie de models que incloguin no només factors de risc del comportament agressiu, sinó també aquells factors protectors que disminueixen de forma significativa la probabilitat que els adolescents arribin a manifestar qualsevol tipus d'agressió. Així, podríem explicar la violència en les relacions de parella com un conjunt de factors individuals, familiars, socials i culturals que interaccionen entre si, causant i mantenint el comportament agressiu.
- Modificar els descriptors de la Base de Dades JOVO de forma que recullin els principals factors de risc identificats en el present estudi, amb l'objectiu de reflectir millor les característiques de la població atesa per aquests fets per a futures investigacions.
- Incorporar dissenys de caràcter longitudinal que permetin establir el desenvolupament i contribució diferencial de cada un dels factors que mantenen i causen el comportament agressiu i cercar pautes

d'intervenció que facilitin la modificació del patró relacional per evitar victimitzacions secundàries en ambdues parts.

- Elaborar un pla d'acció preventiu que es realitzi principalment en estadis primerencs del desenvolupament evolutiu, evitant que la conducta agressiva en el context de les relacions de parella s'afianciï i cronifiqui fins l'etapa adulta.
- Difondre i posar a disposició dels professionals (personal sanitari, judicial, assistencial i policial) les conclusions de l'estudi realitzat.

9. Referències bibliogràfiques

- Abramson, L.; Seligman, M. E.; Teasdale, J. D. (1978): "Learned helplessness in humans: A critique and reformulation". *Journal of Abnormal Psychology*, 87.
- Ackard, D.M.; Neumark-Sztainer, D.; Hannan, P. (2003): "Dating violence among a nationally representative sample of adolescent girls and boys: associations with behavioral and mental health". *Journal of Gender Specific Medicine*, 6 (3).
- Ainsworth, M. D. S.; et al. (1978): *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum, Hillsdale, NJ.
- Alberdi, I.; Rojas, L. (2005): *Violencia: tolerancia cero*. Fundación "La Caixa", Barcelona.
- Amurrio Velez, M.; et al. (2010): *Violencia de género en las relaciones de pareja de adolescentes y jóvenes de Bilbao*. Zerbitzuan, 47.
- Amunátegui Perell, C.F. (2006): "El origen de los poderes del "Paterfamilias" I: El "Paterfamilias" y la "Patria potestas"" *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos XXVIII*
- Amunátegui Perell, C.F. (2007): "El Origen de los poderes del "Paterfamilias", II: El "Paterfamilias" y la "Manus"" *Revista de Estudios Histórico-Jurídicos XXIX*
- Anderson, L.A.; Whiston, S.C. (2005): "Sexual assault education programs: Meta-analytic examination of their effectiveness". *Psychology of Women Quarterly*, 29.

- Archer, J. (2000): "Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review". *Psychological Bulletin*, 126.
- Archer, J.; Graham-Kevan, N. (2003): "Do belief about aggression predict physical aggression to partners?" *Behaviour*, 29.
- Arias, I.; Samios, M.; O'Leary, K. D. (1987): Prevalence and correlates of physical aggression during courtship. *Journal of Interpersonal Violence*, 2.
- Arriaga, X.; Foshee, V.A. (2004): "Adolescent dating violence: Do adolescents follow in their friends', or their Parents', footsteps?" *Journal of Interpersonal Violence*, 19.
- Babcock, J. C.; et al. (1993): "Power and violence: The relationship between communication patterns, power discrepancies and domestic violence". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61.
- Bachman, R. (2000): "A Comparison of Annual Incidence Rates and Contextual Characteristics of Intimate -Perpetrated Violence Against Women From the National Crime Victimization Survey (NCVS) and the National Violence Against Women Survey (NVAWS)". *Violence Against Women*, 8.
- Barnett, O.W.; Martínez, T.; Bleustein, B. (1995): "Jealously and anxious romantic attachment in Maritain violent and nonviolent males". *Journal of Interpersonal Violence*, 11.
- Barnett, O.W.; Miller-Perrin, C.L.; Perrin, R. (1997): *Family violence across the lifespan*. Sage, Londres.

- Barragán, F. (2006): “Educación, adolescencia y violencia de género: les amours finissent un jour”. *Otras Miradas*, 6 (1).
- Barrón, A.; Martínez-Iñigo, D. (1999): “Atribuciones de causalidad y responsabilidad en una muestra de casados y divorciados”. *Psicothema*, 11.
- Baumeister, R.F.; Leary, M.R. (1995): “The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation”. *Psychological Bulletin*, 117.
- Beck, U.; Beck-Gersheim, E. (2001): *El normal caos del amor. Las nuevas formas de la relación amorosa*. Paidós, Barcelona.
- Berkowitz, L. (1996): *Agresión. Causas, consecuencias y control*. DDB, Bilbao. Edició original en anglès, 1993.
- Billingham, R.E.; Notebaert, N.L. (1993): “Divorce and dating violence revisited: Multivariate analices using Straus’s conflict tactics subscores”. *Psychological Reports*, 73.
- Billingham, R.E.; Gilbert, K. (1990): “Parental divorce during childhood and use of violence in dating relationships”. *Psychological Reports*, 66.
- Bonino, L. (2005): *Los programas de reeducación, reinserción o rehabilitación para varones que ejercen violencia contra las mujeres: Riesgo de su implementación con estrategias inadecuadas*. Ponència presentada a l’Assamblea de Madrid (Parlament Regional) l’abril de 2005.
- Bookwala, J.; et al. (1992): “Predictors of dating violence: A multivariate analysis”. *Violence and Victims*, 7.

- Bookwala, J.; Frieze, I.; Grote, N. (1994): "Love, aggression, and satisfaction in dating relationships". *Journal of Social and Personal Relationships*, 11.
- Bowlby (1980): *Attachment and Loss, Vol. 3: Loss: Sadness and Depression*, Hogarth Press and Institute of Psycho-Analysis, Londres.
- Brewer, D. D.; et al. (1995): "Preventing serious, violent and chronic juvenile offending: A review of evaluations of select strategies in childhood, adolescence, and the community". A: Howell, J.C. et al. (Ed.) *Serious, Violent, & Chronic Juvenile Offenders*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Bustelo Ruesta, M. (2004): *La evaluación de las políticas de género en España*. Facultad de Ciencias Políticas y Sociología, Madrid.
- Campbell, J.C. (1995): *Assessing Dangerousness. Violence by sexual offenders, batterers, and child abusers*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Center For Disease Control And Prevention (2006): Youth risk behavior surveillance. United States 2005. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, (55). <http://www.cdc.gov/mmwr/PDF/SS/SS5505.pdf>
- Chan, L.S.; et al. (2004): *Preventing Violence and Related Health-Risking Social Behaviors in Adolescents*. Agency for Healthcare Research and Quality, Rockville, MD.
- Chase, K.A.; Treboux, D.; O'leary, K.D. (2002): "Characteristics of high-risk adolescents' dating violence". *Journal of Interpersonal Violence*, 17(1).

- Clark, M.; et al. (1994): "Courtship violence among African- American college students". *Journal of Black Psychology*, 20.
- Comisión Para La Investigación De Malos Tratos A Mujeres. Informe sobre violencia de género en las mujeres jóvenes 2005. (data d'accés: 11 de novembre del 2010) disponible a: <http://www.malostratos.org/index.htm>
- Commission For The Prevention Of Youth Violence (2000): *Violence prevention medicine, nursing, and public health: Connecting the dots to prevent violence*. American Medical Association, Chicago.
- Connolly, J. A.; et al. (2004): "Mixed-gender groups, dating, and romantic relationships in early adolescence". *Journal of Research on Adolescence*, 14.
- Corsi, J. (1995): *Violencia masculina en la pareja. Una aproximación al diagnóstico y a los modelos de intervención*. Paidós, Buenos Aires.
- Corsi, J. (1994): *Violencia familiar. Una mirada interdisciplinar sobre un grave problema social*. Paidós, Buenos Aires.
- Corsi, J.; Ferreira, G. (1998): *Manual de capacitación y recursos para la prevención de la violencia familiar*. Asociación Argentina de Prevención de la Violencia Familiar, Buenos Aires
- Davies, P.T.; Lindsay, L.L. (2001): "Does gender moderate the effects of marital conflict on children?". A: Grych, J., Fincham, F. (Ed.), *Interparental conflict and child development: Theory, research, and application*. Cambridge University Press, Cambridge.
- DeMaris, A. (1987): "The efficacy of a spouse abuse model in accounting for courtship violence". *Journal of Family Issues*, 8.

- Díaz-Aguado, M.J. (2003): "Adolescencia, sexismo y violencia de género". *Papeles del Psicólogo*, 23 (84).
- Díaz-Aguado, M.J.; Martínez Arias, R. (2001): *La construcción de la igualdad y la prevención de la violencia contra la mujer desde la educación secundaria*. Instituto de la Mujer, Madrid.
- Díaz Nieto, O. (2008): *Violencia de pareja entre adolescentes. Agresores y víctimas. Asesoramiento y mediación*. Ponencia presentada al II Congreso Interdisciplinar de Violencia de Género e Intrafamiliar, Dpto. Justicia, Empleo y Seguridad Social. Gobierno Vasco, San Sebastian
- Dion, K. K.; Dion, K. L. (1993): "Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy". *Journal of Social Issues*, 49.
- Dodge, K.A.; Bates, J.E.; Pettit, G.S. (1990): "Mechanisms in the cycle of violence". *Science*, 25.
- Downey, G.; Feldman, S.; Ayduk, O. (2000): "Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships". *Personal Relationships*, 7.
- Downey, G.; et al. (1998): "The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners". *Journal of Personality and Social Psychology*, 75.
- Durant, R.H.; Altman, D.; Wolfson, M. (2000): "Exposure to violence and victimization, depression, substance use, and the use of violence by young adolescents". *Journal Pediatrics*, 137.
- Dutton, D. G.; Kropp, R. P. (2000): "A review of domestic violence risk instruments". *Trauma, Violence and Abuse*, 1 (2).

- Dutton, M. A. (1991): "Understanding women's responses to domestic violence: a redefinition of battered woman syndrome". *Hofstra Law Review*, 21.
- Dutton, D. G.; Painter, S. L. (1981): "Traumatic bonding: The development of emotional attachments in battered women and other relationships of intermittent abuse" . *Victimology: An International Journal*, 6.
- Dye, M.L.; Eckhardt, C.I. (2000): "Anger, irrational beliefs and dysfunctional attitudes in violent dating relationships".. *Violence and Victims*, 15 (3).
- Earls, F.; Cairns, R.B.; Mercy, J.A. (1993): "The control of violence and the promotion of nonviolence in adolescents". En: Millstein, S.G.; Petersen, A.C.; Nightingale, E.O., (Ed) *Promoting the health of adolescents: New directions for the twenty-first century*. Oxford University Press, New York.
- Eckhardt, C.I.; Dye, M.L. (2000): "The cognitive characteristics of martially violent men: Theory and evidence". *Cognitive Therapy and Research*, 24 (2).
- Echeburúa, E.; Fernández-Montalvo, J. (1997): "Variables psicopatológicas y distorsiones cognitivas de los maltratadores en el hogar: un análisis descriptivo". *Análisis y Modificación de Conducta*, 22 (85).
- Echeburúa, E.; Corral, P. (1998): *Manual de violencia familiar*. Siglo XXI, Madrid.
- Elkind, D. (1981): *El niño y la realidad: tres aspectos del desarrollo*. Paidós, Barcelona.

- Elwood, L. S.; Williams, N. L. (2007): "PTSD-related cognitions and romantic attachment as moderators of psychological symptoms in victims of interpersonal trauma". *Journal of Social and Clinical Psychology, 26 (10)*.
- Erikson, E. H. (2000): *El ciclo vital completado*. Ediciones Paidós Ibérica Barcelona.
- Fernández Fuertes, A. A.; Fuertes Martín, A. (2005): "Violencia sexual en las relaciones de pareja de los jóvenes". *Sexología Integral, 2*.
- Fernández-Fuertes, A.A.; Fuertes. A.; Pulido, R.F. (2006): "Evaluación de la violencia en las relaciones de pareja de los adolescentes. validación del conflicto in adolescent ting relationships inventory (cadri) - versión española". *International Journal of Clinical and Health Psychology, 6 (2)*.
- Field, C.A.; Caetano, R.; Nelson, S. (2004): "Alcohol and violence related cognitive risk factors associated with the perpetration of intimate partner violence". *Journal of Family Violence, 19 (4)*.
- Finkelhor, D.; Browne A. (1985): "The Traumatic Impact of Child Sexual Abuse: A Conceptualization". *Journal of Orthopsychiatry*, vol. 55 (4). Reprinted in Cless S.; A. Thomas, (Eds.), *Annual Progress in Child Psychiatry and Child Development*. Brunner/Mazel, New York.
- Flynn, C. (1990): "Sex roles and women's response to courthip violence". *Journal of Familly Violence, 5*.
- Follette, V.; Alexander, P. (1992): "Dating violence: Current and historical correlates". *Behavioural Assessment, 14*.

- Follingstad, D.R.; et al. (1999): "Risk factors and correlates of dating violence: the relevance of examining frequency and severity levels in a college sample". *Violence and Victims*, 14 (4).
- Fontanil, Y.; et al. (2005): "Prevalencia del maltrato de pareja contra las mujeres". *Psicothema* 17 (1).
- Foo, L.; Margolin, G. (1995): "A multivariate investigation of dating aggression". *Journal of Family Violence*, 10.
- Foshee, V.A. (2000): "The Safe Dates program: 1 year follow up results". *American Journal of Public Health*, 90 (10).
- Fritzpatrick, M.K. (2004): "Associations of gender and gender-role ideology with behavioural and attitudinal features of intimate partner aggression". *Psychology of Men and Masculinity*, 5 (2).
- Furman, W.; Flanagan, A. S. (1997): "The influence of earlier relationships on marriage: An attachment perspective". A: Halford, W. K., Markman, H. J. (Ed.), *Clinical handbook of marriage and couples interventions*. Wiley, New York.
- Furman, W.; Shaffer, L. (2003): "The role of romantic relationships in adolescent development". A: Lersheim, P. (Ed.), *Adolescent Romantic Relations and Sexual Behaviour: Theory, research and practical implications*. Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Gállico Estévez, F. (2009): *SOS.. Mi chico me pega pero yo le quiero. Cómo ayudar a una chica joven que sufre malos tratos en su pareja*. Pirámide, Madrid.
- Gil Rodríguez, P.; Lloret Ayter, I. (2007): *La violencia de género*. Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona.

- Glass N., et al. (2003): "Adolescent Dating Violence: Prevalence, Risk Factors, Health Outcomes, and Implications for Clinical Practice". *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 32
- González Lozano, M. (2008): *Violencia en las relaciones de noviazgo entre jóvenes y adolescentes de la comunidad de Madrid*, Departamento de personalidad, evaluación y tratamientos psicológicos. Universidad Complutense de Madrid, Madrid.
- González L., M. P.; Muñoz Rivas, M.; Graña Gomez, J. L. (2003): "Violencia en las relaciones de pareja en adolescentes y jóvenes: una revisión". *Psicopatología Clínica Legal y Forense*, 3 (3).
- González Méndez R.; Santana Hernández J. D. (2001): "La violencia en parejas jóvenes" *Psicothema*, 13.
- Gonzalez-Ortega, I.; Echeburua, E.; De Corral, P. (2008): "Variables significativas en las relaciones violentas en parejas jóvenes: una revisión" . *Behavioral Psychology/Psicología Conductual*, 16 (2).
- Gorrotxategi, M.; De Haro, I.M. (1999): *Materiales Didácticos para la Prevención de la Violencia de Género. Educación Secundaria*. Consejería de Educación y Ciencia, Junta de Andalucía, Málaga.
- Gracia, E.; Herrero, J.; Musita, G. (2002): *Evaluación de recursos y estresores psicosociales en la comunidad*. Editorial Síntesis, Madrid.
- Gracia Fuster, E. (2002): *Las víctimas invisibles de la violencia familiar: el extraño iceberg de la violencia doméstica*. Paidós Barcelona.

- Grasley, C. (2002): "Abuse in teen dating: A multi-factorial analysis of the association between child maltreatment and abuse in subsequent intimate relationships". *Dissertation Abstracts Internacional Section-B: The Sciences and Engineering*, 63(4-B).
- Heise, L.; Ellsberg, M.; Goettenmeller, M. (1999): *Ending violence against women*. Population Reports. Serie L, N° 11, Baltimore.
- Hernando Gómez, A. (2007): "La prevención de la violencia de género en adolescentes". *Apuntes de Psicología*, 25 (3).
- Hird, M.J. (2000): "An empirical study of adolescent dating aggression in the U.K". *Journal of Adolescent*, 23.
- Hotaling, G.; Sugarman, D. (1986): "An analysis of assaulted wives". *Journal of Family Violence*, 5.
- Hockenberry, S.; Billingham, R. (1993): "Psychological reactance and violence within dating relationships". *Psychological Reports*, 73..
- Howell J.C., (1995): *Sourcebook on serious, violent, and chronic juvenile offenders*. Sage Publications,. Thousand Oaks, CA
- Hyman, K.D. (1999): *Dating violence among adolescent: risk factors and implications for treatment and research*. Office of Child Development. University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- Inhelder, B.; Piaget, J. (1996): *De la Lógica del Niño a la Lógica del Adolescente*. Paidós Iberica, Barcelona.

- Irigoyen, M.F. (2006): *Mujeres maltratadas: los mecanismos de la violencia en la pareja [Monografía]*. Ediciones Paidós Ibérica, Barcelona.
- Jakupcak, M.; Lisak, D.; Roemer, L. (2002): "The role of masculine ideology and masculine gender role stress in men's perpetration of relationship violence". *Psychology of Men and Masculinity*, 3(2). Department of Psychology, University of Massachusetts at Boston, USA
- Jezl, D.; Molidor, C.; Wright, T. (1996): "Physical, sexual, and psychological abuse in high school dating relationships: Prevalence rates and self esteem issues". *Child and Adolescent Social Work Journal*, 13.
- Kanin, E. J.(1957): "Male aggression in dating-courting relations". *American Journal of Sociology*, 63.
- Kinsfogel, K.M.; Grych, J.H. (2004): "Interparental conflict and adolescent dating relationships: Integrating cognitive, emotional, and peer influences" . *Journal of Family Psychology*, vol. 18 (3).
- Lafontaine, M.F.; Lussier, Y. (2005): "Does anger towards the partner mediate and moderate the link between romantic attachment and intimate violence?" *Journal of Family Violence*, vol. 20 (6).
- Lane, K.E.; Gwartney-Gibbs, P.A.(1985): " Violence in the context of dating and sex". *Journal of Family Issues*, vol. 6.
- Larrauri Pijuan, E. (2009): "Igualdad y violencia de género. Comentario a la STC 59/2008", *InDret* 1/2009.

- Lavoie; Robitaille; Hébert (2000): “Teen Dating relationships and Agression”, *Violence Against Women*, 1.
- Lavoie, F.; et al. (2002): “History of family dysfunction and perpetration of dating violence by adolescent boys: a longitudinal study” . *Journal of Adolescent Health*, vol. 30 (5).
- Leclerc, B.; Proulx, J.; Beauregard, E. (2009): “Examining the modus operandi of sexual offenders against children an dits practical implications”. *Aggression and Violent Behavior*, 14.
- Lewis, S. F.; Fremouw, W. (2000): “Dating violence: a critical review of the literatura”. *Clinical Psychology Review*, 21.
- Llei 27/2003 , de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica.
- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
- Llei Orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.
- Llei Orgànica 15/2003 per la qual es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal que va regular l'Ordre de Protecció de les Víctimes de la Violència Domèstica. -
- Llei Orgànica 1/2004, del 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere
- Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

- Llei orgànica 8/2006, de 4 de desembre, per la qual es modifica la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors
- Llei 40/2007, de 4 de desembre, en matèria de Seguretat Social, la disposició addicional 30, la qual modifica la Llei 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, (DOGC núm. 5123)
- Loeber, R (1990): "Development and risk factors of juvenile aggression and violence: Some common misconceptions and controversies". *American Psychologist*, 53.
- Long, G.M.; McNamara, J.R. (1989): "Paradoxical punishment as it related to the battered women syndrome". *Behavior Modification*, 13 (2).
- Luthra, R.; Gidycz, C.A. (2006): "Dating violence among college men and women: Evaluation of a theoretical model". *Journal of Interpersonal Violence*, 21.
- Makepeace, J. M. (1981): "Courtship violence among college students". *Family Relations*, 30.
- Malik, S., Sorenson, S. B., Aneshensel, C.S. (1997): "Community and dating violence among adolescents: perpetration and victimization". *Journal of Adolescent Health*, 21.

- Manly, J.T.; et al. (2001): "Dimensions of child maltreatment and children's adjustment: Contributions of development timing and subtype". *Development and Psychopathology*, 13.
- Marshall, L.; Rose, P. (1988): "Family of origin and courtship violence". *Journal of Counseling and Development*, 55.
- Medina-Ariza, J.; Barberet, R. (2003): "Intimate partner violence in Spain. Findings from a National Survey". *Violence Against Women*, 9.
- Memòria FGE (2006);, Annexos, M2 , "cuestiones criminológicas en la jurisdicción de menores, naturaleza de la infracción"
- Meras, A. (2003): "Prevención de la violencia de género en adolescentes". *Estudios de Juventud*, 62.
- Milner, J.M.; Crouch, J.L. (1999): "Child physical abuse: Theory and research". En Hampton, R.L. (Eds.). *Family violence: Prevention and Treatment*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Millstein, S.G.; Petersen, A.C.; Nightingale, E.O., (Ed.), (1993): *Promoting the health of adolescents: New directions for the twenty-first century*. Oxford University Press, NY.
- Molidor, C.; Tolman, R. M. (1998): "Gender and contextual factors in adolescent dating violence". *Violence Against Women*, 4.
- Muñoz-Rivas M. J.; et al. (2007): "Aggression in adolescent dating relationships: Prevalence, justification and health consequences". *Journal of Adolescent Health*, 40.

- Navarro Gonzalez, E.; et al. (2009): “¿Qué me impide abandonar esta situación? Perfil psicológico en las mujeres maltratadas”. En: Trujillo Saez, F.; Fortes Ruiz, M.R. *Violencia doméstica y coeducación* Octaedro, Barcelona.
- O’keeffe, M. (1997): “Predictors of dating violence among high school students”. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(4).
- O’Keeffe, N.K.; Brackopp, K.; Chew, E. (1986): “Teen dating violence”. *Social Work*, 31.
- O’leary, K.D., et al. (2001): “High school students’ responses to dating aggression”. *Violence and Victims*, 16 (3).
- OMS (2002): Informe mundial sobre la violencia i la salud (*Informe mundial sobre la violencia y la salud: resumen*. Washington, D.C., Organización Panamericana de la Salud, Oficina Regional para las Américas de la Organización Mundial de la Salud, 2002)
- ONU (Organización de Naciones Unidas) (1994): *Declaración sobre la eliminación de la violencia contra las mujeres (Res. AG/48/104)*. Naciones Unidas, Nueva York.
- ONU (Organización de Naciones Unidas) (2006): *Estudio a fondo sobre todas las formas de violencia contra la mujer (Res. AG 61/122/Add.1)*. Naciones Unidas, Nueva York.
- Ordóñez, B. (2006): *La dependencia emocional y la violencia de género*. Ponència presentada al “Encuentro Profesional sobre Dependencias Sentimentales” organitzat per la Fundació Instituto Spiral.
<http://www.institutospiral.com/cursosyseminarios/encuentros/resumes/Belen.pdf>

- Ortega, R.; Ortega Rivera, F. J.; Sánchez, V. (2008): "Violencia Sexual entre compañeros y violencia en parejas adolescentes". *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 8.
- Parés Soliva, M. (2007): "Violència en la Parella". Ponència presentada en les *Jornades de sensibilització per a la prevenció i atenció de la violència de gènere del Institut Català de la Salut. Canovelles*. <http://www.acosomoral.org/pdf/Violencia%20parella.PDF>
- Parker, L.M. (2006): "A structural equation model for predicting dating violence: Anger, attitudes toward violence, psychological abuse and psysical aggression". *Dissertation Abstracts International Section-B: The Sciences and Engineering*, 67(2-B).
- Pelcovitz, D.; et al. (2000): "Psychiatric disorders in adolescents exposed to domestic violence and physical abuse". *American Journal of Orthopsychiatry*, 70 (3).
- Pfouts, J.S. (1978): "Violent families: coping responses of abused wives". *Child Welfare*, 57.
- Piaget, J. (1972): *De la lógica del niño a la lógica del adolescente*. Paidós Buenos Aires.
- Póo, A. M.; Vizcarra, M. B. (2008): " Violencia de pareja en jóvenes universitarios". *Terapia psicológica*, 26 (1).
- Price, E.L.; Byers, S.E. (1999): "The attitudes towards dating violence scales: development and initial validation". *Journal of Family Violence*, 14.

- Prince, J.; Arias, I. (1994): "The role of perceived control and the desirability of control among abusive and nonabusive husbands". *American Journal of Family Therapy*, 22.
- Protocol per la implantació de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica. Madrid, 31 de juliol de 2003.
- Protocol De Coordinació Entre Els Ordres Jurisdiccionals Penal I Civil Per La Protecció De Les Víctimes De Violència Domèstica. Madrid, 18 de desembre de 2003.
- Ray, A.L. (1999): "Dating aggression, gender roles, and problem solving". *Dissertation Abstracts International: Section-B: The Sciences and Engineering*, 59(9-B).
- Reial Decret 355/2004, pel qual es crea un registre central per a la Protecció de les Víctimes de la Violència Domèstica
- Reial Decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors
- Reiss, A., Roth, J.(1993): *Understanding and preventing violence*. National Academy Press, Washington D.C.
- Riggs, D.; O'Leary, K.; Breslin, F. (1990): "Multiple predictors in physical aggression in dating couples". *Journal of Interpersonal Violence*, 5.
- Rivera-Rivera, L.; et al. (2006): "Violencia durante el noviazgo, depresión y conductas de riesgo en estudiantes femeninas (12 – 24 años)". *Salud pública de México*, 48 (2).
- Romero, F.; et al. (2007): *La violència dels joves en la família. Una aproximació als menors denunciats pels seus pares*. Centre d'Estudis

Jurídics i Formació Especialitzada Barcelona, Justicia i Societat 28, Barcelona.

- Roscoe, B.; Benaske, N. (1985): "Courtship violence experienced by abused wives: similarities in patterns of abuse". *Family Relations*, 34.
- Rusbult, C.; Johnson, D.; Morrow, G. (1986): "Impact of couple patterns of problem solving on distress and nondistress in dating relationships". *Journal of Personality and Social Psychology*, 50.
- Scott, S. (2004): "Agresividad infantil grave: ¿es realmente posible prevenirla?". ponència presentada a la *VIII Reunión Intenacional sobre Biología y Sociología de la Violencia*. Actas del Congreso Violencia y Juventud Organizado por el Centro Reina Sofía para la prevención de la violencia, <http://www.movilizacioneducativa.net/capitulo-libro.asp?idLibro=154&idCapitulo=5>
- Sears, H.; et al. (2006): "Adolescents' Ideas About Girls' and Boys'. Use and Experience of Abusive Behavior in Dating Relationships". *Journal of Interpersonal Violence*, 9.
- Seligman, M.E.P. (1975): *Helplessness: On depresión, development and death*. Freeman, San Francisco, CA.
- Sepúlveda Sanchis, J. (2005): *Estudios de los factores que favorecen la continuidad en el maltrato de la mujer*. Departamento de Personalidad, evaluación y tratamientos psicológicos. Facultad de psicología. Universitat de València, Valencia.
- Servei Lingüístic de l'Àmbit Judicial del Departament de Justícia (2008): Codi penal: Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del codi penal. Generalitat de Catalunya, Quaderns de legislació, 73.

- Shaffer, D. R. (1999): *Psicología del desarrollo. Infancia y adolescencia*. Thomson, Madrid.
- Shields, A.M.; Cicchetti, D.; Ryan, R.M. (1994): "The development of emotional and behavioral selfregulation and social competence among maltreated school-aged children". *Development and Psychopathology*, 6.
- Shulman, S.; Scharf, M. (2000): "Adolescent romantic behaviors and perceptions: Age- and gender-related differences, and links with family and peer relationships". *Journal of Research on Adolescence*, 10.
- Smith, J.; Williams, J. (1992): "From abusive household to dating violence". *Journal of Family Violence*, 7.
- Smith, P.; White, J.; Holland, L. (2003): "A Longitudinal Perspective on Dating Violence among Adolescent and College-Age Women". *American Journal of Public Health*, 7.
- Spencer, G.A.; Bryant, S.A. (2000): "Dating violence: A comparison of rural, suburban, and urban teens". *Journal of Adolescent Health*, 27 (5).
- Stets, J.E. (1991): "Psychological aggression in dating relationships: The role of interpersonal control". *Journal of Family Violence*, 6.
- Straus, M.A. (2004): "Prevalence of violence against dating partners by male and female university students World-wide". *Violence Against Women*, 10.

- Straus, M.A.; Savage, S.A. (2005): "Neglectful behavior by parents in the life history of university students in 17 countries and its relation to violence against dating partners". *Child Maltreatment: Journal of the American Professional Society on the Abuse of Children*, 10.
- Strube, M.J.; Barbour, L.S. (1984): "The decision to leave an abusive relationship" *Journal of Marriage and Family*, 46.
- Sugarman, D.; Hotaling, G. (1989): "Violencia en la pareja: prevalencia, contexto y calificadores de riesgo". A: Pirog-Good, M.; Stets, J. (Eds.), *Violence in dating relationships: emerging social issues*. Preager, NY.
- Sussman, S.; Unger, J. B.; Dent, C. W. (2004): "Peer group self-identification among alternative high school youth: A predictor of their psychosocial functioning five years later". *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 4.
- Swart, L.A.; Mohamed-Seedat, G.S.; Izabel, R. (2002): "Violence in adolescents' romantic relationships: findings from a survey amongst school going youth in a South African community". *Journal Adolescent*, 25.
- Swinford, S.; et al. (2000): "Physical Discipline in Childhood and Violence in Later Romantic Involvements: The Mediating Role of Problem Behaviors". *Journal of Marriage and Family*, 2.
- Tolan, P.; Gorman-Smith, D.; Henry D. (2006): "Domestic Violence Prevalence Family Violence". *Annual Review of Psychology*, 57.
- Tontodonato, P.; Crew, B. (1992): "Dating violence, social learning theory, and gender: A multivariate analysis". *Violence and Victims*, 7.

- Walker, L.E. (1979): *The battered woman*. Harper & Row, Nueva York.
- Walter, L.E. (1984): *The battered woman syndrome*. Springer, New York.
- Wall, A. (2009): "Relationship Violence: Risk Factors for Adolescents". *Journal of Undergraduate Research at Minnesota State University, Mankato*.
- Watson; et al. (2001): "High school students' responses to dating aggression". *Violence and Victims, 16(3)*.
- Whitaker, D.J.; et al. (2009): "Persistence and Desistance of the Perpetration of Physical Aggression Across Relationships: Findings From a National Study of Adolescents" *Journal of Interpersonal Violence, 23*.
- Wolf, K.A.; Foshee, V.A. (2003): "Family violence, anger expression stiles, and adolescent dating violence". *Journal of Family Violence, 18 (6)*.
- Wolfe, D. A., Wekerle, C., and Scott, K. (1997): *Alternatives to violence: Empowering youth to develop health relationships*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Wolfe, D.A.; et al. (1998): "Factors associated with abusive relationships among maltreated and non-maltreated youth". *Development and Psychopathology, 10*.
- Wolfe, D.A.; et al. (2001): "Development and validation of the conflict in adolescent dating relationships inventory". *Psychological Assessment, 13*.

- Wolfe, D. A., et al. (2001): "Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence". *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40 (3).

10. Annex

10.1 Protocol de recollida de dades

PROTOCOL DE RECOLLIDA	
PROTOCOL DE RECOLLIDA DE DADES N°:	
NOM DEL MENOR:	
EXPEDIENT NÚMERO:	DATA FET:/...../.....
Data:/...../.....	Avaluador/a:

Breu descripció dels fets:

DADES DE L'AGRESSOR

VARIABLES SOCIODEMOGRÀFIQUES	
Sexe	☐ Home ☐ Dona
Edat	Data de naixement: / /
País d'origen	☐ Catalunya
	☐ Resta d'Espanya ☐ Europa de l'Est
	☐ Resta d'Europa ☐ Magreb

	☐ Àfrica subsahariana	☐ Sud-Amèrica
	☐ Centre-Amèrica	☐ Àsia
	☐ Altres països	quin.....
Lloc de residència	Barri	quin.....
	Municipi	quin.....
	Comarca	quin.....
Status socioeconòmic	☐ ALTA ☐ SUFICIENT ☐ INSUFICIENT ☐ AMB AJUT ASSISTENCIAL ☐ SENSE DADES	
Ocupació actual	☐ Estudiant ☐ Treballant ☐ Inactiu	
Nivell d'estudis assolits	☐ Primària sense finalitzar ☐ Primària ☐ ESO: ☐ 1er ☐ 2on ☐ 3er ☐ 4rt ☐ Batxillerat	

	☐ Cicle formatiu de grau mitjà ☐ Cicle formatiu de grau superior ☐ PQPI
OBSERVACIONS	

VARIABLES HISTÒRIQUES	
Maltractament infantil	☐ Si ☐ No ☐ SD
Escassa habilitat dels pares per educar	☐ Si ☐ No ☐ SD
Violència intrafamiliar	☐ Si ☐ No ☐ SD
Separació de la parella que exerceix el rol parental	☐ Si ☐ No ☐ SD
OBSERVACIONS:	

VARIABLES CLÍNiques	
Baixa autoestima/ autoconcepte	☐ Si ☐ No ☐ SD
Consum de drogues	☐ Si ☐ No ☐ SD
Freqüència de consum:	☐ Alcohol ☐ D ☐ c/s ☐ Espor. ☐ Anter. ☐ Cànnabis ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ Heroïna ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ Cocaïna ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ Psicofàr ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ D. disseny ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ Tabac ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter. ☐ Dissolv ☐ D ☐ c/s ☐ Espor ☐ Anter.
Dificultat de control de l'ira	☐ Si ☐ No ☐ SD
Acceptació de la violència com actitud	☐ Si ☐ No ☐ SD
Actituds i creences tradicionals respecte els gèneres	☐ Si ☐ No ☐ SD
Síntomes depressius	☐ Si ☐ No ☐ SD

Absència d'empatia	☐ Si	☐ No	☐ SD
Distorsions cognitives	☐ Si	☐ No	☐ SD
Ansietat	☐ Si	☐ No	☐ SD
Falta de control personal (impulsivitat)	☐ Si	☐ No	☐ SD
☐ Diagnòstic de malaltia mental Quin			
OBSERVACIONS:			

VARIABLES INTERPERSONALS			
Baixes HHSS	☐ Si	☐ No	☐ SD
Falta de HH de resolució de problemes	☐ Si	☐ No	☐ SD
OBSERVACIONS:			

VARIABLES SOCIALS				
Falta de recolzament social	☐ Si	☐ No	☐ SD	
Influència dels iguals	☐ Si	☐ No	☐ SD	
Amics que també tinguin relacions violentes contra la parella	☐ Si	☐ No	☐ SD	
Amics que justifiquen i/o fan ús de la violència per resoldre els problemes interpersonals.	☐ Si	☐ No	☐ SD	
OBSERVACIONS:				
VARIABLES JURÍDIQUES				
Naturalesa del fet:	☐ Falta ☐ Delicte			
Tipus d'agressió	violència física	☐ Si	☐ No	☐ SD
	violència sexual	☐ Si	☐ No	☐ SD
	abús emocional i verbal:	☐ Si	☐ No	☐ SD

	assetjament	☐ Si	☐ No	☐ SD
	Altres (control econòmic,..) Quin.....	☐ Si	☐ No	☐ SD
Mediació, Assessorament i Doble programa	☐ MEDIACIÓ: ☐ ASSESSORAMENT: ☐ DOBLE PROGRAMA			
Resultat mediació	☐ Viable ☐ No viable			
Mesura cautelar: quina	☐ Procediment ordinari ☐ Llibertat Vigilada ☐ Internament ☐ Convivència en nucli educatiu ☐ Ordre d'allunyament			
Resposta judicial	☐ En instrucció ☐ Absolt ☐ Sobreseïment ☐ 27.4 ☐ Altres		☐ Amonestació ☐ PBC ☐ TSE ☐ Llibertat Vigilada ☐ Amb regla de conducta ☐ Sense regla de conducta	

	☐ Tancament per reparació ☐ Sentenciat	☐ Tractament ambulatori ☐ permanència de cap de setmana ☐ convivència amb una persona, família o grup educatiu, ☐ Centre de dia ☐ Internament ☐ privació del permís de conduir ☐ privació del permís d'armes	
Reincidència i altres expedients	☐ Vido	Quants.....	☐ Instrucció ☐ Sentenciat ☐ Absolt
	☐ Altres delictes contra persones	Quants.....	☐ Instrucció ☐ Sentenciat ☐ Absolt
	☐ Altres delictes no violents	Quants.....	☐ Instrucció ☐ Sentenciat ☐ Absolt
	☐ Primari		
Qui denuncia			

Temps transcorregut	Data dels fets: / / Data de la denúncia: / / Data d'entrada al servei: / / Data primera entrevista: / / Data resolució: / / Data d'inici de la mesura (si n'hi ha): / /
OBSERVACIONS	

CARACTERÍSTIQUES DE LA RELACIÓ DE PARELLA		
Número de relacions de parella sentimental		
Conflictes en les relacions de parella	☐ Si ☐ No ☐ SD	
Temps de relació (segons infractor) mesos ruptures	
Edat que van iniciar la relació sentimental anys	
Satisfacció de la relació	☐ Si ☐ No ☐ SD	
Aconteixements Vitals estressants	☐ Si	Embaràs propi/parella Assetjament/Abús sexual Desinterès pares estudis
		Addició familiar/amic Naixement germà Engany amic

	☐ No ☐ S/d Quin/s:	Nova parella pares Engany parella Malaltia Arribada familiar Discapacitat mental familiar Conflictes amics Conflicte pares per vocació Problemes addicció Divorci pares Marxa de familiar Problemes econòmics Problemes col·legi	Mudança Malaltia/Accident familiar Ruptura parella Baralla entre pares Problemes companys Conflictes amb iguals Baralla/Ruptura amic Canvi de centre Canvi de companys Repetició curs Mort de familiar
OBSERVACIONS			

DADES DE LA VÍCTIMA

VARIABLES SOCIODEMOGRÀFIQUES		
Sexe	☐ Home ☐ Dona	
Relació sentimental	Edat d'inici de la relació	
Edat anys	
	☐ Catalunya	
	☐ Resta d'Espanya	☐ Europa de l'Est

País d'origen	☐ Resta d'Europa	☐ Magreb
	☐ Àfrica subsahariana	☐ Sud-Amèrica
	☐ Centre-Amèrica	☐ Àsia
	☐ Altres països	quin.....
Lloc de residència	Barri	quin.....
	Municipi	quin.....
	Comarca	quin.....
En tractament psicològic/psiquiàtric	☐ Si	☐ No ☐ SD
OBSERVACIONS		

10.2 Model de sol·licitud d'ordre d'allunyament

MODEL DE SOL·LICITUD D'ORDRE DE PROTECCIÓ

Ajuntament de Sant Just Desvern

DATA:

HORA:

ORGANISME RECEPTOR DE LA SOL·LICITUD

Nom de l'organisme:

Adreça:

Telèfon:

Fax

Correu electrònic:

Localitat:

Persona que rep la sol·licitud (nom o núm.de carnet professional):

VÍCTIMA

Cognom:

Nom:

Lloc/Data de naixement:

Nacionalitat:

Sexe:

Nom del pare:

Nom de la mare:

Domicili:(1)

Telèfons contacte:(2)

DNI NIE o passaport:

(1) Donat cas que la víctima manifestés el desig d'abandonar el domicili familiar, no caldrà fer constar el nou domicili; s'indicarà el domicili actual on viu. Tammateix, el domicili no cal que sigui el propi, sinó que pot ésser qualsevol altre que garanteixi que la persona pugui ser citada davant la policia o davant del jutjat.

(2) El telèfon no cal que sigui el personal, pot ser qualsevol altre que garanteixi que la persona pugui ser citada davant la policia o jutjat.

SOL·LICITANT QUE NO SIGUI VÍCTIMA

Cognoms: Nom:

Lloc/data de naixement:

Nacionalitat:

Sexe:

Nom del pare:

Nom de la mare:

Domicili:

Telèfons de contacte:

DNI NIE o passaport:

Relació amb la víctima:

PERSONA DENUNCIADA

Cognoms:

Nom:

Lloc/data de naixement:

Nacionalitat:

Sexe:

Nom del pare:

Nom de la mare:

Domicili:

Telèfons de contacte:

DNI NIE o passaport

RELACIÓ VÍCTIMA-PERSONA DENUNCIADA

Ha denunciat amb anterioritat la mateixa persona? si no

En cas afirmatiu, indiqui el nombre de denúncies:

Sap si aquesta persona té algun procediment judicial obert per delictes o falta? si no

Quina relació familiar té amb el/la denunciat/da?

SITUACIÓ FAMILIAR

PERSONES QUE CONVIUEN AL DOMICILI

Nom i cognoms:

Data de naixement:

Relació familiar:

DESCRIPCIÓ DELS FETS DENUNCIATS QUE FONAMENTEN L'ORDRE DE PROTECCIÓ (3) (Relació detallada i circumstàncies dels fets)

Quin va ser l'últim fet que l'ha impulsat/da a formular la present sol.licitud?

Quins fets violents han succeït amb anterioritat, amb denúncia o sense denúncia?

3) Donat cas que la sol.licitud d'ordre de protecció es presenti a la policia, aquest apartat podrà ser substituït per la declaració de la persona denunciant en el si de l'atestat.

En quina localitat han passat els fets?

ATENCIÓ MÈDICA

En cas d'haver estat lesionat/da, ¿L'han assistit en un centre mèdic? si no

La víctima ha portat comunitat? si no

En cas afirmatiu, adjunti còpia del comunicat com a annex a la sol.licitud

ASSISTÈNCIA JURÍDICA

Té un advocat que el/la pugui assistir? si no

En cas negatiu, desitja contactar amb el servei? si no

ALTRES DADES D'INTERÈS PER A L'ADOPCIÓ DE MESURES DE PROTECCIÓ

* En cas de conviure al mateix domicili de la persona denunciada, vol continuar vivint en aquest domicili amb els seus fills, en el cas que n'hi hagi? si no

* Vol que la persona denunciada abandoni el domicili per garantir la seva seguretat ? si no

* Necessita obtenir algun tipus d'ajuda econòmica o social? si no

*Treballa la víctima? si no

En cas afirmatiu, indiqui la quantitat mensual aproximada si la coneix:

*Treballa la persona denunciada? si no

En cas afirmatiu, indiqui la quantitat mensual aproximada si la coneix:

*Existeix en altres ingressos econòmics a la família? si no

En cas afirmatiu, indiqui la quantitat mensual aproximada si la coneix:

JUTJAT AL QUAL ES REMET LA SOL-LICITUD: Omplir per l'organisme en el qual es presenta la sol.licitud

(Signatura del sol.licitant)

INSTRUCCIONS BÀSIQUES

1. No és imprescindible respondre a totes les preguntes, encara que sí que és important.

2. Un cop emplenada aquesta sol.licitud, s'ha de presentar una còpia a la persona sol.licitant, i l'original s'ha de remetre al jutjat de guà rdia de la localitat, deixant altra còpia a l'organisme que rep la sol.licitud.
3. Si la víctima porta un comunicat mèdic, denúncies anteriors o altres documents d'interès, s'han d'adjuntar com a annexos de la sol.licitud.